

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Bezpečnostní pakt AUKUS

Radek Kareš

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní vztahy – bezpečnostní studia

Diplomová práce

Bezpečnostní pakt AUKUS

Radek Kareš

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph. D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červenec 2023

.....

Poděkování:

Rád bych tímto způsobem poděkoval vedoucímu této práce PhDr. Davidovi Šancovi, Ph. D. za odbornou pomoc, užitečné rady a čas, který pro vedení a kontrolu této práce obětoval.

Obsah

Úvod.....	7
1 Rovnováha moci	13
2 Vymezení regionu Indo-Pacifik.....	24
2.1 Vznik a interpretace Indo-Pacifiku	24
2.2 Geopolitický význam Indo-Pacifiku	28
2.2.1 Geopolitický význam Indického oceánu	29
2.2.2 Geopolitický význam Pacifického oceánu	34
3 Australská zahraniční politika směrem k Indo-Pacifiku.....	40
3.1 Australské cíle a zájmy v Indo-Pacifiku	41
3.2 Australská partnerství v Indo-Pacifiku.....	45
3.2.1 USA	45
3.2.2 Čína.....	47
3.2.3 Indie	49
3.2.4 Nový Zéland, Japonsko, Jižní Korea a ASEAN.....	51
3.3 Austrálie a bezpečnostní mezinárodní organizace v Indo-Pacifiku.	55
3.3.1 Quad.....	55
3.3.2 Pět očí	56
3.3.3 Regionální fórum ASEAN.....	58
3.3.4 ANZUS	58
4 Bezpečnostní pakt AUKUS	60
4.1 Geopolitický kontext vzniku paktu AUKUS	60
4.2 Bezpečnostní pakt AUKUS jako takový	63
4.2.1 Základní pilíře paktu AUKUS.....	63
4.2.2 Otázka jaderného rozšiřování	69
4.2.3 Co AUKUS není.....	71

4.3	AUKUS a rovnováha moci	73
4.4	Vztah mezi aliancemi ANZUS a AUKUS	80
4.5	Reakce regionálních států na pakt AUKUS	82
4.5.1	Čína.....	82
4.5.2	Indie	84
4.5.3	Japonsko, Nový Zéland, Jižní a Severní Korea.....	86
4.5.4	Státy organizace ASEAN	88
	Závěr	91
	Seznam použité literatury	103
	Přílohy.....	128
	Resumé.....	132

Úvod

Austrálii lze vnímat jako klíčový stát Indo-Pacifiku, jelikož její západní část je ohraničena Indickým oceánem, na východě Tichým či Pacifickým oceánem a severní hranice Austrálie se nachází v blízkosti států, jež jsou součástí Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN). Austrálie je významným aktérem v této oblasti, a proto se v posledních letech australská zahraniční politika zaměřuje na udržení bezpečnosti a stability regionu, přičemž velký důraz je také kladen na bezproblémový chod mezinárodního obchodu vzhledem k čím dál více asertivnějším čínským aktivitám v regionu (Dev 2022). Vymezení Indo-Pacifiku, jakožto geografického konceptu, začalo být frekventovaněji užíváno zejména v posledních letech 21. století. Avšak tento termín byl již užíván v historii.

Dle Pulipaka a Musaddiho (2021: 3) lze vystopovat kořeny pojmu Indo-Pacifik již k německému geopolitikovi Karlu Haushoferovi, který pracoval ve 20. letech 20. století s indopacifickým prostorem (*Indopazifischen Raum*). Pojem v nedávné historii získal popularitu a mimo jiné také význam na základě projevu japonského premiéra S. Abeho v roce 2007, který přednesl v indickém parlamentu. S. Abe zmínil, že „...nyní se nacházíme v bodě, kdy vzniká spojení dvou moří. Pacifický a Indický oceán nyní vytvářejí dynamické spojení jako moře svobody a prosperity. „Širší Asie“, která odtrhla geografické hranice, nyní začíná nabývat zřetelné podoby“ (Ministry of Foreign Affairs of Japan 2007). Austrálie byla jednou z prvních zemí, která definovala oblast Indo-Pacifiku jakožto svůj zahraničně-politický zájem. V následujících letech, konkrétněji v roce 2017, australští politici představitelé začlenili Indo-Pacifik do Bílé knihy o zahraniční politice (*Foreign Policy White Paper*), což je významný dokument pojednávající právě o zahraniční a také bezpečnostní politice země (Medcalf 2019: 53).

V této oblasti již vznikla řada uskupení zaměřujících se na oblast Indo-Pacifiku, jejichž součástí je samotná Austrálie. Austrálie již od konce druhé světové války spoléhá a spolupracuje s USA v otázkách spojených se zajištěním bezpečnosti. Příkladem je vznik obranné aliance ANZUS v roce 1951, jejíž součástí jsou právě

USA, Austrálie a Nový Zéland (Frühling 2018: 199). Rovněž je Austrálie součástí uskupení Pět očí, jehož součástí je, kromě výše zmíněných tří států, také Kanada a Velká Británie, a cílem této aliance je sdílení zpravodajských služeb a informací mezi sebou. K tomu je Austrálie přítomná ve čtyřčlenném uskupení Quad, které tvoří Austrálie, USA, Japonsko a Indie. Co se týče obchodních záležitostí, Austrálie se primárně zaměřuje na trhy v Asii, přičemž největším obchodním partnerem je právě Čína (Köllner 2021: 409). Liu (2020: 15) tvrdí, že tento fakt je pro Austrálii komplikací, jelikož asertivní geopolitika Číny v indo-pacifickém regionu vzbuzuje obavy pro australské bezpečnostní a ekonomické zájmy, a také aktivity Číny vyvolávají napětí mezi ní a USA, které jsou významným partnerem Austrálie.

Za účelem ochrání zájmů Austrálie, USA, a Velké Británie v Indo-Pacifiku vzniká 15. září 2021 bezpečnostní pakt s názvem AUKUS, což je akronym počátečních písmen zúčastněných států. Jedná se o trilaterální partnerství zaměřené na posílení bezpečnosti a sdílení pokročilých technologií mezi sdruženými státy. Součástí vzniku paktu AUKUS je prodej a asistence při výrobě ponorek na jaderný pohon pro Austrálii, pomocí využití americké a britské technologie a *know-how* (Choong – Storey 2021: 3). Pro Austrálii je členství v tomto bezpečnostním paktu nástrojem, jak ochránit své zájmy v regionu, a také to poukazuje na význam USA a Velké Británie, které jsou v současnosti primárními partnery pro australskou zahraniční a bezpečnostní politiku.

Každá země této trilaterální dohody má své vlastní motivy, které vedly ke vzniku paktu AUKUS. Pro USA bylo motivem vyslat signál svým spojencům a prokázat obnovení závazku, které mohly za Trumpovy administrativy být upozaděny. Rovněž to poukazuje na skutečnost, že se zahraniční politika USA, po dvou dekadách zaměřených významně na oblast Blízkého východu, navrací a zaměří na oblast Indo-Pacifiku. Pro Velkou Británii, která již není součástí Evropské unie, je AUKUS nástroj, jak demonstrovat svůj strategický význam v souladu s vizí globální Británie (*Global Britain*) a rovněž jak zdůraznit své zaměření na indo-pacifický region (Edwards et al. 2022). Pro samotnou Austrálii by pak měly výhody plynoucí z členství v tomto paktu být významné a víceúčelové. Samotná M. Payne, ministryně

zahraničních věcí Austrálie, zmínila, že spolupráce těchto zemí je zásadním krokem pro posílení bezpečnosti Austrálie v budoucnosti (Wilkins 2021).

Vznik bezpečnostního paktu AUKUS vyvolal reakce u mnohých klíčových států regionu. Čína na vznik paktu nahlíží s obavami a vnímá ho jako vážné ohrožení míru a stability v regionu, které může vyvolat závody ve zbrojení (Cheng 2022: 4). Čínský režim rovněž viní Austrálii, Velkou Británii a USA z toho, že pakt představuje riziko rozšiřování jaderných zbraní. Členské státy ASEANu na AUKUS pohlížejí rozdílně. Indonésie a Malajsie se obdobně jako Čína obávají, že tento pakt může způsobit závody ve zbrojení mezi světovými mocnostmi a může dojít k negativnímu ovlivnění stability indo-pacifického regionu, jelikož by se mohl zvyšovat konfliktní potenciál. Filipíny vznik paktu vítají, stejně tak Singapur a Vietnam jej podporují a shledávají vznik aliance jako pozitivní krok pro region. Pro Thajsko jsou USA spojencem, taktéž si Thajsko snaží udržet blízké vztahy s Čínou, tudíž za účelem udržení dobrých vztahů s oběma stranami se Thajsko oficiálně nepřiklání ani na jednu či druhou stranu. (Choong – Storey 2021: 2–7, Ng 2021).

Pro Indii nově vzniklá aliance může dopomoci vypořádat se s rostoucím vlivem Číny v regionu, to lze mimo jiné vnímat jako jeden z účelů paktu AUKUS. Tudíž Indie pohlíží na AUKUS vesměs pozitivně i vzhledem k tomu, že může být redukován význam již existující organizace Quad, jejíž součástí Indie je (Singh 2021). Je potřeba zmínit a nastínit taktéž reakci Francie. Vznik paktu AUKUS vedl k tomu, že Austrálie zrušila lukrativní dohodu s francouzskou stranou ohledně nákupu nových konvenčně poháněných ponorek, která byla podepsána v roce 2016 (Perot 2021: 3). Místo toho Austrálie získá osm jaderných ponorek s využitím britské a americké technologie. Francouzský prezident E. Macron byl tímto aktem zaskočen, což vedlo k diplomatické krizi mezi zmíněnými stranami sporu. Rovněž se nechal slyšet, že by Evropská unie měla přestat být „naivní“ ohledně amerických zájmů a měly by vzniknout vlastní vojenské jednotky EU vzhledem k tomu, jak se zahraniční politika USA bude více upínat právě na oblast Indo-Pacifiku ve snaze limitovat růst čínského vlivu a moci (Al Jazeera 2021 b, Marafona 2021: 3).

Hlavním cílem této diplomové práce je zhodnocení důvodů vzniku bezpečnostního paktu AUKUS. Dalším cílem této práce bude představit geopolitický kontext a význam indo-pacifického regionu. Následně se zaměřím na poskytnutí pohledu na bezpečnostní pakt ze strany významných aktérů, na které má pakt AUKUS určitý vliv, což si kladu jako další cíl této práce. Na základě analýzy informací získaných ohledně vzniku paktu AUKUS se pokusím naplnit hlavní cíl práce. Dále rozeberu význam Indo-pacifiku z geopolitického pohledu, zanalyzuji jeho význam ať už ekonomický či strategický a zaměřím se rovněž na zdroje, kterými region disponuje. Pro naplnění posledního mnou stanoveného cíle této práce zanalyzuji reakce aktérů, jichž se vznik tohoto paktu významně týká. V práci budu vycházet z australské perspektivy na geopoliticky významnou oblast Indo-Pacifiku a na vznik samotného bezpečnostního paktu. Pro tuto práci si vymezuji následující výzkumné otázky, jež mi poslouží k naplnění výše stanovených cílů diplomové práce. (1) Jaký je geopolitický význam Indo-Pacifiku pro Austrálii? (2) Proč vznikl bezpečnostní pakt AUKUS a z jakých důvodů tento pakt nahradil již existující ANZUS? (3) V čem je AUKUS významný pro Austrálii? (4) Jak na vznik tohoto paktu pohlíží významní klíčoví aktéři regionu?

Proto si v první části, jež má být částí teoretickou, definuji koncept rovnováha moci (*balance of power*), pomocí kterého lze získat pohled na vysvětlení vzniku bezpečnostního paktu či aliance. Tvorba či participace v těchto uskupení může jednotlivému státu navýšit moc a také bezpečnost vůči mocnosti, jež by se mohla jevit jako existenční hrozba pro daný stát. Tvorba aliancí přispívá k rovnováze moci na mezinárodním poli, a proto se domnívám, že představení tohoto konceptu bude vhodné a stěžejní pro tuto práci. Ve druhé části práce, která bude praktická, se prvotně zaměřím na vymezení a definování oblasti Indo-Pacifiku jako takové a zaměřím se na geopolitický potenciál tohoto regionu. Jedná se o region, jež je kombinací Indického a Pacifického oceánu, a který je globální ekonomické centrum představující 65 % celkové světové populace, taktéž region generuje zhruba 65 % světového hrubého domácího produktu, dále v regionu probíhá necelých 50 % světového obchodu se zbožím a 50 % globálního námořního obchodu (Ghosh et al. 2022). Rovněž se zde, zejména v oblasti Jihočínského moře na západní části Pacifického oceánu, vyskytuje

významné množství nerostných surovin, mezi které patří hlavně ropa a zemní plyn. Čína, vědoma si tohoto potenciálu, neustále rozšiřuje svůj vliv jak v této konkrétní oblasti, tak i napříč celým Indo-Pacifikem, což vzbuzuje obavy o svobodný námořní obchod, pohyb a o bezpečnost jako takovou v očích regionálních států (Akram 2022).

V následující kapitole se budu zabývat australskou zahraniční politikou směrem k oblasti Indo-Pacifiku a významem samotného regionu pro Austrálii. V tomto regionu je zájemem pro Austrálii udržení ekonomické prosperity regionu, ale také udržení bezpečnosti a zachování svobody. V této kapitole budu chtít představit zahraniční politiku Austrálie, kterou Austrálie praktikuje za účelem dosažení výše zmíněných australských zájmu v Indo-Pacifiku. Dále představím bezpečnostní pakt AUKUS jako takový, zaměřím se na důvody vzniku této aliance a taktéž představím, jaký význam pro Austrálii má. Toto trilaterální uskupení lze vnímat jako prostředek, pomocí kterého bude naplňovat Austrálie své zahraničně-politické priority v oblasti. Výsledkem paktu nebude pouze zisk nových ponorek na jaderný pohon, nýbrž také dále rozšíří spolupráci s USA a Velkou Británií, globálně významnými státy, v regionu, ve kterém Čína aktivně prosazuje a rozšiřuje svůj vliv. Na vznik paktu AUKUS zákonitě reagovala řada států, jak už jsem dříve avizoval a stručně nastínil v úvodu. Proto další kapitolu věnuji reakci klíčových aktérů regionu na vznik tohoto bezpečnostního paktu do větší hloubky. Na základě této struktury bych měl získat informace, které budou nezbytně nutné pro zodpovězení stanovených výzkumných otázek a naplnění cílů mé práce.

Pro naplnění hlavního cíle práce, tedy zhodnocení důvodů vzniku bezpečnostního paktu AUKUS, budu vycházet z teoretického konceptu zvaného rovnováha moci. Koncept, na který se zaměřím v teoretické části, následně aplikuji na samotný bezpečnostní pakt. To mi umožní posoudit, zda AUKUS slouží pro Austrálii jako nástroj vyvažování moci a limitování prosazování zájmů a zahraničně-politických cílů některého z aktérů Indo-pacifiku, či neslouží přímo k tomuto účelu. Kromě definování tohoto konceptu budu pro zhodnocení důvodů vzniku paktu vycházet z informací, které budu rozebírat v kapitole věnované samotnému vzniku paktu a jaký je jeho význam pro samotnou Austrálii. To všechno budu posuzovat v oblasti Indo-

pacifiku, jež detailněji vymezím v první kapitole praktické části. Výše zmíněný postup bude pro mě metodou, jak zodpovědět hlavní cíl mé práce. Vymezení indo-pacifického regionu společně s kapitolou zabývající se australskou zahraniční politikou směrem k oblasti využiji poté k naplnění mého druhého stanoveného cíle, kterým je posouzení geopolitického kontextu a významu Indo-Pacifiku pro Austrálii. Na základě analýzy nashromážděných informací budu schopen vytyčit jak moc významný tento region pro Austrálii je, jakým způsobem do tohoto regionu Austrálie svou zahraniční politikou vstupuje a jaké jsou její zahraničně-politické cíle v regionu. Po zpracování těchto dat bych měl mít předpoklady k naplnění druhého cíle práce. Poslední stanovený cíl práce se zaměřuje na reakce států a odezvy, které u nich vznikl paktu AUKUS vyvolává. V závěrečné kapitole praktické části práce popíši, jak státy, které jsou paktem významně ovlivněny či jsou mu blízko z geografického hlediska, toto uskupení interpretují a jak ho vnímají. Výsledky svého zkoumání následně zhodnotím v závěru práce.

V teoretické části práce hodlám představit koncept rovnováhy moci, na jehož definování budu vycházet z děl klasických autorů mezinárodních vztahů, konkrétně použiji *Politics Among Nations*, jejímž autorem je H. Morgenthau (1948), a dílo *Theory of International Politics* od K. Waltze (1979). Pro vymezení Indo-Pacifiku jako regionu budu vycházet z odborných knih zaměřujících se na toto téma. Rovněž tyto knihy pojednávají i o geopolitických aspektech regionu a taktéž se částečně věnují i samotnému významu Indo-Pacifiku pro Austrálii. Těmito hlavními knihami pro mě budou *The Rise and Return of the Indo-Pacific* od T. Doylea a D. Rumleyho (2019). Dále využiji knihu s názvem *Conflict and Cooperation in the Indo-Pacific – New Geopolitical Realities*, jež editovali A. Rossiter a B. J. Cannon (2020). Na toto téma se zaměřuje i následující kniha od B. J. Cannona a K. Hakaty (2021) *Indo-Pacific Strategies: Navigating Geopolitics at the Dawn of a New Age*. Dále budu v praktické části práce vycházet z vládních dokumentů, odborných článků či důvěryhodných internetových zdrojů. Tyto zdroje pak aktuálněji pokrývají relativně nový fenomén na mezinárodním poli, kterým právě bezpečnostní pakt AUKUS je.

1 Rovnováha moci

Teorie rovnováhy moci (*balance of power*) je jednou ze základních a tradičních teorií oboru mezinárodních vztahů. Zmínky o teorii rovnováhy moci lze datovat až do 5. století před naším letopočtem k řeckému historikovi Thukydidovi, který si ve svém díle *Dějiny peloponéské války* všímal interakcí a změn v distribuci moci mezi městskými státy starověkého Řecka (History.com). Významně poté byla rovnováha moci praktikována v 19. a 20. století, kdy například Velká Británie zastávala roli takzvaného vyvažovatele (*balancer*). Dále vznikaly aliance při první a druhé světové válce a následně byla praktikována v průběhu studené války, během které se stal mezinárodní systém bipolární, neboli rozdělen na dvě mocenská centra, a to na Spojené státy americké a Sovětský svaz (Monticone 2008: 499–500, Wagner 1993: 81). Teorie rovnováhy moci je primárně spojována s realistickou školou mezinárodních vztahů. Jelikož tato teorie patří k tradičním a hojně užívaným teoriím, nepanuje mezi vědci a výzkumníky obecný konsensus na jednotnou definici rovnováhy moci. Nicméně, jak jsem výše avizoval, teorie je přiřazovaná k realistickému proudu, jelikož je založena na základních předpokladech realistické teorie: mezinárodní systém je anarchický, hlavními a primárními aktéry v mezinárodním systému jsou suverénní státy, státy jednají jako racionální aktéři a jejich zájmem je zajistit bezpečnost a přežití (Paul 2004: 4).

Dle Paula (2004: 4–5) se státy snaží přežít v anarchickém mezinárodním systému jakožto nezávislé jednotky, které chtějí navyšovat svou moc za účelem zvýšení svých šancí přežít. Anarchie podle autora je tou hnací silou maximalizace moci, jelikož bez ní nelze garantovat přežití a bezpečnost státu. Pro malé či slabé státy je ale komplikací maximalizovat svou moc, a proto za účelem přežití volí možnost být součástí aliance, která bude potenciálního agresora vyvažovat. Tvorby těchto koalic lze spatřit jednak na globální (systémové) úrovni, tak i na úrovni subsystémové, tedy regionální. Na tomto krátkém nastínění teorie rovnováhy moci autor poukázal, na čem do jisté míry panuje shoda při definici této teorie. Dle Sheehana (1996: 1) je rovnováha moci významným konceptem, pomocí kterého lze nahlížet a chápat znovu objevující se vzory chování jednotlivých států uvnitř mezinárodního anarchického

systému. Na tento koncept lze podle autora nahlížet jako na metodu, pomocí které si státy udržovaly a zajišťovaly nezávislost v systému, a to ať už z historického hlediska, či ze současnosti. Níže se zaměřím na definici rovnováhy moci od tradičních teoretiků mezinárodních vztahů, a to konkrétně od H. Morgenthaua a K. Waltze.

Chronologicky se prvotně zaměřím na knihu *Politika mezi národy (Politics Among Nations)* od H. Morgenthaua z roku 1948. „Koncept „ekvilibria“, jakožto synonymum pro „rovnováhu“, je běžně užíván v mnoha vědách – fyzice, biologii, sociologii a v politických vědách. Znamená to stabilitu uvnitř systému, který je složen z autonomních jednotek. Kdykoliv je rovnováha narušena ať už vnější silou či změnou jiného elementu tvořící systém, systém ukáže tendenci obnovit buď původní či novou rovnováhu“ (Morgenthau 1948: 125–126). Mezinárodní společnost je založena na dvou klíčových faktorech, tím prvním je mnohočetnost aktérů, tím druhým je nevraživost neboli antagonismus mezi aktéry, kterými jsou dle Morgenthaua jednotlivé národy. Ty následně chtějí navyšovat svou moc¹, přičemž právě aspirace na navýšení moci může vyústit v konflikt. Boj o moc autor shledává v mezinárodním prostředí ve dvou standardních a typických případech. Tím prvním případem je přímý spor mezi státem A, který chce navýšit svou moc na úkor jiného státu, avšak druhý stát B se odmítá podvolit státu A. Druhým případem sporu je situace, kdy stát A podniká agresivní politiku směrem ke třetímu státu, tedy ke státu C. Ten buď zvolí možnost vzdorovat, či se podvolit státu A. Přičemž stát B volí politiku směrem ke státu C buďto agresivní, nebo se pokouší udržet *status quo*. V této situaci je cíl státu A získat kontrolu nad státem C. Na druhou stranu se snaží stát B limitovat ambice a politiku státu A, buď se pokouší zanechat *status quo*, anebo chce získat dominanci nad státem C pouze pro sebe. (Morgenthau 1948: 130). Na tomto vzorci lze vidět, že nejde o přímý střet či konflikt mezi státem A a B, jedná se však o soutěž těchto dvou států, jejichž cílem je získání vlivu nad státem C. Autor tvrdí, že tato soutěž mezi dvěma

¹ Koncept moci zjednodušeně Morgenthau (1948: 13–14) chápe jako schopnost státu A mít kontrolu a ovlivňovat chování státu B. Stát je tedy mocnější vůči státu B, pokud je schopen ovlivnit určité chování a kroky státu B. Dle autora je vojenská moc v mezinárodní politice nejvýznamnější složkou materiální moci státu. Kenneth Waltz (1979: 191–192) tvrdí, že použití moci je užití schopnosti jednoho státu tak, aby nějakým způsobem změnil chování druhého státu. To, jestli stát A získá vliv nad státem B, záleží na tom, jaké schopnosti, kapacity a strategie stát A směrem ke státu B použije, a také to na druhou stranu záleží na tom, jaké schopnosti, kapacity a obranné strategie použije stát B vůči státu A. Velice zjednodušeně Waltz dodává ke konceptu moci, že stát je mocnější, pokud ovlivňuje ostatní více, než ostatní ovlivňují jeho.

státy o dominanci nad třetím proběhla například mezi Velkou Británií a Ruskem o dominanci nad Íránem od druhé poloviny 19. století do první poloviny 20. století. V přímém sporu dvou států, či v nepřímé soutěži dvou států o třetí, rovnováha moci však plní svůj účel a funkci.

Morgenthau (1948: 130) tvrdí, že rovnováha moci je výsledkem přímého sporu dvou států, kdy jeden se pokouší svojí aktivitou převážit a získat vliv nad druhým státem. Stát A se pokouší navýšit svojí moc oproti státu B do takového rozsahu, aby mohl ovlivňovat, či dokonce kontrolovat chování státu B. Stát B oproti tomu se pokusí navyšovat svojí moc tak, aby byl schopný čelit státu A a odporovat jeho aktivitám, či dokonce se pokusit zahájit takové kroky, pomocí kterých by stát B mohl eventuálně ohrozit stát A. Během této situace by se situace obrátila a stát A by musel navýšit svou moc do takového rozsahu, aby byl schopný čelit aktivitám státu B a aby byl schopný naplnit svůj počáteční a původně zamýšlený plán. Toto vyvažování moci obou států dle autora bude pokračovat do té doby, než oba státy nezmění cíle své politiky, tedy získat kontrolu nad druhým státem, anebo upustit od tohoto původně zamýšleného cíle. Rovněž toto vyvažování může probíhat do té doby, než jeden ze států nabyde rozhodující převahy nad druhým státem. V tomto případě se buďto slabší stát vzdá a podvolí silnějšímu, či dojde ke konfliktu a spor států A a B rozhodne válečný konflikt. Mocenská rovnováha tedy tvoří jakousi stabilitu mezi státy, která může být z mocenského hlediska ohrožena, a je tedy potřeba ji při jejím narušení znovu obnovovat. Další funkcí rovnováhy moci je skutečnost, že funkční rovnováha moci zajišťuje přežití a svobodu jednoho státu od dominance a kontroly ze strany jiného státu.

Výše zmíněný text se zaměřoval na situaci, kdy se jedná o přímý spor mezi státem A a B. V situaci, kdy jde o vzorec soutěže dvou států nad třetím, lze zaznamenat obdobný účel rovnováhy moci. Moc státu A, která je potřebná k získání dominance nad státem C, je vyvažovaná či může být převýšena mocí státu B. Nebo obráceně, moc státu B nezbytná k získání dominance nad státem C je vyvažovaná nebo může být převýšena mocí státu A. Kromě toho, že rovnováha moci opět vytváří nejistou bezpečnost a stabilitu mezi státy, dopomáhá taktéž k udržení nezávislosti státu

C od států A a B. Pokud však agresivní stát A získá převahu nad státem B, nezávislost státu C bude v ohrožení. Ovšem pokud stát B, jež je vnímán v tomto vzorci jako *status quo* stát, získá převahu nad státem A, stát C z toho bude profitovat, jelikož bude jeho svoboda a nezávislost zajištěna. Jakožto poslední výsledek rovnováhy moci uvádí autor situaci, kdy se stát A vzdá agresivní politiky ke státu C, či jí přeměruje na jiný stát (stát D), a svoboda státu C bude opět zajištěna. V otázce přežití a udržení nezávislosti malých států připisuje Morgenthau (1948: 133) zásluhu právě mocenské rovnováze, dále také skutečnosti, že jsou chráněni jiným státem nebo nejsou dostatečně atraktivní pro agresora a jeho snahu o získání dominance nad nimi.

Způsob, kterým lze vyvažování dosáhnout spočívá v oslabování silnější strany, či na základě zesilování slabší strany. V této souvislosti Morgenthau (1948: 134) uvádí čtyři druhy procesů, které tvoří rovnováhu moci, přičemž poslední, kterému se budu věnovat, je pro tuto práci významný, jelikož se bude zaměřovat na tvorbu aliancí. První způsob je v knize nazýván „rozděl a panuj“ (*divide and rule*). Jedná se o snahu států udržet svého oponenta slabším, a to tím způsobem, že bude rozdělen nebo udržován nesjednocen. Jakožto praktický příklad výše zmíněného autor uvádí snahu francouzské zahraniční politiky již od 17. století udržet Německo rozdělené mezi menší celky, nikoliv jednotné a sjednocené Německo, a to i po konci druhé světové války. Francie měla v tomto období obavy, jelikož by právě sjednocené a potenciálně mocensky silné Německo mohlo představovat hrozbu pro Francii a rovněž by mohla být vychýlena rovnováha moci v Evropě (Kissinger 2021: 94–95). Kompenzace území je další nástroj, jak zajistit a udržet rovnováhu moci podle autora. Jedním z příkladů, které Morgenthau uvádí, je rozdělení Polska koncem 18. století. Tři země, jmenovitě Rakousko, Prusko a Rusko, chtěly rozšířit svůj vliv na úkor polského území. Aby však zamezily situaci, kdy by jeden stát získal větší či úrodnější území, a plynuly by z toho pro něj výhody, dohodly se výše zmíněné státy na rozdělení sfér vlivů tak, aby všechny zúčastněné státy získaly podobný podíl a nebyla by narušena rovnováha moci. V 19. a na počátku 20. století pak autor uvádí příklady kompenzace území při kolonizaci Afriky a rozdělování sfér vlivů či například dohodu mezi Velkou Británií a Ruskem ohledně vytvoření sfér vlivu v Íránu. Zbrojení je třetí způsob, kterým lze zajistit, udržovat či obnovit rovnováhu moci. Stát A se snaží pomocí zbrojení

mocensky dorovnat stát B, či ho dokonce překonat. Stát B na tuto vzniklou situaci reaguje a opět se snaží stát A přezbrojit. Tomuto fenoménu se říká závody ve zbrojení (*arms race*) a je to nástroj, kterým se tvoří nestabilní rovnováha moci. Závody ve zbrojení však vyvolávají řadu problémů, jako například vyčerpávání rozpočtu státu, vyvolávání strachu u ostatních a tvoření pocitu nejistoty v mezinárodním prostředí. Vyzbrojování námořnictva před první světovou válkou mezi Německem a Velkou Británií dle Morgenthaua dokazuje a ilustruje výše zmíněný proces závodů ve zbrojení (Morgenthau 1948: 134–137).

Poslední metodou, kterou zde zmíním, je tvorba aliancí za účelem udržení rovnováhy moci. Vznik aliancí, již z historického hlediska, probíhal a probíhá za účelem ochrany jednotlivých národů obávajících se o svou nezávislost a bezpečnost, vůči jinému státu, který se snaží získat světovou nadvládu a stát se hegemone². To bylo například vidět během Napoleonských válek. Jeden stát, tedy Francie, se pokoušel získat dominanci. Nicméně za účelem přežití vznikla ze strany ohrožených států aliance tvořící novou rovnováhu moci, jež stála Francii v dosažení onoho vytyčeného cíle. Toto je příklad vzniku aliance vůči jednomu státu, existuje zde ještě dle Morgenthaua (1948: 138) situace, kdy jedna aliance vyvažuje druhou alianci, nikoliv jeden stát. V mezinárodním prostředí vzniká rovnováha moci tím, že existují dvě aliance, přičemž jedna vede agresivní či pro ostatní státy ohrožující politiku, načež druhá vzniká za účelem obrany a udržení nezávislosti členů aliance. Morgenthau (1948: 141–142) uvádí jako příklad z nedávné historie situaci v Evropě před první světovou válkou. Evropské státy obecně byly toho přesvědčení, že pokud by jeden stát získal moc nad oblastí Balkánu, mohl by následně mocensky převýšit ostatní státy Evropy. Před první světovou válkou existovaly v Evropě dvě aliance, a to Trojspolek (Rakousko-Uhersko, Německo a Itálie) a Trojdohoda (Velká Británie, Francie a Rusko), které se z mocenského hlediska vyvažovaly. Pokud by jedna z těchto dvou stran získala převahu na Balkáně, dopomohlo by to pak k zisku výhody a vlivu nad evropskými záležitostmi. Tuto skutečnost si uvědomovalo Rakousko-Uhersko, a

² Hegemon, zjednodušeně, je stát, který je chápán jako aktér v mezinárodním systému, který má největší moc. Jinými slovy hegemone je aktér, jež dominuje ostatním státům či lze na hegemonu nahlížet jako na stát, který převažuje nad ostatními státy ve vojenské a ekonomické rovině (Dirzauskaitė-Ilinca 2017: 17–18).

začalo podnikat zahraničně-politické kroky směrem k Srbsku, a to za podpory Německa. Obavy z rakousko-uherského chování mělo Rusko, jelikož si uvědomovalo, že pokud by Rakousko-Uhersko získalo vliv nad Balkánem, mohlo by to rozhodit či destabilizovat rovnováhu moci. Proto Rusko podporovalo Srbsko, a na stranu Ruska se dále přidala Francie.

V meziválečném období Francie tvořila alianci s východoevropskými státy, jimiž bylo Polsko, Československo, Rumunsko a Jugoslávie. Následně od roku 1935 Francie uzavřela smlouvu o spolupráci se Sovětským svazem, jež byla mířena jako preventivní rovnováha moci vůči potenciálnímu mocenskému vzestupu Německa (Cohen 1964: 600). Ovšem o rok později vznikla aliance mezi Německem, Itálií a Japonskem, jež měla fungovat právě jako oponent či protiváha alianci, která vznikla mezi Francií a výše zmíněnými evropskými zeměmi (Morgenthau 1948: 142). Toto období lze dle autora vnímat jako období vyvažování moci mezi aliancemi. I přestože již existovala mezinárodní organizace Společnost národů (*League of Nations*), jež byla založena na principu kolektivní bezpečnosti a měla nahradit právě snahy o tvorby aliancí zajišťujících rovnováhu moci. Ale to se ve výsledku nepodařilo, spíše vznikla nová aliance proti potenciálnímu agresorovi v systému. Nicméně aliance primárně zaměřující na udržení rovnováhy moci se formují tak, že jednotlivé státy se spolčují v alianci vůči jinému státu či jiné alianci, která může být nebo již je potenciální hrozbou. Taková to aliance je tedy založena na základě zájmů konkrétních států. Kdežto univerzální aliance, jež jsou založené na základě kolektivní bezpečnosti, by měly fungovat dle Morgenthaua na závazku, že pokud některý stát, který je součástí aliance, bude čelit útoku či agresí ze strany jiného státu, tak to bude považováno jako útok na všechny a měly by se podniknout patřičné kolektivní kroky k vyřešení konfliktu (Augustyn nedatováno). Nevýhodou aliancí vznikajících za účelem rovnováhy moci je jejich nejistota ať už v podnikání určitých kroků či jejich stabilita, jelikož jsou čistě založené na zahraničně-politických preferencích a zájmech jednotlivých států. Toto tvrzení dokládá Morgenthau (1948: 142) na příkladu rozpadu francouzských aliancí v době před druhou světovou válkou či italské opuštění Trojspolku v roce 1915.

Nyní se v této kapitole přesuneme na to, jak na teorii rovnováhy moci pohlíží Kenneth. H. Waltz ve své knize *Teorie mezinárodní politiky (Theory of International Politics)*. Autor na úvod vychází z tvrzení, že vláda státu má monopol na oprávněné užití síly, to znamená, že stát má zajistit svým občanům bezpečnost. Tím pádem občané nežijí v systému svépomoci (*self-help*). Oproti tomu stát už své přežití v mezinárodním prostředí zajištěné a garantované nemá. Tím pádem mezinárodní systém, který je anarchický, neboť v něm neexistuje nadřazená autorita, jež by kontrolovala chování států, je založen na systému svépomoci (Waltz 1979: 103–104). V tomto systému budou jednotlivé jednotky (státy) mít vždy starost o své přežití. Aby státy zajistily své cíle a zájmy, primárně přežít, musí pro to v anarchickém mezinárodním prostředí podnikat patřičné kroky. Svépomoc je tedy pro stát v anarchickém mezinárodním systému nezbytná. Dle Waltze (1979: 117–118) řada autorů definuje rovnováhu moci odlišně, a proto neexistuje shoda na její jednotné definici. Někteří autoři jí vnímají jako přírodní zákon, další ji vnímají jako nástroj a návod pro chování státu, či jako aktivitu, pomocí které legitimizují imperiální politiky. Lze se setkat dle autora i s názory, že rovnováha moci je nejlepší způsob jak zajistit jednak bezpečnost samotného státu, tak i mír ve světě. Oproti tomu se najdou autoři, jež tvrdí, že rovnováha moci ničí státy, protože státy, kvůli rovnováze moci, jsou nuceny bojovat ve válkách.

Podle Waltze (1979: 118) teorie rovnováhy moci vychází z důležitého předpokladu, jímž je, že státy jsou unitární aktéři, kteří se minimálně snaží zajistit bezpečí a existenci v systému, a maximálně navyšovat svojí moc za účelem všeobecné dominance. Nicméně bezpečí je pro stát primárním a základním cílem. A proto státy, aby naplnily výše zmíněné tvrzení, se pokouší dostupnými prostředky dosáhnout tyto cíle. Způsoby, jak těchto cílů dosáhnout, jsou dle autora dva. Prvním jsou vnitrostátní aktivity, jež se zaměřují na interní navýšení moci, a to zvýšením vojenských kapacit, ekonomické síly a vyvinutí sofistikovaných strategií. Vnější aktivity, pro navýšení moci státu, jsou dle autora kroky k posílení a rozšíření vlastní aliance, nebo oslabení opoziční aliance, jež může představovat riziko. Dalším důležitým předpokladem, ze kterého teorie vychází, je skutečnost, že dva a více aktérů (států) společně existují v systému svépomoci, jež nemá žádnou nadřazenou entitu, která by mohla přijít na

pomoc oslabeným státům, nebo která by mohla některému ze států odepřít možnost podniknout určité kroky či záměry, jež samotný stát považuje za důležité pro naplnění svých zájmů. Teorie je tedy založena na předpokládaném chování států a jejich jednání vyplývajících ze systému a rovněž dle Waltze naznačuje i očekávaný výsledek chování států, a to tvorbu rovnováhy moci. Podstata systému svépomoci je založena na tom, že ti, kteří si sami nepomůžou, anebo kteří si budou zajišťovat přežití hůře či méně efektivně, budou čelit mnohem většímu nebezpečí a eventuálně i zániku. Obavy z těchto fatálních následků povede státy inklinovat ke tvorbě rovnováhy moci. Autor teorii shrnuje následovně: „Politika rovnováhy moci funguje, pokud dvě, pouze dvě, podmínky jsou splněny: systém musí být anarchický a musí být obýván jednotkami, které si přejí přežít“ (Waltz 1979: 121).

Teorie rovnováhy moci je ovšem kritizována za to, že nevysvětluje určité konkrétní politiky, které státy podnikají. Waltz (1979: 121) tvrdí, že teorie není schopna říct, proč daný stát X podnikl určitý krok v mezinárodním prostředí minulý týden či měsíc. Myslet si, že teorie by nám toto mohla vysvětlit, je dle autora stejné jako doufat, že gravitační zákon by mohl predikovat přímou dráhu padajícího listu na zem. Teorie je schopná vysvětlit určité věci, tedy pokrývá část problematiky, avšak vynechává jiné další záležitosti. Teorie tvoří předpoklady ohledně jednotlivých motivů a zájmů jednotlivých států, než aby je vysvětlovala. Teorie může poskytnout obecné informace a odpovědi na otázku, na co bude muset stát reagovat spíše než na otázku, co konkrétně má daný stát udělat. Rovnováha moci osvětluje důvod, proč se očekává podobné chování států v podobných situacích, přičemž očekávané chování států je vnímáno jako podobné, nikoliv identické. Aby šlo předpovídat stejné chování států, musela by teorie zahrnovat i vnitřní struktury jednotlivých států a jak ony ovlivňují tvorbu zahraničních politik (Waltz 1979: 122).

Teorie nás však vede k tomu myslet si, že státy se budou chovat tak, aby tvořily rovnováhu moci. To, jak se ve výsledku bude stát chovat, záleží na struktuře mezinárodního systému. Na základě struktury mezinárodního systému se státy samy rozhodnou, zda budou vyvažovat, či naskočí na takzvaný „rozjetý vlak“ (*bandwagon*). Vysvětlení tohoto chování Waltz (1979: 125–126) ukazuje na příkladu, kdy určitá

politická strana vybírá předsedu strany. Na tomto příkladu lze poukázat na oba výše zmíněné procesy. Pokud se blíží konečný termín volby představitele strany, a ještě se neprosadil jeden silný kandidát, tak vůči sobě soupeří potenciální kandidáti o post vedoucího strany. Ti mezi sebou tvoří koalice, aby vyrovnávali ostatní kandidáty. Toto vyvažování mezi kandidáty a samotné manévrování kandidátů je způsobené tím, že ve straně ještě neexistuje jeden silný vedoucí strany. Tento model chování bude tedy fungovat tehdy, dokud není jeden hlavní aktér uvnitř strany. Toto lze spatřit i na chování států v anarchickém mezinárodním prostředí, když chybí jediná globální mocnost neboli hegemon. Když se opět podíváme zpět na uvedený příklad, autor dále tvrdí, že pokud se některý z kandidátů stane vítěz, či má největší šanci na výhru, ostatní členové než aby začali vytvářet koalici a tím jakkoliv redukovali moc vítěze, raději se přidají na jeho stranu a podle autora naskočí na již výše zmíněný rozjetý vlak (Waltz 1979: 125–126).

Tyto dva koncepty jsou odlišné. Uvnitř strany všichni členové chtějí zvolit vedoucího strany neboli předsedu, i když ne všichni se dokážou shodnout na tom, kdo přímo to má být. Ve volbě předsedy strany je „*bandwagoning*“ racionální chování, jelikož ti, kteří prohráli, stále mohou profitovat ze situace, a zejména není ohrožena jejich bezpečnost. Co se týče států v mezinárodním prostředí, ty musí aktivně podnikat kroky, aby navýšily svou sílu a moc, anebo se spojit s jiným státem, pokud zůstávají z mocenského hlediska vůči ostatním státům pozadu. Vyvažování, či tvorba koalic, je rozumná strategie států v souboji o postavení v systému, přičemž výhra jedné koalice nad druhou zanechá slabší státy z oné vítězné koalice pod vlivem silnějších států koalice. Autor dále uvádí, že pokud existují dvě koalice, a jedna z těch dvou začíná slábnout, očekává se, že ta druhá taktéž začne pomalu mocensky slábnout. Waltz předpokládá, že se vítězná koalice rozpadne po svém vítězství, a to protože neočekává, že by se silný stát spojil s dalším silným státem za účelem navýšení moci vůči ostatním státům v systému. Autor očekává, že se státy opět budou pokoušet vyrovnávat a hledat partnery či spojence, pomocí kterých by se státy opět balancovaly. V mezinárodním systému, který je anarchický, je bezpečnost vnímána jako nejdůležitější cíl, a až poté co má stát nějakým způsobem zajištěnou bezpečí, a tedy přežití, se může zaměřit na jiné cíle a zájmy, jako například ekonomický růst či dále

navyšovat svou moc. Pokud si stát podle Waltze (1979: 126) musí vybrat, zda se přidat do silnější či slabší koalice, zvolí si raději tu slabší, a to proto, že primárním cílem státu je zajištění bezpečí. Autor totiž vnímá moc jako prostředek, nikoliv jako cíl. Cíl, který anarchický mezinárodní systém státům nutí, je zajištění bezpečí. Na příkladu dvou koalic autor uvádí, že by případně větší úspěch jedné koalice při nabírání nových členů a rozšiřování svého potenciálu mohlo vést druhou relativně slabší koalici k určitým riskantním krokům, jako například zahájit preventivní válku ve snaze překvapit silnější stranu. Státy by se automaticky přidaly na silnější stranu, pokud by chtěly maximalizovat svou moc, čímž by vznikla světová hegemonie. Ale to se neděje, jelikož státy nenaskakují na rozjetý vlak, nýbrž vyvažují moc a tento proces je způsoben strukturou systému, protože primárním a hlavním cílem státu není maximalizovat svou moc, ale udržet si své postavení v systému (Waltz 1979: 126).

Pokud mají státy možnost zvolit, do jaké aliance vstoupit, vyberou si spíše tu slabší, jelikož právě ta silnější aliance je ta, která je ohrožuje. Nové členské státy ve slabší alianci se následně těší většího přijetí, jelikož dopomáhají v oblasti obranných kapacit či navyšují sílu oné slabší aliance, což může potenciálního agresora (silnější alianci) odradit od jakékoliv útočné akce (Waltz 1979: 127). Přidat se na silnější stranu a maximalizovat svou moc, neboli naskočit na rozjetý vlak, se může danému státu vymstít, jelikož se následně stane zranitelným vůči silnějšímu státu uvnitř koalice a eventuálně může přijít o svou autonomii a bezpečnost. Teorie dle autora popisuje určitá očekávaná chování států a výsledky jejich chování. Dle teorie se státy budou podílet na rovnováze moci, ať už je rovnováha moci cíl jejich politik nebo ne. Z teorie lze také odvodit, že státy budou inklinovat k rovnováze v systému. Rovněž se neočekává, že pokud se dosáhne rovnováhy moci v systému, že vydrží. Nýbrž se počítá s tím, že rovnováha moci, pokud bude narušena, se dříve nebo později opět nastolí a vznikne nová, jelikož rovnováha moci se opětovně formuje. Teorie taktéž poukazuje na to, že mezinárodní politika a systém je založen na soupeření mezi jednotkami uvnitř systému, jež si chtějí v systému zajistit bezpečnost, a tím pádem přežití (Waltz 1979: 128).

Oba autoři, na jejichž definování teorie rovnováhy moci jsem se v této kapitole zaměřil, se shodují v tom, že stát je základním aktérem v mezinárodním systému. Podle obou autorů je rovněž nejdůležitějším cílem států zajistit si bezpečnost a přežití v mezinárodním prostředí. Na čem se rovněž oba autoři shodnou je fakt, že mezinárodní systém je anarchický, tím pádem neexistuje žádná nadřazená autorita, která by zabráňovala konfliktům či zakázala jednotlivým státům určité zahraničně-politické kroky. Proto si státy musí bezpečnost zajistit samy. Lze rovněž z výše uvedeného textu vyvodit, že rovnováha moci může dopomáhat k tvorbě určité stability, míru a také garantovat státům svobodu od dominance ze strany jiného státu. Pokud dle autorů bude rovnováha moci narušena či vychýlena, bude se očekávat, že státy podniknou kroky k jejímu opětovnému obnovení. Dle Morgenthaua státy existují v systému svépomoci. Morgenthau rovněž tvrdí, že tvorba rovnováhy moci je výsledkem sporu mezi státy, ať už výsledkem přímého sporu mezi státem A a B, či výsledkem konfliktu mezi státy A a B o jiný stát.

Dle autora je tvorba koalic a aliancí jedním z významných nástrojů pro nastolení rovnováhy moci. Waltz klade na tvorbu aliancí velký důraz ve smyslu tvorby rovnováhy moci. Podle něho je vznik aliancí nucen strukturou mezinárodního systému, ve které neexistuje žádná nadřazená autorita. Struktura systému dle něho nabízí státům k dosažení hlavního cíle, tedy zajištění bezpečnosti a přežití, možnosti buďto vyvažovat silnější stát či alianci tím, že vstoupí do relativně slabší aliance, nebo stát naskočí na rozjetý vlak (*bandwagoning*) a přidá se na silnější stranu. *Bandwagoning* se ale v mezinárodní politice dle Waltze neděje, jelikož maximalizace moci není cíl státu, ale prostředek k dosažení jiného cíle, a to zajištění bezpečnosti a přežití. Být na silnější straně může daný stát vystavovat do situace, kdy se může dostat pod kontrolu silnějšího státu z té aliance, tím pádem by byla jeho autonomie a bezpečnost v ohrožení. Očekává se tedy, že stát raději bude ve výsledku vyvažovat, což by mělo vést k rovnováze moci a ke stabilitě mezinárodního systému.

2 Vymezení regionu Indo-Pacifik

2.1 Vznik a interpretace Indo-Pacifiku

Jak jsem již zmínil v úvodu práce, indo-pacifický region je termín, který získal „popularitu“ zejména v posledních letech 21. století. Nejedná se však o termín, se kterým nebylo již v historii pracováno. Například německý geopolitik Karl Haushofer užíval „indopacifický prostor“ už ve 20. letech 20. století. Častější používání Indo-Pacifiku, jako samotného koherentního regionu, lze datovat do roku 2007, kdy japonský premiér S. Abe koncept zmínil ve svém projevu na půdě indického parlamentu. Dle Hjar-Chiapa (2020: 78) byl region, který se dnes nazývá Indo-Pacifikem, dříve pojmenován a vymezen jako asijsko-pacifický (*Asia-Pacific*) region. Autor se domnívá, že zásadní příčinou pro změnu názvu a chápání regionu je proměna distribuce moci. Regiony, jako takové, jsou sociálními konstrukty, které jsou tvořeny politikami států (Katzenstein 2002: 105). To znamená, že regiony nejsou určovány jen a pouze na základě geografie. Regionální identita závisí na sdílených hodnotách a normách, nicméně v oblasti se nachází mnoho aktérů a s tím i mnoho jednotlivých rozdílných identit. V rámci pacifického regionu je rovněž řada aktérů, kteří kladou důraz na silný nacionalismus, což může způsobovat problém v rámci institucionalizace daného regionu. Ekonomické aktivity jednotlivých států mezi sebou mohou však posloužit jako důležitý stavební kámen pro proces integrace a tvorby regionální komunity. Ekonomické vztahy dopomáhají ke vzniku asijsko-pacifické identity, jež není primárně založena na silném smyslu pro kolektivnost. Zejména Japonsko a Austrálie byly zastánci prosazování myšlenky tvorby komunity založené na společném zájmu, čímž byla ekonomická integrace, a to včetně USA, jež byly pro zmíněné státy a samotný region nezbytnými (Hjar-Chiapo 2020: 79). Asijsko-pacifický region je chápán jako region, který sdružuje státy nacházející se na okraji pacifického oceánu (*Pacific rim*) (Ravenhill 2001: 42–43).

Jelikož jsou regiony do určité míry tvořeny politickými rozhodnutími, a jejich vznik tedy není čistě závislý jen na geografii, mohou se regiony proměňovat. V posledních letech tohoto století dochází k tvorbě nového konceptu, a to ke vzniku Indo-Pacifiku (viz Příloha č. 1), což poukazuje na nové změny v mezinárodní politice

vzhledem k měnící se distribuci moci v Pacifiku a také to dokládá změny v interakcích mezi regionálními aktéry (Hijar-Chiapo 2020: 80). Asijsko-pacifický region začíná být nahrazován nově vzniklým Indo-Pacifikem. Mezi vědci a výzkumníky není shoda na tom, kdy samotné označení Indo-Pacifik vzniklo. Vyjma Karla Haushofera jej hojně užívali i australští výzkumníci, vědci a političtí představitelé v 50. letech 20. století. Taktéž byl indo-pacifický region, jakožto koncept, používán v průběhu dekolonizace závislých území v australském okolí. Následně se region skloňoval i v otázkách rozšiřování jaderných zbraní či s ohledem na britské uskupení *Commonwealth* a jeho aktivity v indo-pacifickém regionu (Zeidan nedatováno). Byť Indo-Pacifik byl už součástí australské zahraniční a bezpečnostní politiky od 70. let 20. století, do širšího povědomí se dostal až na počátku nového tisíciletí (Hakata – Cannon 2022: 5). Obecně známé a rozšířené definování regionu bylo představeno indickým námořním stratégem G. S. Khuranou ve svém textu *Bezpečnost námořních tras: prospekty pro indicko-japonskou spolupráci (Security of Sea Lines: Prospects of India-Japan Cooperation)* z roku 2007. V tomto článku autor definuje Indo-Pacifik jako prostor, který se skládá z vod Indického oceánu a západního Pacifiku, jehož součástí jsou asijské země včetně zemí západní Asie, Blízkého východu a států východní Afriky (Khurana 2007: 150). Téhož roku vystoupil již zmíněný japonský premiér S. Abe v indickém parlamentu, kde v jeho proslovu popsal vznik takzvané Nové širší Asie (*New broader Asia*), která je zformována propojením Indického a Pacifického oceánu. Toto propojení dle Abeho může vytvořit širokou síť, jež rovněž začleňuje USA a Austrálii do regionu a dovoluje státům svobodný pohyb zboží, lidí, kapitálu či například vědomostí. Důležitost Indo-Pacifiku dokazuje vznik čtyřstranného uskupení Quad rovněž roku 2007, jež funguje jako bezpečnostní fórum mezi Japonskem, Indií, Austrálií a USA. Od té doby začal být Indo-Pacifik pro jednotlivé akademiky a politické představitele vnímán jako významná geopolitická a bezpečnostní oblast (Hijar-Chiapo 2020: 80).

Dle Hijar-Chiapa (2020: 80–81) byla původní konstrukce regionu Indo-Pacifiku cílena víceméně na spolupráci, prosperitu, volnost a koexistenci různých národů, jejichž cílem je zachování regionální i globální stability a míru. Nicméně tato původní forma regionu změnila postupem času svůj charakter. Nová charakteristika, dle Khurany (2017), je založena na snaze zejména Indie a USA, včetně dalších

demokratických států v regionu, primárně Japonska a Austrálie, čelit a společně zamezovat neustále rostoucímu vlivu Číny. Hajar-Chiapo (2020: 80) a Doyle a Rumley (2019: 45) jsou toho názoru, že lze na region Indo-Pacifiku nahlížet prismatem studenoválečného konfliktu. Dle autorů rivalita, připomínající studenou válku, v regionu nevymizela a je stále aktuální. V regionu existuje řada sporů, které dodneška nebyly urovnány. Toto tvrzení například dokazuje spor mezi Severní či Jižní Koreou, či konflikt mezi Ruskem a Japonskem. Taktéž stále chybí klíčové mírové smlouvy o sporná a problematická území mezi těmito státy. Kromě toho rozšiřování čínského vlivu směrem k Jihočínskému moři tvoří další situaci, kde dochází ke střetu zájmů mnoha zúčastněných aktérů. Rivalita mezi Čínou a USA v oblasti rovněž nemůže být vynechána. Političtí představitelé a stratégové pracují s koncepty jako teritoriální expanze, sféry vlivu, rivalita, zadržování a spory o území. Doyle a Rumley (2019: 45) tvrdí, že předešlý studenoválečný konflikt mezi USA a Sovětským svazem pominul, avšak studená válka jako taková je opět obnovena a současné dění v Indo-Pacifiku lze interpretovat jako novou studenou válku, jelikož se zde jedná jak o regionální dominanci, tak i o globální. Indo-Pacifik, dle autorů, je základním elementem nové studené války. Autoři rovněž vytyčují podstatný rozdíl mezi „starou“ a „novou“ studenou válkou, který je v distribuci moci. Spor mezi USA a Sovětským svazem byl bipolárním konfliktem, zatímco v Indo-Pacifiku se střetává více mocností, a to primárně USA, Čína, Indie, Japonsko a Rusko. Tento konflikt je tím pádem multipolární, jelikož se v něm střetává více než dvě mocnosti (Doyle – Rumley 2019: 46). Již výše zmíněná aliance Quad, zaměřená na vyvažování čínských zahraničně-politických ambicí v regionu, nám rovněž dokazuje novou studenoválečnou charakteristiku Indo-Pacifiku. Obavy z Číny rovněž dokládají i odpověď na otázku proč se začalo v posledních letech spíše mluvit o Indo-Pacifiku a od asijsko-pacifického regionu bylo upuštěno. Ve vymezení asijsko-pacifického regionu chyběla Indie. Ta je však rivalem Číny v oblasti a s ohledem na neustále aktivnější a ambicióznější politiku Číny je tím pádem Indie více aktivní vůči Číně. To udává Hajar-Chiapo (2020: 81) jako důležitý důvod, proč v posledních letech politici, vědci i novináři frekventovaněji užívají označení Indo-Pacifik.

Jelikož práce vychází z australské perspektivy na uskupení AUKUS, následující odstavec věnuje australské interpretaci indo-pacifického regionu, na který se AUKUS taktéž zaměřuje. Austrálie je společně s Japonskem jedním z prvních proponentů myšlenky Indo-Pacifiku jakožto svébytného regionu. Důkazem jsou již v úvodu zmíněné australské Bílé knihy o obraně (*Defence White Papers*) z roku 2013 a 2016 a primárně Bílá kniha o zahraniční politice (*Foreign Policy White Paper*) z roku 2017, kde australská vláda začlenila Indo-Pacifik jako svou oblast zájmu. První oficiální zmínka, která se objevila ve významných australských politických dokumentech ohledně indo-pacifického regionu, je tedy z roku 2013. Tento dokument potvrzoval, že Austrálie začíná orientovat svou zahraniční politiku, konkrétněji ekonomické a vojenské aktivity, směrem k Indo-Pacifiku. Indo-Pacifik je v dokumentu chápan jako logické vyústění rozšíření asijsko-pacifického regionu, na který se Austrálie doposud zaměřovala. Příčina rozšíření konceptu, dle Hijar-Chiapa (2020: 81), spočívá v tom, že pro Austrálii začala vznikat strategická oblast, která je tvořena spojením Indického a Pacifického oceánu skrz jihovýchodní Asii. Strategická z toho důvodu, že USA, jež jsou významným partnerem Austrálie, v této oblasti pokračují ve svých aktivitách a závazcích. Dále se v oblasti neustále více angažuje Čína, která mocensky roste a rovněž se v oblasti etabluje významný strategický, politický a ekonomický aktér, jímž je Indie.

Dokument z roku 2017 následně poskytuje definici vymežující oblast Indo-Pacifiku, jež vychází do velké míry z dokumentu z roku 2013. Indo-Pacifik je zde definován jako region rozkládající se od východní části Indického oceánu do Pacifického oceánu, jež se spojuje v jihovýchodní Asii a obsahuje mimo jiné Indii, severní Asii a USA (Australian Government 2017: 1). Ve zkratce lze interpretovat chápání Indo-Pacifiku, dle samotné australské vlády a Medcalfa (2011: 56), jako nově vznikající strategický systém, jež je tvořen Indickým a Pacifickým oceánem. Z části je region definován rozšiřující se Čínou, ať již geograficky, tak co se týče čínských a indických zájmů, a také pokračující přítomností a rolí USA v oblasti. Indo-Pacifik lze taktéž charakterizovat jako snahu vytvořit společný pohled na hrozby v regionu, které mohou ohrozit mír a prosperitu. Tu hrozbu, jak jsem výše avizoval, by mohla představovat Čína, respektive jednotlivé státy mohou vnímat agresivnější politiky Číny

za poslední roky v oblasti potenciálně, ale i reálně, jako ohrožení stability regionu a *statu quo*. To ovšem Austrálii staví do obtížné situace, jelikož Čína způsobuje bezpečnostní obavy, na druhou stranu je Čína největším obchodním partnerem Austrálie (Hijar-Chiapo 2020: 82).

Obdobně, jako Austrálie, definují Indo-Pacifik i ostatní významní aktéři regionu. Například Indie a USA vnímají rozložení Indo-Pacifiku stejně, akorát jej rozšiřují ještě o pobřežní část východní Afriky. Z takto vymezeného indo-pacifického regionu vycházejí i Japonsko a státy organizace ASEAN. Dle Gallowaye (2021) některé evropské státy chápou Indo-Pacifik ještě širěji, a to od západního pobřeží Afriky až po jižní Pacifik. Stojí za zmínku také charakter, který USA spolu s Japonskem indo-pacifickému regionu přidávají. Charakter vychází z idey „svobodného a otevřeného Indo-Pacifiku“ (*free and open Indo-Pacific*). Tato idea a vize regionu je založena na třech základních principech, přičemž tím prvním je vyvažování, jež má vytvářet stabilní rovnováhu v multipolárním prostředí, ve kterém operuje mocensky rostoucí Čína a také USA, které byly po pádu Sovětského svazu v roce 1991 považované za globálního hegemonu. Druhým principem vize je propojenost, která má spočívat ve snaze tvorby a zlepšování infrastruktury států indo-pacifického regionu a také pro lepší propojení obou oceánů, ze kterých je region odvozen. Posledním základním pilířem vize je tvorba regionálního řádu za účelem nastavení a udržování společně nastavených pravidel, které budou zainteresované státy respektovat (Patman et al. 2022: 3, Szechenyi – Hosoya 2019). Navzdory tomu Rusko a Čína „nově“ vzniklé vymezení Indo-Pacifiku odmítají. Dle Gallowaye (2021) tyto dvě zmíněné země rozporují s rozšířením konceptu. Rusko a Čína se domnívají, že snahy rozšiřovat definici regionu vycházejí z toho, aby bylo součástí daného regionu více států, které by potenciálně mohly dopomoci zamezit a redukovat ruské a čínské zahraničně-politické aktivity.

2.2 Geopolitický význam Indo-Pacifiku

Indo-Pacifik je region, jenž je tvořen spojením dvou světově významných oceánů, a to spojením Indického a Pacifického (Tichého) oceánu. Na geopolitický význam těchto dvou vodních ploch se zaměřím v následujícím textu, ve kterém přiblížím zásadní

geopolitické zdroje a význam obou oceánů. Mezi ty řadím zdroje energetických surovin, jelikož ty jsou nezbytné pro fungování průmyslů a obecně pro chod států. Pro státy, které energetické suroviny nemusí importovat, ale mohou je exportovat, jsou tyto komodity významné z ekonomického hlediska, protože tvoří významnou část státních příjmů. Co se dále týče nerostného bohatství, zmíním rovněž zdroje minerálů a to z toho důvodů, že opět tyto komodity jsou důležité pro chod průmyslů, výrobu a vývoj technologií a také jejich prodej generuje značné finanční zisky. Dále představím významné námořní škrťící body, skrz které procházejí pro mezinárodní obchod životně důležité námořní trasy. Zaměřím se i na strategicky důležité ostrovy a ostrovní státy, jež mohou hrát významnou roli v zajišťování přístupu do regionů i geograficky vzdáleným aktérům a také mohou sloužit k zachování bezpečnosti samotných škrťících bodů či námořních tras. V neposlední řadě zmíním významné mezinárodní organizace, jež v daných regionech operují a jejichž cílem je naplnění geopolitických cílů a zájmů členů daných organizací.

2.2.1 Geopolitický význam Indického oceánu

Indický oceán byl z historického hlediska oblastí, kterou velké státy často přehlížely a jeho důležitost byla zastíněna Atlantickým a Pacifickým oceánem. Faktem rovněž je, že Indický oceán byl zřídka vnímán jako strategická oblast ať už samotnými státy a politickými představiteli, tak i výzkumníky. Indický oceán jaký známe dnes, dle Grare a Samaana (2022: 1), se vymezuje již na počátku 16. století. Tehdy byl nazýván například jako Východní oceán či Východní indický oceán. Následně se začal klást důraz na vztah mezi samotným oceánem a Indií, jelikož Indie byla nejvýznamnějším aktérem, opět z historického hlediska, který formoval charakter Indického oceánu a odvodil se tedy nynější název. Indický oceán (viz Příloha č. 2) je 3. největším oceánem, který pokrývá zhruba 20 % světové plochy. Oceán se rozpíná od východního pobřeží Afriky až po Tasmánii pod Austrálií, kde se nachází jeho západní hranice s Pacifickým oceánem. V tomto geografickém vymezení Indického oceánu se nachází zhruba 2,7 miliardy obyvatel. Nachází se zde řada významných ekonomických zálivů, průlivů, přístavů či moří, příkladem lze uvést například Perský záliv, Rudé moře, Malacká úžina, Bengálský záliv a mnoho dalších (Fava 2022 b).

V současnosti je Indický oceán pro samotnou Indii oblast národního zájmu, ale nejen pro ni. Na přelomu nového tisíciletí význam Indického oceánu rapidně roste. Tento zájem je umocněn ekonomickým růstem Indie a Číny. Indie je závislá na energetických dodávkách od států Perského zálivu. Čína je rovněž čistým dovozcem energetických surovin od poloviny 90. letech 20. století. Pro obě země je tedy význam Indického oceánu obrovský, což reflektují i zahraničně-politické aktivity obou států. Zejména Čína, jež dříve představovala pro Indii pouze pozemní hrozbu, začíná rozšiřovat své námořní kapacity a moc. Grare a Samaan (2022: 2) tvrdí, že Čína rozšiřuje rozsah svých námořních misí sahajících až ke vzdálenějším regionům Indického oceánu, jako například k Perskému zálivu nebo Africkému rohu. Čína tak činí z toho důvodu, aby si zajistila energetickou bezpečnost pro chod ekonomiky a obecně pro chod celé země. To vytváří v oblasti nové bezpečnostní otázky, jelikož pro Indii je rovněž energetická bezpečnost prioritou. Obě země tedy chtějí bezpečné a plynulé dodávky energetických surovin z Perského zálivu, skrz Arabské moře až po Bengálský záliv, se kterým Indie sdílí velkou část svého pobřeží (Karasik 2022). Ovšem bezpečnostní témata nejsou jediným důvodem, kvůli kterému Indický oceán nabírá na významu a není již považován za marginální oblast.

Indický oceán disponuje velkými zásobami nerostného bohatství, zejména co se týče fosilních surovin, primárně ropy a zemního plynu. To tvoří z Indického oceánu důležitý geopolitický region. Ropa a zemní plyn jsou nezbytnými surovinami pro zajištění energetické bezpečnosti a zachování chodu průmyslů států. Na druhou stranu se jedná i o významné komodity pro export států, jež samy disponují dostatečnými zásobami a mohou tak uspokojit neustále navyšující se poptávku. K roku 2012 bylo potvrzeno, že v celé oblasti Indického oceánu se nachází 58 % světových zásob ropy a více než 46 % zásob zemního plynu (Herbert – Burns 2012: 89). Nejvýznamnějším regionem v Indickém oceánu, co se týče zásob ropy a zemního plynu, je Perský záliv. Dle Bolanose (2016) a portálu NS Energy (2019 b) se zde nachází zhruba 50 % potvrzených světových zásob ropy. V posledních letech roste význam zásob fosilních paliv ve východní Africe. V zemích jako Tanzanie, Uganda, Keňa či Mosambik dochází k nálezům nových významných ložisek ropy a zemního plynu (Augé 2015: 8, 10, 13–15).

Nelze rovněž vynechat Bengálský záliv. Tato oblast také disponuje velkými nalezišti ropy a zemního plynu. Neustálé investice na další prozkoumání zálivu poukazují na fakt, že pobřežní státy jako Indie, Bangladěš či Myanmar jsou si vědomy, jaké jsou v oblasti zásoby a jaký potenciál Bengálský záliv, co se týče fosilních paliv, nabízí. Proto tyto státy investují velké sumy do průzkumu oblasti, jednak aby pokryly část spotřeby svého průmyslu, tak i pro možnost prodeje těchto energetických a strategických surovin (Sajid – Siddiqui 2022). Kromě výše zmíněného se na dně Indického oceánu nacházejí velká ložiska minerálů, jako například zlata, uranu, manganu, mědi, niklu a kobaltu. Poslední dva zmíněné minerály nabývají na strategickém významu, jelikož jsou to základní prvky lithiových baterií, které se používají v elektrických vozidlech, jež jsou považovány jako vozidla šetrná k přírodnímu prostředí díky nulovým emisím (Banerji 2018, Tripathi 2022).

Dalším zásadním geopolitickým významem Indického oceánu jsou námořní škrťící body (*choke points*). Dle portálu Marine Insight (2021) lze definovat škrťící bod jako přirozeně úzký plavební kanál spojující velké oblasti, který má strategickou polohu a je frekventovaně užíván námořní dopravou. Přes námořní škrťící body běžně procházejí významné námořní komunikační trasy, proto jsou tyto body signifikantní pro světový obchod a rovněž jejich bezpečnost a stabilita jsou zájmem mnoha států. V samotném Indickém oceánu se nacházejí čtyři ze sedmi světově nejvýznamnějších námořních škrťících bodů. Prvním, který bych chtěl zmínit, je Malacká úžina nacházející se mezi Singapurem, Malajsií a ostrovem Sumatra. Skrze tento škrťící bod je propojen Indický oceán s jihovýchodní Asií a Pacifickým oceánem. Zhruba jedna třetina celkového světového obchodu skrz tento bod prochází. Dvě třetiny celkového nákladu, procházejícího skrz Malackou úžinu, tvoří samotná ropa, která putuje z Perského zálivu do Číny, Jižní Koreji a Japonska, do zemí závislých na importu této energetické komodity (Zulkifli 2020: 11–12). Taktéž touto trasou putuje i necelá třetina celkového objemu zkapalněného zemního plynu do Číny a Japonska (Basi 2022). Lze tedy chápat Malackou úžinu jako jednu z nejvýznamnějších světových obchodních tepen a zároveň významným bodem pro obchod s energetickými surovinami.

Dalším námořním škrťícím bodem je Hormuzský průliv, což je jediná trasa, která propojuje Perský záliv s Arabským mořem a s širším Indickým oceánem. Hormuzský průliv je světově důležitý zejména z toho důvodu, že skrz něj proudí obrovské množství ropy. Pro porovnání Hormuzským průlivem, k roku 2018, proudilo 21 milionů barelů ropy denně, skrz Malackou úžinu „pouze“ zhruba 11 milionů barelů ropy za jeden den (Barden 2019, Zulkifli 2020: 3). Průliv Báb-al-Mandab je třetím škrťícím bodem, jež bych chtěl zmínit. Ten se nachází mezi Jemenem, jenž leží na Arabském poloostrově, a Džibutskem a Eritreou, které leží v oblasti Afrického rohu. Jeho význam rostl od roku 1869, kdy byl vybudován Suezský průplav. To vedlo k navýšení objemu světového obchodu, jelikož vznikl spoj mezi Evropou, východní Afrikou a Indickým oceánem (Al Ashwal 2021). Mosambický průliv mezi Mosambikem a Madagaskarem je posledním významným škrťícím bodem v Indickém oceánu. Průliv je klíčovou trasou pro pohyb zboží podél jihu Afriky směrem do Asie a na Blízký východ. Výše zmíněné námořní škrťící body jsou kritické pro globální obchod a rovněž pro energetickou bezpečnost mnoha států. Výše zmíněné průlivy jsou charakteristické tím, že skrz ně proudí velké množství energetických surovin a jakýkoliv problém by mohl vyústit ve zpoždění dodávek či navýšení cen těchto důležitých surovin. Jelikož se velký počet námořních škrťících bodů nachází v prostoru Indického oceánu, je to další indikátor geopolitického významu samotného oceánu.

Rozlohou menší ostrovy jsou rovněž velmi významným prvkem, který přidává samotnému Indickému oceánu na geopolitickém významu. Navazování partnerství či získávání vlivu nad těmito ostrovy může daným státům přidat na strategické výhody v regionu, jelikož pomocí nich mohou státy prosazovat svůj vliv a zájmy v Indickém oceánu, i když jsou geograficky této oblasti vzdálené. Mezi strategické ostrovy nacházející se v Indickém oceánu se obecně považují Srí Lanka, Maledivy, Mauricius a Seychely, jejichž primárním partnerem se snaží být Indie. Nicméně Čína se rovněž snaží prosadit svůj vliv v těchto oblastech. Jejich strategičnost spočívá v tom, že se nacházejí velmi blízko klíčových námořních komunikačních tras, které jsou významné pro světový obchod. Tyto ostrovy umožňují zajišťovat neustálou přítomnost námořních sil na výše zmíněných důležitých námořních trasách, a to umožňuje zajištění bezpečnosti a stability těchto tras v době míru. V době konfliktu mezi

některými aktéry mohou strategické ostrovy představovat možnost omezování nebo dokonce přerušování komunikace či chodu námořních tras vůči danému protivníku (Baruah 2018, Tarapore 2020: 224). Vyjma těchto čtyř ostrovů, jež strategicky pokrývají jižní a centrální část Indického oceánu, existují i menší a často přehlížené ostrovy. Mezi ty lze zařadit Kokosové ostrovy, které jsou zámořské území Austrálie. Dále například Réunion, jenž spadá pod francouzskou administrativu či ostrov Diego Garcia, který slouží jako vojenská základna pro britské a americké vojáky a civilní personál (Koonjul 2020: 3). Jako poslední Baruah (2021) uvádí Andamanské a Nikobarské ostrovy spadající pod správu Indie. Všechny tyto území spojuje fakt, že se nachází ve strategických oblastech a z geopolitického hlediska jsou významné proto, že poskytují přístup státům do Indického oceánu za účelem ochrany svých zájmů, a také společně mohou čelit novým otázkám a hrozbám, jež mohou jakkoliv ohrožovat bezpečnost Indického oceánu jako takového.

V regionu operuje i řada mezinárodních organizací, které se zaměřují na spolupráci, bezpečnost a koordinaci politik v oblasti Indického oceánu, jako například Námořní symposium Indického oceánu (*The Indian Ocean Naval Symposium - IONS*), jež čítá 24 členů, mezi které patří přímořské státy regionu a také i pozorovatelé. Organizace vznikla jakožto dobrovolná iniciativa států v roce 2008 za účelem námořní spolupráce v oblasti bezpečnosti, podporování přátelských vztahů v regionu a sdílení informací ve snaze předejít přírodním katastrofám (IONS 2022). Další významnou institucí operující v regionu je Asociace indicko-oceánského prostoru (*Indian-Ocean Rim Association - IORA*). Asociace vznikla v roce 1997, má 23 členů a rovněž součástí této mezivládní organizace je i 10 států, které mají status partnera dialogu. Cílem je vytvoření platformy pro spolupráci v oblastech námořní bezpečnosti, obchodu, společensko-ekonomických otázek a kulturní spolupráce v regionu Indického oceánu. Kromě regionální spolupráce se rovněž zaměřuje na udržitelný rozvoj v regionu (IORA 2017). Součástí obou těchto celoregionálních uskupení je mimo jiné i Austrálie. Dále v Indickém oceánu existují subregionální organizace, jejichž primárním cílem jsou otázky subregionálního charakteru. Mezi ty lze zařadit například Sdružení států jihovýchodní Asie (*Association of Southeast Asia Nations - ASEAN*) či Radu pro spolupráci arabských států v Zálivu (*Gulf Cooperation Council - GCC*).

2.2.2 Geopolitický význam Pacifického oceánu

Oproti Indickému oceánu byl Pacifický oceán z historického hlediska významnější a byl na něj státníky, politiky a vědci kladen větší důraz. Jedná se o největší oceán na světě, který se rozkládá na území od Beringova moře, tvořící severní hranici Pacifiku, po Jižní oceán, který vymezuje spodní jižní hranici. Ze západu je poté ohraničen Asií a Oceánií, východní hranice Pacifického oceánu je následně tvořena Severní a Jižní Amerikou (viz Příloha č. 3). Pacifický oceán pokrývá zhruba třetinu světové rozlohy (Fava 2022 a). Název oceánu je odvozen od portugalského mořeplavce ve službách Španělska Fernãa de Magalhãese, jež jako první Evropan plul skrze vody Pacifického oceánu na počátku 16. století a dle jeho slov byl oceán tichý a klidný. Významnějšího geopolitického významu oceán nabývá ovšem o něco dříve než Indický oceán, respektive není tolik přehlížen jeho význam. V polovině 19. století sloužil jako obchodní trasa mezi Ruskem, USA a Kanadou. O století později se Pacifik rovněž stal jedním z bojišť druhé světové války, a jeho význam se nevytrácel ani během studené války mezi USA a Ruskem (Stavridis 2017: 25, 37–38).

Obdobně jako u Indického oceánu je Pacifický oceán z geopolitického hlediska významný zdroji, kterými disponuje. Geopoliticky významnou oblastí v Pacifickém oceánu je Jihočínské moře. Odhaduje se, že v oblasti se nachází zásoby kolem 2,2 bilionů metrů krychlových zemního plynu a zhruba 40 miliard barelů ropy (Lieser 2021). Státy, které se nacházejí v oblasti, rovněž odhadují, že kromě těchto již dokázaných zásob energetických surovin se v oblasti Jihočínského moře mohou vyskytovat potenciálně větší zásoby. Proto státy investují do projektů jednak pro těžbu ropy a plynu, ale také dále investují do prohledávání této mořské oblasti a dostávají se tak do územních sporů. Malajsie, Brunej, Filipíny, Tchaj-wan, Vietnam a Čína si nárokují území v Jihočínském moři, přičemž právě Čína je v tomto ohledu nejaktivnějším hráčem a snaží se rozšiřovat své teritorium na úkor ostatních států. Konkrétně Čína zahájila řadu projektů pro těžbu plynu na jih od ostrova Chaj-nan v oblasti, kterou si souběžně nárokuje i Vietnam. Spory mezi těmito dvěma státy jsou v oblasti běžné. Dále například čínské pobřežní hlídky se pohybují v blízkosti

těžebních zařízení či v ekonomicky výlučné zóně³ nejen Vietnamu, ale i jiných států. Také Čína v oblasti buduje uměle vytvořené ostrovy, které dle portálu The Guardian (2022 a) Čína opevňuje a vznikají z nich vojenské základny, čímž se snaží demonstrovat svou moc a zastrašovat okolní státy. Rovněž Čína těmito vojenskými základnami na nově vzniklých ostrovech posiluje svoje postavení v Indo-Pacifiku, jelikož Jihočínské moře se nachází uprostřed indo-pacifického regionu a geograficky propojuje tyto dva oceány.

Mezi další oblasti bohaté na zdroje ropy a zemního plynu v Pacifickém oceánu lze zařadit i oblast Východočínského moře. Zde se dle Rossiho (2022) nachází 200 milionů barelů ropy, které jsou potvrzené, a tato oblast je v primárním zájmu Číny a Japonska. Čínská strana tvrdí, že v celém Východočínském moři je však dosud neobjeveno 70 až 160 miliard barelů ropy. Dále se zde nachází i významné rezervy zemního plynu, které se odhadují na 28 miliard metrů krychlových. Jelikož jsou obě země závislé na importu těchto fosilních paliv, je jejich zájmem tuto závislost redukovat a těžit z této oblasti. Proto lze tuto oblast považovat za geopoliticky významnou pro obě strany. Vyjma Východočínského moře se v Pacifickém oceánu nachází Ochotské moře, které je ohraničeno poloostrovem Kamčatka, Kurilskými ostrovy a Japonskem. Dle portálu NS Energy (2019 a) se v této oblasti nachází zhruba 2,3 miliard barelů ropy a 0,5 bilionů metrů krychlových zásob zemního plynu. V oblasti se opět odhadují ještě větší zásoby těchto dvou strategických surovin, proto nadále vznikají z ruské strany projekty na prozkoumávání tohoto regionu. Na východní straně Pacifiku lze nalézt zásoby ropy u pobřeží Kalifornie, zde se však už neplánují zahajovat nové projekty na objevování a na novou těžbu ropy podél pobřeží (Borunda 2021). Pro Austrálii je v tomto ohledu významný Bassův průliv mezi samotnou Austrálií a Tasmánií, jelikož se zde nachází 4 miliardy barelů ropy a kolem 226 miliard metrů krychlových plynu, což Austrálii do určité míry pomáhá k energetické bezpečnosti, avšak nezajišťuje energetickou nezávislost (Victoria State Government 2021).

³ Ekonomicky výlučná oblast (*exclusive economic zone*) je oblast 200 námořních mil (370 km) od pobřeží států, kde v rámci této výlučné zóny má stát právo spravovat tuto oblast. Stát disponuje právem prozkoumávat, těžit a spravovat v této vymezené oblasti živé (rybolov) i neživé zdroje (ropa, zemní plyn a jiné suroviny) (WTO nedatováno).

Pacifický oceán, obdobně jako Indický oceán, disponuje množstvím minerálů a je zde rozšířen rybolov. Bohatá ložiska minerálů se nacházející na dně oceánu v oblastech, které spadají pod mezinárodní jurisdikci, ale také i v ekonomicky výlučných zónách řady pacifických ostrovních států. Na základě průzkumů oceánského dna se v Pacifiku nacházejí významné zásoby stříbra, zlata, mědi, niklu, manganu či například kobaltu. Podle The World Bank (2017: 69) země jako Papua Nová Guinea, Fidži či Vanuatu disponují bohatými zásobami zlata, stříbra, kobaltu či zinku ve svých výlučných oblastech. Kiribati či Tuvalu mají na svém teritoriu kromě výše zmíněných minerálů také zásoby manganu a zinku. Oceán představuje potenciál do budoucna, co se týče zásob těchto důležitých minerálů, a čím více se budou tenčit zásoby minerálů nalezených na zemském povrchu, mohou tyto státy být v budoucnu bodem zájmu pro investice ze strany zahraničních států. Komplikací je však náročnost těžby kvůli hloubce, ve kterých se zdroje nacházejí, a také vyvstává i otázka ochrany přírodního prostředí a ekosystémů, jež by mohly být navýšením těžby narušeny (Clark 2018). Taktéž rybolov je nedílnou součástí ekonomických zdrojů Pacifiku. Například v roce 2019 se exportovalo z celého pacifického regionu 530 tisíc tun mořských plodů. Mezi největší exportéry patří Papua Nová Guinea, Fidži či Federativní státy Mikronésie, které dováží mořské plody primárně do Thajska, Japonska, ale také Číny, USA a dalších zemí. Pacifický oceán se považuje za nejúrodnější prostředí pro rybolov a má významný podíl na globální produkci mořských plodů (Nicholas et al. 2021).

Kromě výše zmíněných zásob, jež jsou jednak významné pro energetickou bezpečnost a pro ekonomiky států nacházejících se v pacifickém regionu, se zde nacházejí i důležité námořní trasy pro mezinárodní obchod, což je další prvek přidávající Pacifiku na geopolitickém významu. Mezi nejvýznamnější škrťící bod patří již výše rozebíraná Malacká úžina, která skrz Jihočínské moře propojuje Indický a Pacifický oceán. Význam tohoto škrťícího bodu spočívá v tom, že skrz něj proudí enormní množství ropy a plynu směrem do Číny, Japonska a Jižní Koreji. Jihočínské moře, vyjma tohoto škrťícího bodu, disponuje rovněž velkými zásobami ropy a plynu, ale také je oblastí, ve které panují spory ohledně teritoriálních nároků mezi zde přítomnými státy (viz Příloha č. 4), a proto někdy bývá tato oblast chápána jako ohnisko konfliktů (Singh 2022: 11). Na opačné straně oceánu se nachází Panamský

průplav, jenž propojuje Atlantický oceán s Pacifickým. Průplav umožňuje efektivnější obchod mezi Asií a Amerikou, zejména pro východní část Ameriky tento škrťící bod umožňuje kratší obchodní trasu. Skrz průplav ročně propluje zhruba 14 tisíc plavidel, pro porovnání přes Malackou úžinu ročně pluje kolem 80 tisíc lodí (Plaček 2022 a, Plaček 2022 b).

Nezávislé ostrovní státy v Pacifiku mají podstatný geopolitický význam v pacifickém regionu, a to z důvodu zdrojů, které se v jejich teritoriu nacházejí, ale také z důvodu jejich strategické lokace. Důležitost polohy jednotlivých ostrovních států si uvědomují i dvě mocnosti, které se v regionu Pacifického oceánu nacházejí. Těmi mocnostmi je Čína a USA. Mezi těmito dvěma státy probíhá „závod“ v rozšiřování svého vlivu a navazování nových partnerství v regionu tak, aby zajistily své národní zájmy. Čína například navazuje přátelské vztahy s Kiribati po tom, co se v roce 2019 tento ostrovní stát rozhodl přerušit vztahy s Tchaj-wanem a podepsal s Pekingem řadu obchodních dohod (Kwan 2022). Také Čína podepsala bezpečnostní dohodu se Šalamounovými ostrovy a lze očekávat, že diplomatické kroky za účelem rozšiřování čínského vlivu v Pacifiku budou v následujících letech pokračovat. USA jsou protiváhou rozšiřujícího čínského vlivu. Státy Mikronésie mají navázané blízké diplomatické vztahy s USA a jejich poloha je velmi strategická, jelikož se nachází mezi Austrálií a Japonskem, a také leží mezi Havají, což je jeden ze států USA ležící mimo pevninskou část země, a Jihočínským mořem. Skrz Mikronésii vede nejkratší námořní trasa ze západního pobřeží USA do východní Asie, čímž Mikronésie nabývá na geopolitickém významu. S Federativními státy Mikronésie, Marshallovými ostrovy a Palau, což jsou státy ležící v regionu Mikronésie, mají USA podepsanou dohodu, která umožňuje armádě USA operovat na jejich území. USA na druhou stranu poskytují těmto ostrovům finanční pomoc a granty zaměřené například na zlepšování infrastruktury, zdravotnictví či školství (Kolbe – Devine 2022).

Guam, obdobně jako Havaj, je ostrovem v Pacifiku, který patří pod správu USA a slouží jako vojenská základna (Alexander 2015: 869). Tato skutečnost dává USA možnost mít stabilní leteckou i námořní základnu v Pacifickém oceánu za účelem ochrany amerických zájmů v regionu. Zajímavým útvarem v Pacifiku je Tchaj-wan.

Tchaj-wan je mezinárodně neuznaný ostrovní stát, který je oddělen od Číny Tchajwanským průlivem. Peking považuje Tchaj-wan za součást svého teritoria, na druhou stranu se tento ostrovní stát snaží udržet si svou nezávislost a fungovat svrchovaně, a to i na mezinárodní scéně. USA v současnosti oficiálně neuznávají nezávislost Tchaj-wanu, jelikož přijímají politiku jedné Číny⁴, nicméně USA slíbily pomáhat Tchaj-wanu při čelení jakýchkoliv bezpečnostních hrozeb. Tato pomoc je stvrzena zákonem o vztahu mezi USA a Tchaj-wanem z roku 1979 (Lasater 1993: 50). Byť USA nemají s Tchaj-wanem oficiální vztahy, i přesto jsou USA jeho nejvýznamnějším podporovatelem a dodavatelem vojenského materiálu a podle Hale (2021) sám současný americký prezident J. Biden naznačil, že pokud by byla ohrožena bezpečnost Tchaj-wanu, nebo Japonska či Jižní Koreji ze strany Číny, tak by USA dodržely své dohody a závazky k těmto zemím a reagovaly by.

Tchaj-wan je geopolitický významný ostrov zejména díky své poloze, jelikož Tchajwanským průlivem prochází vysoce frekventovaná a důležitá námořní trasa, která propojuje asijské trhy s americkými či evropskými ekonomickými centry. Ochrana těchto vod je v souladu s vizí svobodného a otevřeného Indo-Pacifiku, kterou podporují některé regionální státy, nejhlasitěji právě USA a Japonsko. Dále se jedná o demokratický ostrov s vyspělou ekonomikou, jenž funguje *de facto* nezávisle. Ovšem Čína vnímá tento ostrov jako svou provincii, což je a do budoucna bude předmětem sporu mezi Čínou, která podniká asertivnější politiku v regionu, a USA snažící se redukovat rostoucí čínský vliv (Bateman 2022: 81). S ohledem na asertivnější zahraniční politiku Číny jsou potřeba zmínit, jako poslední geopoliticky významné ostrovy, právě Spratleyho ostrovy. Jedná se o sporné souostroví nacházející se v Jihočínském moři, jehož bohaté zásoby energetických surovin jsem již výše představoval. Významné jsou tyto ostrovy primárně na základě nalezišť energetických surovin, a proto si je nárokuje řada okolních států. Nejaktivnější je v tomto ohledu Čína, což v současnosti vede k diplomatickým konfliktům, a proto lze tuto oblast rovněž vnímat jako ohnisko sporu (Alessio – Renfro 2021: 689).

⁴ Politika jedné Číny spočívá v tom, že se uznává pouze jediná vláda nad územím Číny, a to ta se sídlem v Pekingu. Do roku 1979 USA uznávaly tchajwanskou vládu jako zastupitele Číny, od tohoto roku však byly navázány diplomatické vztahy s Pekingem a s Tchaj-wanem USA udržují pouze neformální, byť významné a blízké, vztahy (Green – Glaser 2017).

I v Pacifickém oceánu vznikla řada regionálních mezinárodních organizací za účelem spolupráce, integrace, boje s klimatickou změnou či obecně s cílem ochránit zájmy členských zemí. Mezi takové lze například zařadit Fórum tichomořských ostrovů (*The Pacific Islands Forum - PIF*), jehož součástí je, vyjma pacifických ostrovních států, také Austrálie. Dále lze zmínit Tichomořské společenství (*The Pacific Community - SPC*) zahrnující opět mnoho regionálních ostrovních států včetně Austrálie a USA. V oblasti rovněž působí uskupení s názvem Asijsko-pacifická ekonomická spolupráce (*Asia-Pacific Economic Cooperation - APEC*) sdružující 21 asijsko-pacifických států. Celková populace členů tohoto fóra je přes 2,9 miliardy lidí a ekonomiky těchto států tvoří zhruba 60 % světového hrubého domácího produktu. Nejvýznamnějšími členy organizace jsou USA, Rusko, Čína a nechybí zde ani Austrálie (Department of Foreign Affairs and Trade nedatováno b, c). Hranice samotného Pacifiku překračuje čtyřčlenná aliance zvaná Quad. Členy této organizace jsou USA, Japonsko, Austrálie a Indie, kterou však řadíme již do regionu Indického oceánu. Proto působnost aliance lze zařadit spíše do indo-pacifického regionu. Poslední významnou organizací, kterou je potřeba zmínit a rovněž lze její působnost zařadit do Indo-Pacifiku, je relativně nově vzniklá tříčlenná aliance AUKUS mezi Austrálií, Velkou Británií a USA z roku 2021 (Cheng 2022: 3). AUKUS je hlavním předmětem práce, proto tomuto uskupení bude věnovaná detailnější pozornost v dalších částech práce.

3 Australská zahraniční politika směrem k Indo-Pacifiku

Indo-Pacifik zařadila Austrálie jako oblast svého primárního zájmu do oficiálních politických dokumentů už v roce 2013, a stala se tak první zemí, jež tento region reflektovala ve významných vládních dokumentech. To následně vedlo politické představitele Austrálie zahrnout, vymezit a definovat význam Indo-Pacifiku do Bílé knihy o zahraniční politice z roku 2017, jejíž úsek jsem využíval v předešlé kapitole ohledně vymezení nově vznikajícího regionu. Jedná se tedy o jednotný region, který se skládá z východní Asie, ve které je nejvýznamnějším aktérem Čína, společně s oblastí Pacifického oceánu a jižní Asie podél Indického oceánu, v jejímž středu stojí Indie. Lze tedy slovy Medcalfa (2019: 54) nazvat Indo-Pacifik námořním super-regionem, jehož geografickým středem je jihovýchodní Asie.

V 80. letech 20. století byla Austrálie aktivním zastáncem asijsko-pacifického regionu jakožto oblasti, který stojí v zájmu australské zahraniční politiky. Zde se Austrálie pokoušela podnikat kroky podporující regionální integraci na základě ekonomické, politické a bezpečnostní angažovanosti. Dle Brewstera (2022: 43) byla tato strategie zahraniční politiky Austrálie v následujících letech úspěšná ve smyslu zajištění bezpečnosti a také ekonomické prosperity v asijsko-pacifickém regionu. Tento region byl později modifikován, respektive nahrazen Indo-Pacifikem, jelikož vznik Indo-Pacifiku reflektuje měnící se mezinárodní systém a primárně globální, ale i regionální distribuci moci. Čína v posledních letech významně roste ekonomicky a také vojensky. Mocenský růst a chápání Indie, jakožto další zásadní regionální mocnosti, je druhým základním faktorem, jenž dopomohl k rozšíření asijsko-pacifického regionu na indo-pacifický region. Řada regionálních států má obavy zejména z růstu a rozšiřování vlivu Číny. Někteří výzkumníci rovněž tvrdí, že koncept Indo-Pacifiku lze chápat jako geopolitický rámec některých států, jehož cílem je právě redukovat čínské asertivnější zahraniční politiky. V této kapitole se zaměřím právě na vymezení australských zájmů a cílů v indo-pacifickém regionu. Představím i důležitá partnerství, pomocí kterých Austrálie se pokouší své zájmy a cíle úspěšně naplnit.

3.1 Australské cíle a zájmy v Indo-Pacifiku

Význam a samotná prosperita Indo-Pacifiku, jakožto regionu, v posledních dekádách roste. Tento růst je do značné míry založen na tom, že region je stabilní. Nicméně stabilita není garantovaná a státy o ni musí usilovat, což je i základním pilířem australské zahraniční politiky směrem k indo-pacifickému regionu. Austrálie ve své Bílé knize o zahraniční politice z roku 2017 vytyčuje jako svůj cíl právě stabilní a prosperující Indo-Pacifik (Australian Government 2017: 3). Tato idea je obdobná tomu, jak Japonsko a USA, významní partneři Austrálie, vnímají tuto oblast. Tyto dva státy staví svojí strategii a zahraničně-politické kroky na ideje svobodného a otevřeného Indo-Pacifiku. Konkrétně Japonsko a USA zakládají Indo-Pacifik na svobodě námořního pohybu, volném obchodu a dodržování mezinárodního práva v regionu. Dále také usilují o ekonomickou prosperitu regionu a jako poslední pilíř, na kterém staví ideu svobodného a otevřeného pacifiku, je snaha o udržení stability a míru v regionu (Szechenyi – Hosoya: 2019).

Australská charakteristika Indo-Pacifiku konkrétně závisí na třech pilířích. Prvním pilířem je svobodný pohyb zboží a služeb mezi regionálními státy a jejich trhy, a to za účelem využití potenciálu prosperity a bezpečnosti dodávek, jenž region nabízí. Svoboda pohybu, plavby a přeletu nad některou ze světově důležitých námořních ekonomických tras za účelem zachování chodu námořních komunikačních spojů v regionu, zejména v oblasti Jihočínského moře, je druhým základním pilířem. Jako poslední pilíř, jenž je pro Austrálii zásadní, je svoboda od užití síly či od ekonomických a vojenských donucovacích prostředků v Indo-Pacifiku (Australian Government 2017: 3, Parry 2022). Obecně se tedy australská zahraniční politika zaměřuje na tvorbu bezpečného, svobodného a prosperujícího Indo-Pacifiku ať již čistě na základě australských zahraničně-politických kroků, tak i pomocí posilování a navazování partnerství se státy nejen regionu, ale i mimo něj. Lze odvodit, že bezpečný, stabilní a prosperující Indo-Pacifik je základním cílem australské zahraniční politiky v oblasti, jelikož tento region utváří a definuje bezpečnost a prosperitu samotné Austrálie. Region již v současnosti čelí hrozbám, jež ohrožují pravidla a řád vycházejícího z mezinárodního práva, dochází k územním sporům, útokům

v kyberprostoru či například k cílenému šíření dezinformací za účelem destabilizace některých států, potažmo regionu (Seebeck et al. 2022: 3).

Austrálie ve své Bílé knize o zahraniční politice z roku 2017 tvrdí, že bude v regionu aktivní v prosazování a ochraně svých národních zájmů. Pro dosažení stabilního Indo-Pacifiku bude Austrálie dbát na respektování mezinárodního práva tak, aby Austrálie mohla naplňovat své zájmy bez jakéhokoliv nátlaku či donucování ze strany jiných aktérů. Proto australská vláda začíná investovat ve větší míře do vlastní armády za účelem posílení své vojenské moci a kapacit. Konkrétně vláda buduje agilnější, schopnější a celkově silnější armádu. Taktéž Austrálie posiluje i zpravodajské kapacity a aktivně využívá svou diplomacii pro dosažení a ochránění svých zájmů. Explicitně australská vláda jmenuje Severní Koreu jako zemi, která představuje bezprostřední bezpečnostní riziko. Konkrétně rakety dlouhého doletu a zejména jaderný program je zásadním problémem, jenž by mohl ovlivnit Indo-Pacifik. Proto bezpečnostním zájmem Austrálie je, společně se svými partnery, vyvíjet na Severní Koreu tlak za účelem ukončení jejích nebezpečných aktivit. Konkrétně Austrálie implementuje rezoluce Rady bezpečnosti OSN a sankce vůči severokorejskému režimu (Australian Government 2017: 42–43). Pro zachování bezpečného a stabilního Indo-Pacifiku je pro Austrálii primární partnerství s USA ve strategických a obranných otázkách. Kromě USA se australská vláda zaměřuje na prohloubení spolupráce v řadě aliancí, které již v Indo-Pacifiku působí (tamtéž: 37). Mezi ty lze zařadit uskupení Quad, Pět očí či například AUKUS, na které se zaměřím detailněji v následujících kapitolách, jelikož jsou pro australskou vizi Indo-Pacifiku nezbytné.

Otevřené námořní trasy, které propojují Indický a Pacifický oceán umožňují chod obchodu se zbožím a energetickými surovinami, které jsou pro růst Indo-Pacifiku esenciální. Austrálie je pomocí námořních tras propojena se zbytkem světa, a proto je jejich bezpečnost a bezproblémová průchodnost dalším australským zájmem v regionu. Vytíženost těchto tras neustále roste. Ovšem taktéž se stávají i tranzitními trasami pro teroristy, kteří se následně stávají hrozbou pro státy regionu, anebo jsou využívány pro organizovaný zločin či jsou námořní trasy a škrťací body ohrožovány

piráty (Long et al. 2022: 120). Proto Austrálie navyšuje a investuje do svých námořních kapacit a spolupracuje s regionálními fóry či jednotlivými státy na redukcí těchto hrozeb a snaze zajistit bezpečí a ochranu námořních tras. Mimo to je pro Austrálii důležité, aby bylo dodržováno mezinárodní právo ohledně svobodné plavby a dodržování exkluzivním ekonomických zón států (Australian Government 2017: 47).

Nedávno byla prosperita a otevřenost Indo-Pacifiku významně narušena pandemickou krizí způsobenou Covidem-19. Tato situace ovšem byla i příležitostí pro Austrálii, jelikož australská vláda zahájila řadu investic a poskytla finanční půjčky zasaženým zemím primárně v jihovýchodní Asii. Tato pomoc šla zejména do oblastí zdravotnictví, námořní spolupráce a také do infrastruktury tamějších států. Taktéž Austrálie hrála významnou úlohu při pomoci v oblasti zdravotnictví, stability, ekonomické obnovy a v navazování „hlubších“ diplomatických vztazích s takzvanou „Pacifickou rodinou“, kterou tvoří společně s Austrálií také Nový Zéland a ostrovní státy Pacifiku (Craymer 2023). Jakožto prosperující země se Austrálie pokouší redukovat chudobu a podporuje udržitelný rozvoj, což je dalším zájmem Austrálie v regionu. Pomocí Australské asistence a rozvojové pomoci se mohou jednotlivé země stát stabilnější, tím pádem budou odolnější vůči řadě výzev, jako je migrace, rostoucí extremismus či problémy spojené se změnou klimatu. V současném propojeném světě je investování do bezpečnosti okolních států rovněž investováním do vlastní bezpečnosti, jelikož tím lze redukovat negativní dopady, které by mohly případně ovlivnit i Austrálii. Kromě rozvojové pomoci státům v regionu se rovněž Austrálie zaměřuje na naplňování cílů udržitelného rozvoje vytyčených OSN (Australian Government 2017: 87–88).

Australská zahraniční politika se dále zaměřuje na posilování australské ekonomiky. Tudiž dalším zájmem Austrálie v regionu je podpora volného trhu a využití obchodních a investičních příležitostí za účelem posílení ekonomické síly a prosperity. V souladu s vizí svobodného, otevřeného a prosperujícího Indo-Pacifiku je Austrálie zastáncem bilaterálních a multilaterálních dohod o volném obchodu, ze kterého budou profitovat signatářské státy. Příkladem výše zmíněného je participace Austrálie v Komplexní a progresivní dohodě pro transpacifické partnerství (*The*

Comprehensive and Progressive Trans-Pacific Partnership - CPTPP), která vznikla v roce 2018, rok po odchodu USA z původního Transpacifického partnerství (*Trans-Pacific Partnership - TPP*). Součástí CPTPP je 11 států nacházejících se v pacifickém regionu, jmenovitě jde o Brunej, Kanadu, Japonsko, Chile, Malajsii, Mexiko, Nový Zéland, Vietnam, Singapur a v neposlední řadě také Austrálie. Tato dohoda o volném obchodu se obecně zaměřuje na redukci bariér a překážek volného obchodu, mezi které patří například cla, udělování licencí, povolení či eliminace překážek ohledně zahraničních investic. Rovněž CPTPP shromažďuje státy ze 4 kontinentů a společně tyto státy tvoří zhruba 14 % globálního hrubého domácího produktu (Wu – Chadee 2022: 53, 59).

O dva roky později vzniká širší obchodní blok v Indo-Pacifiku, který se jmenuje Regionální komplexní dohoda o ekonomickém partnerství (*Regional Comprehensive Economic Partnership Agreement - RCEP*), přičemž jednání o vzniku tohoto partnerství se datují již do roku 2012. Součástí této dohody o volném obchodu je 14 zemí, včetně některých z výše zmíněných států, jako Austrálie, Japonsko, Nový Zéland, Brunej, Vietnam, Singapur, Malajsie, ale také včetně řady nových států, mezi které patří Thajsko, Laos, Kambodža, Jižní Korea, Filipíny, Indonésie a také Čína. RCEP si dává za úkol podpořit regionální ekonomickou integraci a ekonomický růst signatářských zemí v Indo-Pacifiku. Na základě tohoto regionálního ekonomické partnerství má být dosaženo větší liberalizace obchodu a ekonomické spolupráce v Indo-Pacifiku (Asian Development Bank 2022: 9). Indie odstoupila z tohoto partnerství v roce 2019 při procesu vyjednávání, a to z toho důvodu, že měla obavy z toho, jaké by participace v tomto ekonomickém partnerství mohla mít dopady na indickou ekonomiku. Pro Austrálii se tímto otevírají nové obchodní příležitosti a trhy, a také se vyvíjejí společná pravidla obchodu v rychle se rozvíjejícím indo-pacifickém regionu (Department of Foreign Affairs and Trade nedatováno d). Další významnou ekonomickou organizací pro rozvoj obchodu, investic, ekonomické a regionální spolupráce, se jmenuje Asijsko-pacifická ekonomická spolupráce (*Asia-Pacific Economic Cooperation - APEC*), kterou jsem již zmiňoval v předešlé kapitole zabývající se geopolitickým potenciálem Pacifického oceánu.

Nehledě na existenci řady multilaterálních dohod o volném obchodu, Austrálie aktivně vyjednává dohody o volném obchodu na bilaterální bázi. Pomocí těchto dohod Austrálie naplňuje svůj zájem a vizi Indo-Pacifiku, jelikož dohody dopomáhají k ekonomické prosperitě regionu a samotné Austrálie, a to protože se rozšiřuje počet zahraničních trhů pro australské firmy a komodity. Taktéž se upevňují vztahy mezi státy a otevírá se více investičních příležitostí (Xiang et al. 2017: 65). Tyto bilaterální dohody zmíním v následující části textu zabývající se významnými partnerstvími v Indo-Pacifiku.

3.2 Australská partnerství v Indo-Pacifiku

Za účelem zajistit rovnováhu v indo-pacifickém regionu, která bude ve prospěch australských zájmů, a ve snaze podpořit otevřený, inkluzivní a na pravidlech založený region se Austrálie pokouší navazovat partnerství a úzce spolupracovat s hlavními demokraciemi v regionu, a to na bilaterální i multilaterální úrovni. A proto vztahy s USA, Japonskem, Indonésií, Indií a Jižní Koreou budou klíčové pro dosažení výše zmíněných cílů a zájmů. Taktéž se zaměřím na partnerství s Novým Zélandem, který lze vnímat jako nejbližšího spojence Austrálie. Představím i vztah se strategicky významnou organizací ASEAN a se samotnou Čínou, která je zásadním australským partnerem a taktéž čínské zahraničně-politické aktivity mohou být zdrojem stability, či naopak zdrojem nestability Indo-Pacifiku (Australian Government 2017: 37–38). Prvotně představím vztahy Austrálie s většími státy regionu vzhledem k jejich významu v regionu, a následně se zaměřím na menší státy, které jsou však pro Austrálii rovněž důležité.

3.2.1 USA

„Naše spojenectví se Spojenými státy je zásadní pro australský přístup k Indo-Pacifiku. Bez silné politické, ekonomické a bezpečnostní angažovanosti USA je pravděpodobné, že moc v regionu se bude proměňovat rychleji, a pro Austrálii bude obtížnější dosáhnout úrovně bezpečnosti a stability, o kterou usilujeme“ (Australian Government 2017: 4). Ve snaze udržet kýženou stabilitu, bezpečnost a prosperitu Indo-Pacifiku se Austrálie zaměřuje na prohlubování a rozšiřování spolupráce s USA, které jsou jejím primárním partnerem. Základním stavebním kamenem australského

partnerství s USA v oblasti bezpečnosti byl vznik aliance ANZUS, ve které se mimo výše dvě zmíněné země nacházel Nový Zéland. ANZUS se zformoval v roce 1951 a toto trilaterální uskupení mělo za cíl zajistit bezpečnost v Pacifiku v dobách studenoválečného konfliktu. Austrálie a Nový Zéland se účastnily války na Korejském poloostrově a války ve Vietnamu, nicméně nikoliv pod záštitou této aliance. V roce 1984 prošla aliance komplikacemi, jelikož Nový Zéland deklaroval bezjadernou zónu na svém teritoriu. Tím pádem Nový Zéland zakázal na svém území americká plavidla, jež byla na jaderný pohon či by potenciálně mohla nést jaderné zbraně. To vyústilo v ukončení amerických závazků vyplývajících z této aliance vůči Novému Zélandu v roce 1986, avšak tyto závazky byly nadále zachovány s Austrálií na bilaterální bázi (Catalinac 2010: 317).

Blízké vztahy s USA poskytuje mnoho výhod, pomocí kterých může Austrálie naplňovat své zahraničně-politické cíle. Austrálie má díky tomu přístup k informacím od amerických zpravodajských služeb, taktéž Austrálie získává nejmodernější vojenské technologie, obě země spolupřátají vojenská cvičení a rovněž má Austrálie snazší přístup k osobám zodpovědným za tvorbu americké zahraniční a bezpečnostní politiky. Australská armáda se díky výše zmíněným benefitům z tohoto partnerství stává modernější, připravenější a celkově silnější. Austrálie si je vědoma skutečnosti, že svou armádu musí aktivně vylepšovat a být připravena na nové výzvy, jelikož s rostoucí mocí Číny se bude distribuce moci v Indo-Pacifiku proměňovat. Taktéž Austrálie chce nebýt vyloženě závislá na bezpečnostních garancích ze strany USA, a proto musí být připravena na dosažení a zachování svých bezpečnostních zájmů pomocí svých vojenských kapacit. Vzhledem k čínským aktivitám v oblasti Indo-Pacifiku, na které oba státy pohlížejí s obavami, zahájily USA s Austrálií každoroční schůzky na úrovni ministrů od roku 2011. Tato jednání částečně poukazují i na americké zaměření své zahraniční politiky směrem k Indo-Pacifiku. Výsledkem schůzky ministrů obou stran v roce 2017 byla domluva na bližší bilaterální spolupráci v regionu s cílem dosáhnout svobodného, otevřeného, prosperujícího a na pravidlech založeného Indo-Pacifiku (Scott 2020: 67).

Mimo ANZUS jsou USA a Austrálie společně součástí dalších regionálních uskupení, které se zaměřují na spolupráci v oblasti bezpečnosti a stability Indo-Pacifiku. Konkrétně se jedná o uskupení s názvem Pět očí, Quad a nově vzniklý AUKUS (Fallon nedatováno). V následující podkapitole těmto formacím věnuji více prostoru a na poslední zmíněný AUKUS vyčlením vlastní kapitolu. Kromě bezpečnostní a obranné dimenze je partnerství mezi USA a Austrálií silné také v ekonomické oblasti. V roce 2005 podepsaly obě strany dohodu o volném obchodu. V důsledku podepsání této dohody je zhruba 96 % veškerého australského exportu na trh USA osvobozeno od cla. Rovněž mají australské firmy možnost ucházet se o vládní zakázky většiny států USA. K roku 2020 se obchod se zbožím a službami mezi těmito dvěma zeměmi zvýšil dvojnásobně, a co se týče investic, došlo až skoro ke ztrojnásobení od roku 2005. USA byly největším zahraničním investorem v Austrálii k roku 2020, naopak USA jsou primární destinací, na kterou se zaměřují australské zahraniční investice (International Trade Administration nedatováno). Blízkému partnerství dopomáhá i skutečnost, že obě země sdílejí podobné cíle a zájmy v Indo-Pacifiku, mezi které patří závazek ochránění bezpečného, stabilního a prosperujícího Indo-Pacifiku, jenž je založen na respektování mezinárodního práva, suverenity nezávislých států a územní celistvosti. Rovněž tyto dvě země veřejně podporují podobné hodnoty, mezi které patří demokracie, právní stát a ochrana lidských práv (Australian Government 2017: 2). USA lze tedy vnímat jako hlavního partnera Austrálie s ohledem na bezpečnost, stabilitu a prosperitu Indo-Pacifiku. Ovšem hlavním mocenským rivalem USA v regionu je Čína, která je však významným partnerem Austrálie.

3.2.2 Čína

Moc a kapacity Číny, pomocí kterých může ovlivňovat bezpečnost regionu, rostou. Proto Austrálie vyzývá čínskou vládu k tomu, aby uplatňovala svou moc takovým způsobem, který by posiloval bezpečnost regionu, respektoval mezinárodní právo a zájmy ostatních států v regionu (Australian Government 2017: 39). V aktualizované Bílé knize o obraně z roku 2020 australská vláda zmiňuje právě Čínu jako tu mocnost, která je v posledních letech aktivnější v posilování svého postavení v Indo-Pacifiku. Austrálie má obavy z takových kroků, jakými jsou například zakládání nových

vojenských základen. Ty potenciálně mohou způsobovat napětí v regionu a podkopávat tím tak stabilitu celého regionu (Department of Defence 2020: 11). Na druhou stranu je Čína největším ekonomickým a obchodním partnerem Austrálie. Pro Čínu je Austrálie poté 6. největším obchodním partnerem. Vzhledem k tomu, že v Číně roste urbanizace, průmysl a rozšiřuje se infrastruktura, zvyšuje se tak poptávka po stavebních materiálech, energetických surovinách a obecně po surovinách pro další zpracování (Liang et al. 2022: 1–2). Vyjma vzájemného obchodu obě země spolu významně spolupracují v oblasti vědy a výzkumu (Jiang 2023).

V roce 2015 byla podepsána dohoda o volném obchodu mezi Čínou a Austrálií, jejímž cílem je vylepšení podmínek obchodu, investic a posílení ekonomických vazeb mezi oběma státy. Zhruba 85 % australského exportu do Číny by mělo na základě této dohody jít na čínský trh bez cla, přičemž je plánováno, že v následujících letech se množství exportu, který bude osvobozen od cla, zvýší až na 95 %. Taktéž australské firmy získají snazší přístup na čínský trh. Jedná se o významnou dohodu, ze které Austrálie bude významně v budoucnosti benefitovat, jelikož podpoří ekonomický růst, konkurenceschopnost na čínském trhu, povede to ke vzniku nových pracovních pozic a k přísunu investic (BBC 2020). Ovšem od podpisu této dohody došlo k několika sporům, které způsobily napětí mezi Čínou a Austrálií. Westbrook a Kaye (2018) tvrdí, že významnou komplikací bilaterálních vztahů byl zákaz dovozu telekomunikačních technologií od firmy Huawei a ZTE pro vytvoření 5G mobilní sítě v Austrálii. Vláda odůvodnila zákaz tím, že právě tyto firmy by mohly být bezpečnostním rizikem pro zemi, jelikož se jedná o společnosti, které mají vazby s čínským režimem a mohly by tyto technologie být využity ke špionáži. To ovšem Čína vnímá jako politicky motivovaný krok a také jako diskriminační prvek, který popírá snahy o liberalizaci obchodu mezi těmito dvěma státy. Zmíněnému zakazu předcházely pokusy Pekingů o ovlivnění vnitřní politické situace a veřejného mínění Austrálie. Konkrétně vyšlo najevo, že některé australské politické strany získávaly finanční podporu od dárců, kteří byli napojeni na Čínskou komunistickou stranu, a touto podporou se čínský režim pokoušel ovlivňovat velké politické strany ve svůj vlastní prospěch. Kromě toho Peking rozšiřoval svůj vliv i na australských univerzitách a podporoval čínskojazyčná média a občanské skupiny v Austrálii, a to

primárně ve snaze ovlivnit pohled na čínské aktivity v Jihočínském moři (Searight 2020). Ona militarizace ostrovů byla a je v Austrálii vnímána jako hrozba a potenciální možnost destabilizace regionu.

Dalším problémem pro vztah obou zemí byla snaha o vyšetření původu pandemie Covid-19, která započala na konci roku 2019. Austrálie byla hlasitým iniciátorem pro nezávislou investigaci původu pandemie, což popudilo čínský režim, který tento krok vnímal jako urážku. Čínský režim byl citlivý ke tvrzení, že by pandemická krize mohla být způsobena právě Čínou. To vyústilo původně v diplomatický spor s Austrálií, následně došlo na zavedení obchodních překážek na řadu australských komodit, vyjma železné rudy, která je pro Čínu důležitá (BBC 2020, Kassam 2020, Walsh 2021). V současné situaci dochází k uvolňování napětí mezi oběma státy. Schůzky na úrovni ministrů či čínského prezidenta a australského premiéra jsou po řadě komplikací obnoveny. Rovněž byla zrušena i některá nově zavedená cla na australské zboží. Kromě bilaterální dohody o volném obchodu jsou oba státy součástí multilaterálních dohod o volném obchodu, mezi ty patří APEC a RCEP. Pro Austrálii je důležité udržovat primárně dobré ekonomické vztahy s Čínou, jelikož prosperita samotné Austrálie značně souvisí s celkovým růstem Číny (The Diplomat 2023).

3.2.3 Indie

Indie patří k dalším státům, které jsou pro Austrálii významným partnerem v regionu. Obě země sbližují bezpečnostní otázky, jako například boj proti terorismu, pašování drog či ochrana námořních tras Indo-Pacifiku. Rovněž je Indie a Austrálie součástí indo-pacifického regionu, ve kterém se vlivem mocenského růstu Číny proměňuje rovnováha moci. Obě země se rovněž shodují v tom, že udržují dobré obchodní vztahy s Čínou, ale také jsou partnery USA, které jsou klíčové pro řešení současných a nejspíše i budoucích bezpečnostních výzev regionu (Gopal – Ahlawat 2015: 217). Stabilita, otevřenost, prosperita a bezpečnost Indo-Pacifiku je primárním cílem, který mají obě země společný. Dále obě země kladou důraz na dodržování mezinárodního práva, zejména s ohledem na svobodu námořního pohybu a námořní bezpečnosti. Obě země jsou rovněž demokratické a navíc na území Austrálie se nachází početná indická

diaspora, což dopomáhá k utužování bilaterální vztahů a ke vzniku partnerství mezi Indií a Austrálií (Australian Government 2017: 42). Jelikož Indie je klíčovým aktérem v Indickém oceánu, skrz který prochází významné námořní trasy a nacházejí se zde důležité škrťací body, je pro Austrálii nezbytné s Indií spolupracovat. Obě země významně investují do námořnictva, podnikají společně vojenská cvičení a taktéž sdílí zpravodajské informace s cílem zachovat oceán bezpečný a stabilní. Vztahy mezi oběma státy nebyly v minulých dekadách vyloženě partnerské. Během studené války obě země vedly odlišné zahraniční politiky, kdy Austrálie byla spojencem USA, zatímco Indie se nepřiklonila ani na stranu USA, ani na stranu Sovětského svazu. Diplomatické vztahy byly v tomto období spíše slabé. Indický jaderný program byl další komplikací pro bilaterální vztah mezi ní a Austrálií (Gopal – Ahlawat 2015: 208, Krepon 2008). Vůči indickému jadernému zbrojení se hlasitě angažovala právě Austrálie, a řada dalších států včetně USA. Další diplomatickou rozmíškou se stala série rasistických útoků na indické studenty v Austrálii v letech 2008 až 2010. Indie nebyla spokojena s tím, jakým způsobem a jak neefektivně tento problém australská vláda řeší (Bennett 2017).

Vyjma těchto komplikací Austrálie a Indie uzavřely bilaterální strategické partnerství v roce 2009, které bylo v roce 2020 aktualizováno na indicko-australské komplexní strategické partnerství. Toto partnerství je snahou o rozšíření obranných a bezpečnostních vztahů pomocí nových metod, iniciativ a mechanismů k zajištění bezpečnostních zájmů obou stran. Konkrétně se jedná o spolupráci v navýšení společných vojenských cvičení, hlubší spolupráci v organizaci IONS, navýšení schůzek na úrovni ministrů, podporu vědy a výzkumu v oblasti vojenského průmyslu a o sdílení zpravodajských informací (Das 2023). Austrálie a Indie, vyjma IONS, se rovněž nacházejí i v bezpečnostní organizaci Quad, či v Regionálním fóru ASEAN zaměřující se na preventivní diplomacii a řešení konfliktů (Moon 2023). Podobně jako s Čínou či USA, Austrálie navazuje hlubší ekonomické vztahy také s Indií. Relativně čerstvě, v roce 2022, došlo k podepsání smlouvy o australsko-indické ekonomické spolupráci a obchodní dohodě. Indie nabízí obrovský potenciál pro australský export, jelikož se jedná o rychle rostoucí ekonomiku se 1,4 miliardou obyvatel, a díky této dohodě získá australské zboží, služby a firmy snazší přístup na perspektivní trh.

V současné době kolem 85 % australského exportu do Indie je osvobozeno od cla s tím, že do roku 2026 má podíl exportu bez cla dosáhnout až na 90 %, a také by měla být snížena vysoká cla na zemědělské produkty. Na druhou stranu od uzavření smlouvy proudí do Austrálie z Indie 96 % indického exportu bez cla a do roku 2026 by se mělo dosáhnout 100 % zboží, na které se nebude vztahovat clo (Cooper 2023).

3.2.4 Nový Zéland, Japonsko, Jižní Korea a ASEAN

Austrálie a Nový Zéland jsou přirozenými spojenci, kteří mezi sebou mají vybudované velmi silné vztahy. Dle Fraenkela a Wollryche (2018) je pro řadu ostrovních států Pacifiku vztah mezi Novým Zélandem a Austrálií až bratrský vzhledem k tomu, jak jsou si obě země v mnoha aspektech blízké. Migrace, politická, bezpečnostní, ekonomická a kulturní pouta dopomohla vytvořit a upevnit tento bilaterální vztah. Země podepsaly v 70. letech 20. století ujednání o trans-tasmánském cestování, které dovoluje obyvatelům Austrálie a Nového Zélandu navštěvovat, žít či pracovat ve druhé zemi bez omezení. Politicky obě země udržují blízké a komplexní vztahy. Ministři zahraničních věcí a obchodu, bezpečnosti a samotní premiéři se pravidelně setkávají a participují na společných jednání ohledně aktuálních otázek. Formální stvrzení partnerství v bezpečnostních otázkách mezi Austrálií a Novým Zélandem lze datovat až do roku 1944, kdy země podepsaly pakt z Canberry. Ten se zaměřoval na spolupráci a posílení bezpečnosti obou zemí primárně v Pacifiku. V roce 1951 následoval vznik aliance ANZUS, jehož součástí se staly i USA, a poslední formální dohoda byla podepsána v roce 1991, což byla dohoda o bližších bezpečnostních vztazích, přičemž tato dohoda byla v roce 2018 aktualizována s ohledem na nově vzniklé regionální bezpečnostní výzvy. Dohoda zajišťuje spolupráci do budoucna v oblastech strategického plánování, společného vojenského cvičení, velení, komunikace, logistiky a rozvoje a školení personálu (Ministry of Defence 2018).

Ekonomické vztahy jsou rovněž pilířem, na kterém je postaveno partnerství těchto dvou zemí. Formální stvrzení ekonomických vztahů vychází z dohody mezi Austrálií a Novým Zélandem o bližších ekonomických vztazích, jež vešla v platnost v roce 1983 a jedná se o obdobu výše zmíněné bezpečnostní dohody, akorát se zaměřuje na odlišnou oblast spolupráce. Jedná se o dohodu o volném obchodu, která

posiluje množství obchodu a celkově úroveň ekonomik obou zemí. Na základě této dohody došlo k posunutí ekonomických vztahů obou zemí a ke vzniku jednotného ekonomického trhu v roce 2009, což je další indikátor blízkého vztahu mezi Austrálií a Novým Zélandem. Jednotný trh přinesl oběma zemím značné benefity, jelikož se snížily obchodní náklady a zvýšily se možnosti pro obyvatele a firmy obou zemí. Vyjma blízkých ekonomických vztahů má Austrálie a Nový Zéland společně podepsanou dohodu o volném obchodu s regionální organizací ASEAN, kterou zmíním později v této podkapitole. Dále obě země participují v řadě multilaterálních institucí, jako například Regionální fórum ASEAN, RCEP, CPTPP či Pět očí. Pro Austrálii je Nový Zéland významným partnerem v Indo-Pacifku, jelikož obě země mají úzké bezpečnostní a ekonomické vazby, a rovněž zastávají podobné hodnoty a zájmy. Ovšem Nový Zéland, po vyhlášení bezjaderné zóny v roce 1984, zkomplikoval fungování aliance ANZUS, jelikož USA odstoupily od stanovených garancí směrem k Novému Zélandu, které vyplývaly z této aliance (Catalinac 2010: 317). Taktéž Nový Zéland není součástí relativně nově vzniklého bezpečnostního paktu AUKUS (Miller 2022).

Japonsko je demokratická a ekonomicky vyspělá země, která s Austrálií sdílí podobné hodnoty a zájmy, včetně samotného partnerství s USA. Společně Austrálie a Japonsko spolupracují na vytvoření stabilního regionu, který je založen na volném obchodu mezi státy a na dodržování a respektování mezinárodního práva. Pro zlepšení bilaterálních vztahů mezi Japonskem a Austrálií, a také pro podpoření ekonomik obou států, uzavřely společně dohodu o volném obchodu v roce 2014, jež vešla v platnost o rok později. Na základě této dohody, zaměřující se na ekonomické partnerství a integraci, je Austrálii usnadněn přístup na japonský trh a je obecně posílen oboustranný obchod, investice a vzájemné vztahy, tak jako v případě předešlých států (Siriwardana 2015: 617). Mimo tuto bilaterální dohodu jsou oba státy součástí multilaterálních dohod CPTPP či RCEP, jejichž cílem je liberalizace obchodu a podpoření snazších ekonomických aktivit v regionu.

Vyjma posilování ekonomických vztahů obě země pravidelně realizují každoroční návštěvy na úrovni předsedů vlád. Japonsko dále disponuje pokročilými

vojenskými jednotkami a technologiemi, které neustále modernizuje vzhledem k teritoriálním sporům s Čínou a Ruskem a severokorejskému jadernému programu. Z důvodu těchto regionálních bezpečnostních výzev Japonsko aktivně posiluje své vojenské kapacity. Austrálie tento fakt vítá a podporuje Japonsko v tom, aby hrálo aktivní roli v otázce podporování bezpečnosti regionu jako takového. Proto v posledních letech rapidně roste i spolupráce v oblasti bezpečnosti (Australian Government 2017: 41). Tato spolupráce je konkrétně založena na společném vojenském cvičení, zajištění námořní bezpečnosti regionu, na posílení kybernetické a energetické bezpečnosti, a na kooperaci ve vědě a výzkumu (Boekenstein 2023).

Formálně partnerství mezi těmito zeměmi bylo stvrzeno podepsáním Australsko-japonské společné deklarace o bezpečnostní spolupráci (*Australia-Japan Joint Declaration on Security Cooperation*) v roce 2007. Následně v roce 2014 byly vztahy povýšeny na úroveň speciálního strategického partnerství, které zahrnuje spolupráci v obraně, bezpečnosti, výše zmíněnou dohodu o volném obchodu a každoroční návštěvy ministrů a premiérů. Obě země v roce 2022 aktualizovaly Australsko-japonskou společnou deklaraci o bezpečnostní spolupráci z roku 2007. Revidovaná deklarace je plánem pro bilaterální spolupráci v zajištění bezpečnosti na příštích 10 let, dále umožňuje oběma státům konzultovat situace, které by mohly narušovat suverenitu či regionální bezpečnostní zájmy, a je to rovněž platforma pro diskuzi o učinění konkrétních opatření v reakci na případné ohrožení signatářských států. Poslední zásadní aktualizace, oproti předešlému dokumentu z roku 2007, je zmínění o Indo-Pacifiku a potřebě zachovat tento region svobodný a otevřený vzhledem k regionální rivalitě mezi USA a Čínou (Walton – Akimoto 2022).

Pro Austrálii je důležité rozvíjet ekonomické a bezpečnostní partnerství také s Jižní Koreou, se kterou ji pojí demokratické hodnoty a liberalizace obchodu (Australian Government 2017: 42). Jižní Korea byla dle portálu Statista (2023) 3. největším obchodním partnerem, co se týče australské exportu k roku 2022. Austrálie pro eliminaci obchodních a investičních bariér, vylepšení postavení a konkurenceschopnosti australského zboží a služeb podepsala s Jižní Koreou dohodu o volném obchodu stejný rok jako s Japonskem, tedy v roce 2014. Na počátku fungování

dohody Jižní Korea stanovila nulová cla pro 84 % australského exportu, přičemž postupem času, až bude smlouva plně implementována, má být odstraněno clo až pro 99.8 % australského exportu. Austrálie stanovuje na počátku platnosti smlouvy nulová cla pro 86 % jihokorejského exportu a do osmi let od vzniku dohody by měl být celý export osvobozen od cla (Quansah – Ahn 2017: 230).

Ekonomické partnerství, stanovené touto dohodou, je důležitým pilířem vztahu mezi těmito dvěma zeměmi. Pro obě země je zásadní podporovat mír a prosperitu v regionu, což vnímají jako své národní zájmy (Al Jazeera 2021 a). Austrálie a Jižní Korea mají pokročilé bilaterální vztahy v oblasti bezpečnosti. Obě země spolu podnikají vojenská cvičení bilaterální, i multilaterální s přítomností dalších partnerů. Rovněž spolupracují v oblasti vědy a technologií se zaměřením na vývoj bezpečnostních technologií. Do budoucna se obě země zavázaly k další spolupráci pomocí projektů na zlepšení, modernizaci a investování do obranných kapacit (Galeon 2022). Austrálie a Jižní Korea shodně sdílí zájem o spolupráci s USA a Japonskem ve snaze udržet bezpečnost v regionu. Taktéž společně sdílí i obavy ze Severní Korey a jejího jaderného programu a balistických raket, proto Austrálie podporuje snahy Jižní Korey posílit své obranné kapacity (Australian Government 2017: 42). Regionální fórum ASEAN je poté jednou z multilaterálních bezpečnostních platform, kterých Austrálie a Jižní Korea jsou součástí.

Posledním významným aktérem v regionu, o jehož partnerství s Austrálií bych se chtěl zmínit, je organizace ASEAN. Organizace sdružuje 10 států jihovýchodní Asie. ASEAN se nachází ve velmi strategické poloze Indo-Pacifiku, která tvoří pomyslnou hranici mezi Indickým a Pacifickým oceánem, a propojuje tyto dvě významné vodní plochy. Silný a odolný ASEAN je proto v zájmu Austrálie. Ta uzavřela s tímto regionálním uskupením partnerství již v roce 1974 a od tohoto roku bylo Austrálii umožněno účastnit se řady summitů ASEANu, participovat v regionálním fóru ASEAN či se Austrálie účastnila schůzek ministrů v oblasti zahraničních věcí, obrany či obchodu. K zásadnímu posunutí vztahu mezi těmito stranami došlo v roce 2021, kdy se Austrálie a ASEAN dohodly na vzniku komplexního strategického partnerství, z čehož by měla benefitovat Austrálie, ASEAN

i region jako takový. Součástí tohoto rámce pro spolupráci je vznik australského programu pro rozvojovou pomoc a také vzniká iniciativa, která bude finančně zaštiťovat společné projekty Austrálie a ASEANu. Projekty by se měly zaměřovat na podporu zdravotnictví, boj s organizovaným zločinem a terorismem, zajištění energetické bezpečnosti, sdílení technologického *know-how*, vznik edukačních a školicích programů, spolupráci v oblasti technické modernizace či na užší ekonomickou a námořní spolupráci (Nankervis 2021). ASEAN jako celek představuje vysoce důležitého obchodního partnera Austrálie. K posílení úrovně obchodu mezi Austrálií a státy ASEANu slouží rovněž smlouvy o volném obchodu, mezi které patří dohoda o volném obchodu mezi ASEAN, Novým Zélandem a Austrálií, která vešla v platnost v roce 2010, či regionální dohoda RCEP, pomocí které je Austrálii umožněn snazší vstup na trh států ASEAN a dohody tak doplňují vytyčený rámec komplexního strategického partnerství (Australian Government 2017: 44, Department of Foreign Affairs and Trade nedatováno d).

3.3 Austrálie a bezpečnostní mezinárodní organizace v Indo-Pacifiku.

Bezpečnost a stabilita Indo-Pacifiku je pro Austrálii klíčovým zájmem. Ovšem nejen pro Austrálii se otázka bezpečnosti regionu stává zásadní. V regionu se nachází řada států, které tento zájem s Austrálií sdílí, a proto došlo k uzavření mnoha bilaterálních dohod o obranné spolupráci či komplexních strategických partnerství, která jsou širším rámcem pro užší partnerství, a to včetně spolupráce v otázkách bezpečnosti a stability daných států, ale i Indo-Pacifiku jako takového. Vyjma těchto bilaterálních dohod v regionu operují i multilaterální instituce zaměřující se na bezpečnostní otázky. Na ty pro Austrálii významné organizace se zaměřím níže v textu.

3.3.1 Quad

Organizace Čtyřstranný bezpečnostní dialog, známá jako Quad, je první multilaterální institucí, kterou bych chtěl v této podkapitole představit. Jedná se spíše o volné uskupení Japonska, Indie, Austrálie a USA, nikoliv o formální alianci, jelikož zde chybí právně zavazující aspekty organizace či například garance vzájemné obrany. Quad oficiálně vznikl v roce 2007, na základech námořní spolupráce těchto 4 států po přírodní katastrofě způsobenou vlnou Tsunami v roce 2004 (Smith 2021). Samotná

organizace nebyla po svém vzniku příliš aktivní a zpočátku měla Austrálie obavy z reakce Číny na vznik organizace Quad, jelikož nechtěla narušit dobré ekonomické vztahy obou států (The Guardian 2022 b). Organizace se stává aktivnější od poloviny 10. let 21. století a to z toho důvodu, že začala reflektovat rostoucí moc, vliv a konkrétní aktivity Číny, mezi které lze zařadit iniciativu Nová hedvábná stezka (*Belt and Road Initiative*) a asertivitu v oblasti Jihočínského moře (viz Příloha č. 5).

Jak jsem výše zmínil, nejedná se o alianci, která by měla potenciálního agresora zastrášovat, ale samotná organizace cílí na prohlubování ekonomických, diplomatických a vojenských vazeb (Thakur 2018). Dle portálu The Guardian (2022 b) není explicitně zmíněno od představitelů organizace, že Quad je mířen jako protiváha vůči čínské agresi, ve výsledku se však proti Číně staví. Státy Quad mají své vlastní perspektivy a zájmy v regionu, nicméně jsou sjednoceny ve společném chápání a vizi regionu, která je založena na svobodném a otevřeném Indo-Pacifiku. Členské státy usilují o region, který je svobodný, otevřený, inkluzivní, bezpečný, oproštěn od jakékoliv formy nátlaku a je zakotven na demokratických hodnotách. Zajištění intenzivnější a hlubší spolupráce mezi těmito státy, které sdílejí společné hodnoty, zájmy a vnímání hrozeb, dopomůže k udržení rovnováhy moci v regionu, která může zachovat *status quo*. Podle Bílé knihy o zahraniční politice budoucí rovnováha moci v Indo-Pacifiku bude primárně záviset na zahraničně-politických aktivitách USA, Číny a dalších mocnostech jako je Japonsko a Indie. Důležité také bude to, jak na tyto kroky budou reagovat Indonésie či Vietnam (Australian Government 2017: 25). Tři výše zmíněné státy jsou součástí Quad a dle představitelů USA není v plánu rozšiřovat členství organizace. Avšak již v roce 2020 se představitelé Jižní Korey, Vietnamu či Nového Zélandu zúčastnili pravidelných jednání této organizace, což může poukazovat na potenciální možnost navazování nových partnerství mezi těmito státy a organizací Quad (Panda 2022, The Guardian 2022 b).

3.3.2 Pět očí

Po konci druhé světové války pokračovaly USA a Velká Británie ve sdílení zpravodajských informací, což stvrdily podpisem dohody o britsko-americké komunikaci. Původně se zaměřovaly na sdílení informací ohledně Sovětského svazu,

který se po skončení druhé světové války stal ze spojence rivalem. V roce 1948 byla přijata Kanada do této spolupráce a následovalo přijetí Austrálie a Nového Zélandu v roce 1956. Rozšířením kooperace vzniká dle Pfluka (2019: 302) globalizovaná entita, kterou lze chápat jako alianci pro sdílení zpravodajských informací, jenž může shromažďovat informace i tam, kam by samy USA a jejich schopnosti a rozpočet nedosáhly. Název Pět očí (*Five Eyes*) je odvozen od označení jednotlivých zpravodajských dokumentů, které znělo „přísně tajné – pouze pro oči Austrálie, Kanady, Nového Zélandu, Velké Británie a USA“ (Pfluke 2019: 304). Jedná se tedy o tajnou, anglicky mluvící globální sledovací síť výše zmíněných pěti států a jejich zpravodajských služeb (Hemmings 2023). Aliance zůstávala vysoce utajovaná až do přelomu 20. a 21. století, kdy australský představitel zpravodajské služby veřejně prohlásil, že jeho země je součástí globální sledovací aliance Pět očí. Navíc až do roku 2010 nebyly zveřejněny žádné dokumenty obsahující informace o této alianci a jejím fungování.

Aliance efektivně sbírá a analyzuje zpravodajské informace, což dopomáhá k dosažení aktuálních informací o hrozbách v mezinárodním systému, které by mohly negativně ovlivnit člena aliance, či jeho spojence. Efektivnost sběru dat je založena na tom, že každému členskému státu je přidělena geografická oblast. Na základě této metody nemusí jednotlivé státy mít nadměrné výdaje, a přesto mohou získávat informace o dění ve světě. I přestože Fluke (2019: 306–307) tvrdí, že konkrétní státy, na které se členové aliance zaměřují, nejsou známy, jsou však známy přidělené geografické oblasti. Austrálie monitoruje dění a komunikaci v jižní a východní Asii, Nový Zéland se zaměřuje na jižní Pacifik a jihovýchodní Asii. Velká Británie řeší oblast Evropy a západního Ruska, přičemž Kanada se zaměřuje na východní Rusko, Latinskou Ameriku, severní Atlantik a Pacifik. USA, jakožto poslední člen, monitorují Karibik, rovněž Rusko, Blízký východ a Afriku. Gardner (2021) tvrdí, že se jedná o světově nejúspěšnější zpravodajskou alianci, ovšem i mezi členskými státy může dojít k určitým sporům. Jedním z nedávných důkazů je odsouzení čínského chování k ujgurské menšině, aktivitám v Jihočínském moři, potlačování demokracie v Hong Kongu či odsouzení čínských výhrůžných kroků vůči Tchaj-wanu. Čtyři z pěti členských států to odsoudily, vyjma Nového Zélandu. Představitelé Nového Zélandu

nejsou zastánci rozšiřování role této aliance k vytyčování společného postoje k dodržování lidských práv a demokracie. Byť všech pět zemí sdílí podobné hodnoty a pohled na světové dění, Nový Zéland je toho názoru, že aliance má sloužit pouze k tomu, k čemu byla založena, tedy ke sdílení zpravodajských informací (Gardner 2021).

3.3.3 Regionální fórum ASEAN

Regionální fórum ASEAN vzniklo v roce 1994 a jedná se o významnou platformu pro dialog mezi členy organizace ohledně bezpečnostních otázek. Fórum poskytuje státům prostor, ve kterém mohou společně diskutovat aktuální bezpečnostní výzvy a tvořit společná opatření ve snaze posílit mír a bezpečnost v Indo-Pacifiku. Lze tedy uskupení chápat jako multilaterální platformu, která se pomocí diplomacie a dialogu snaží předejít konfliktům a také se pokouší rozvíjet spolupráci na řešení regionálních problémů (Moon 2023). Regionální fórum se skládá z celkově 27 členů, 10 členů tvoří státy ASEANu, dále je součástí 10 partnerů pro dialog ASEANu, mezi které patří Austrálie, Čína, Rusko, USA, Kanada, Evropská unie, Indie, Nový Zéland, Japonsko a Jižní Korea. Severní Korea, Bangladéš, Pákistán, Mongolsko, Srí Lanka, Papua Nová Guinea a Východní Timor pak uzavírají členskou základnu této organizace. Fórum má 5 základních oblastí, na které se zaměřuje. Jedná se o agendu boje proti terorismu a organizovanému zločinu, dále se jedná o bezpečnost komunikačních a informačních technologií, pomoc při katastrofách, námořní bezpečnost a poslední pracovní oblastí je nešíření jaderných zbraní a odzbrojování. Austrálie byla jedním ze zakládajících členů a od vzniku organizace se aktivně zapojuje do diskuzí a činnosti ve výše zmíněných oblastech (Department of Foreign Affairs and Trade nedatováno a).

3.3.4 ANZUS

Základním pilířem pro vztah mezi USA a Austrálií je aliance ANZUS. Ta byla původně aliancí třech zemí, tedy Austrálie, USA a Nového Zélandu. Dohoda o vzniku aliance ANZUS byla podepsána v roce 1951 a v platnost vešla o rok později. Zde lze zaznamenat, že Austrálie i Nový Zéland, jenž se původně spoléhaly na Velkou Británii v oblasti garance bezpečnosti, pozměnily svůj postoj a přišly o důvěru, že by jim Velká Británie mohla v budoucnu zajišťovat bezpečnost. Obě země hledaly nového

spojence, který by mohl zaujmout tuto roli. Novým spojencem se staly USA, které byly dominantní mocností v Pacifiku, což vedlo ke vzniku aliance ANZUS. V zakládající smlouvě je zanesen článek 3 pojednávající o tom, že státy aliance budou spolu konzultovat vzniklou situaci, když podle názoru jedné ze stran bude ohrožena územní celistvost, politická nezávislost či bezpečnost kterékoliv strany aliance. Článek 4 je významným závazkem organizace, jelikož ten zavazuje každou stranu k tomu, že ozbrojený útok na kteroukoliv ze stran v oblasti Pacifického oceánu by byl nebezpečný pro mír a bezpečnost všech členů, a signatářské strany deklarují, že budou jednat tak, aby společně zamezily a čelily potenciálnímu nebezpečí. Za ozbrojený útok se, dle článku 5 smlouvy, považuje ozbrojený útok na metropolitní oblast kterékoliv ze stran nebo na ostrovní území pod jurisdikcí jedné ze stran v oblasti Pacifického oceánu, nebo na její ozbrojené síly, plavidla či letadla v Pacifiku (Pugh 1989: 192).

Aliance však zaznamenala zásadní komplikaci v roce 1984, kdy Nový Zéland deklaroval bezjadernou zónu na svém území a zakázal tak přístup americkým ponorkám na jaderný pohon či ponorkám, které by potenciálně mohly nést jaderný materiál, do svých přístavů (Catalinac 2010: 317). Bilaterální vztahy mezi USA a Austrálií zůstaly zachovány, nicméně touto událostí utrpěly vztahy USA a Nového Zélandu. V roce 1986 USA pozastavily smluvní závazky vůči Novému Zélandu vyplývající z trilaterálního uskupení, ovšem tyto závazky jsou nadále zachovány s Austrálií, i přestože trilaterální aspekty smlouvy byly pozastaveny. Byť aliance je funkční od roku 1952, byla formálně aktivována pouze jednou, a to v reakci na teroristické útoky z 11. září ve Washingtonu D. C. a New Yorku. Tento útok vedl k zapojení Austrálie do války proti teroru, která byla pod vedením USA. Nadále tedy USA a Austrálie rozvíjí bilaterální bezpečnostní vztahy, kterými jsou pravidelné návštěvy a konzultace na úrovni ministrů, sdílení zpravodajských informací a technologií, společné vojenské programy a cvičení (Beazley 2022, Dean 2021). V roce 2021 vzniká další trilaterální uskupení s názvem AUKUS, kterému věnuji následující kapitolu.

4 Bezpečnostní pakt AUKUS

4.1 Geopolitický kontext vzniku paktu AUKUS

Dne 15. září 2021 prezident USA J. Biden, britský premiér B. Johnson a australský premiér S. Morrison oficiálně oznámili vznik trilaterálního bezpečnostního paktu AUKUS. Pakt společně tvoří tři výše zmíněné země, z čehož vyplývá i samotný název aliance. Vznik paktu AUKUS poukazuje na to, do jaké míry se změnila geopolitická situace ve světě a konkrétně v Indo-Pacifiku za posledních pět let. Globální mezinárodní systém, a tedy i indo-pacifický region, zaznamenal v letech 2016 až 2021 nové bezpečnostní výzvy. Tou zásadní výzvou je mocensky silná a asertivní Čína, která představuje výzvu pro bezpečnost v Indo-Pacifiku. Taktéž se Čína etabluje jako mocenský rival USA (viz Příloha č. 7). V tomto časovém horizontu Čína ukázala ochotu podnikat zahraničně-politické kroky, jež mohou určitým způsobem ohrozit či poškozovat zájmy jiných aktérů v regionu, kteří nemají kapacity těmto čínským krokům efektivně zabránit. Konkrétně lze vidět tyto akce v oblasti Jihočínského moře, který čínský režim militarizuje a dále okupuje sporná území, přičemž dochází i k porušení ekonomicky výlučných zón tamějších států. Dalším krokem Pekingů je porušování dohody o Hong Kongu mezi Čínou a Velkou Británií, agresivní chování na čínsko-indické hranici a ve Východočínském moři, dále nelze vynechat ani provokace směrem ke Tchaj-wanu (Lanteigne 2020: 43, 6, Maizland 2022). Podle Shoebridge (2021: 2) čínský režim nadále modernizuje a investuje do obranného a technologického sektoru ve snaze vybavit čínskou armádu k boji a vedení válek. Rovněž čínský prezident S. Ťin-pching vede svou armádu k tomu, aby byla připravena k okamžitému zásahu, přičemž výcvik čínské armády poukazuje na to, že podle tohoto rozkazu jedná. AUKUS tedy primárně vzniká z toho důvodu, aby státy aliance posunuly rovnováhu moci ve svůj vlastní prospěch, jelikož si uvědomují čínský mocenský růst a ambice onu rovnováhu vychýlit ve prospěch Číny. Mocenská rovnováha by pak měla donutit čínskou stranu více přemýšlet o množství nákladů, které by potřebovala na užití vojenské síly a k zastrašování v Indo-Pacifiku, a zda by se to Číně vyplatilo (tamtéž: 2).

Výše jsem zmínil, že svět a Indo-Pacifik se za posledních pět let změnil. Pět let vymezuji záměrně z toho důvodu, jelikož Austrálie v roce 2016 podepsala dohodu s Francií o koupi konvenčně poháněných ponorek, které měly být klíčovým modernizačním a odstrašujícím prvkem australské armády. Dle Shoebridge (2021: 1) pořízení ponorek na jaderný pohon v tu dobu nebylo australskou vládou vůbec zvažováno. Australská vláda a armáda nevnímala své blízké okolí jako prostředí, které by mohlo představovat zásadní hrozbu pro australské cíle a zájmy. Rovněž geopolitické okolnosti v roce 2016 by nejspíše nevedly k tomu, že USA a Velká Británie by společně souhlasily se sdílením technologií jaderných ponorek s Austrálií. Ani jedna ze stran od roku 1958, kdy vstoupila v platnost dohoda o jaderném partnerství, nesdílela tuto technologii s žádným svým partnerem. V roce 2016, po 2 letech vyjednávání, Austrálie podepsala kontrakt s Francií, jehož výsledkem mělo být získání 12 nových ponorek pro australskou armádu. Jednalo se o ponorky, které měly být poháněné kombinací elektrického a dieselového pohonu a jejich design odpovídal francouzským ponorkám na jaderný pohon. Kontrakt, v hodnotě 50 miliard dolarů, měl Austrálii dodat takové ponorky, jež by splňovaly tehdejší požadavky australského námořnictva, hrály by významnou roli v bezpečnostní strategii a měly by dopomoci Austrálii k zajištění bezpečnosti a prosperity v nadcházejících dekadách (Gady 2019). Pro ostrovní stát, kterým Austrálie je, je zásadní disponovat silnými a moderními ponorkami, jelikož pomocí nich lze provádět monitorovací operace, vyvažovat rostoucí moc jiných regionálních aktérů či lze podporovat a kooperovat se svými spojenci. Austrálie potřebovala nahradit svou stárnoucí flotilu ponorek, a proto tedy v roce 2016 došlo k podpisu dohody o koupi výše zmíněných ponorek (BBC 2016).

Dle Fathi (2021) rostoucí napětí v regionu zapříčiněné Čínou za posledních několik let přivedlo Austrálii k bližší kooperaci s USA. USA byly klíčovým aktérem v Pacifiku od konce druhé světové války, rovněž tento prostor od té doby monitorují a jejich přítomnost v regionu je nepřehlédnutelná. USA zde mají vybudovanou síť vojenských základen, nacházejí se zde Havajské ostrovy, což je jeden ze států USA, a zahraniční politika USA rovněž klade důraz na oblast Indo-Pacifiku. To, společně s novými bezpečnostními výzvami a otázkami v regionu, dle autora vedlo k tomu, že Austrálie překvapivě v roce 2021 zrušila již podepsaný kontrakt s Francií ohledně

nákupu strategicky významných ponorek, a obrátila se na USA společně s Velkou Británií pro vylepšení své ponorkové flotily. Situace vedla k bezprecedentnímu ochlazení diplomatických vztahů mezi Francií a Austrálií, francouzští političtí představitelé a diplomaté tento krok ze strany Austrálie vnímají jako takzvané „bodnutí do zad“ a jako zradu vybudované důvěry (Chrisafis – Boffey 2021). Ve snaze částečně opravit bilaterální vztahy Austrálie s Francií, po kontroverzním a nečekaném přerušení dohody o koupi, se obě strany dohodly na kompenzaci australského rozhodnutí o odstoupení ve výši 555 milionů euro, které australská vláda zaplatí francouzské protistraně (Craymer 2022).

Vznik aliance AUKUS poukazuje na důležitost, kterou pro USA a Velkou Británii Indo-Pacifik a toto trilaterální partnerství představuje. Po 20 letech přítomnosti v Afghánistánu se rozhodly USA z této blízkovýchodní země odejít a redukovaly tak své vojenské aktivity v regionu. Za účelem pokračování své zahraničně-politické strategie zvané „Pivot do Asie (*Pivot to Asia*)“, zahájené již za B. Obamy, se americké závazky zaměřují primárně na oblast Asie (Lieberthal 2011). Dle Martina et al. (2021) byl Afghánistán pokračujícím rozptýlením, přičemž USA by se měly více angažovat v oblasti Indo-Pacifiku a spolupracovat zde se svými partnery. Jedním z ukazatelů této orientace zahraniční politiky USA směrem k Asii je i vznik bezpečnostního paktu AUKUS. Klíčové kroky, které vedly americkou vládu k podpoře vzniku bezpečnostního paktu, jsou snahy posílit své blízké spojence, prokázat závazky směrem k Indo-Pacifiku, demonstrovat význam tohoto regionu pro USA, posílit důvěru s Austrálií a Velkou Británií a v neposlední řadě také snahy vyvážit Čínu tím, že USA budou dopomáhat budovat obranné kapacity svých spojenců (Edel 2021).

Velká Británie, v pobrexítové éře, se rovněž znatelně přesměrovává k indo-pacifickému regionu. Orientace směrem k Indo-Pacifiku byla iniciována tehdejšími britským premiérem B. Johnsonem, jehož cílem bylo naklonit svou zemi tím směrem, kam se přesouvá globální ekonomické a geopolitické těžiště (Crabtree 2023). Ve vládním dokumentu s názvem *Globální Británie v době konkurence (Global Britain in a competitive age)* z roku 2021, který lze chápat jako ekvivalent Bílé knihy o zahraniční politice Austrálie, se vytyčuje budoucnost bezpečnostní, obranné,

rozvojové a zahraniční politiky Velké Británie, přičemž britská vláda tímto dokumentem poukazuje na význam samotného Indo-Pacifiku. Do roku 2030 se chce Velká Británie intenzivně angažovat v Indo-Pacifiku a stát se tak největším evropským partnerem, jenž se bude podílet na podpoře vzájemně prospěšného obchodu, vzájemné bezpečnosti a na podpoře sdílených hodnot v regionu (HM Government 2021: 6). AUKUS znamená pro Velkou Británii jeden ze základních zahraničně-politických kroků, pomocí kterého bude naplňovat svou vizi globální Velké Británie. AUKUS jako takový má rovněž potenciál vytvořit dlouhodobé výhody pro Velkou Británii v regionu a může významně sloužit k dalšímu posílení partnerství s Austrálií a USA (Kaogh 2023). Pro Austrálii, jakožto pro posledního člena tohoto trilaterálního uskupení, znamená AUKUS klíčový nástroj pro realizaci toho, co australské ministerstvo obrany vytyčuje v Bílé knize o obraně jako prioritní. V té je psáno, že Austrálie se zavazuje k užití vojenské síly k utváření a chránění svého strategického prostředí, kterým je myšlen Indo-Pacifik, k odrazování akcí, jež by byly proti australským zájmům a pokud by to bylo potřebné, tak je Austrálie ochotna reagovat kredibilní vojenskou silou (Department of Defence 2020: 3–4). AUKUS je rovněž prostředkem, který australskou armádu posílí, a měl by tak zvýšit náklady na vedení konfliktu toho aktéra, který by eventuálně měl v plánu Austrálii ohrozit. Bezpečnostní pakt navíc upevňuje partnerství Austrálie s USA a Velkou Británií v otázce bezpečnosti samotné Austrálie, tak i v otázce regionální bezpečnosti (Shoebridge 2021: 2). Tomu mají posloužit moderní ponorky na jaderný pohon, které nahradily konvenčně poháněné ponorky od Francie, avšak bezpečnostní pakt AUKUS není pouze spojen s vývojem výše zmíněných ponorek, zaměřuje se na prohloubení diplomatických, bezpečnostních a obranných vztahů a rovněž se zabývá bližší integrací třech států v oblasti vědy, výzkumu, technologií či infrastruktury, na což se zaměřím v následující podkapitole podrobněji (Corben et al. 2021).

4.2 Bezpečnostní pakt AUKUS jako takový

4.2.1 Základní pilíře paktu AUKUS

V září roku 2021 političtí představitelé Austrálie, Velké Británie a USA oznámili vytvoření bezpečnostního partnerství s názvem AUKUS. Aliance cílí na zlepšení a

posílení schopností vlád podporovat bezpečnostní a obranné zájmy jednotlivých států a také na prohloubení již existujících úzkých vztahů mezi členy uskupení. Obecným cílem bezpečnostního paktu AUKUS je dlouhodobější podpora hlubšího sdílení technologií a informací, rovněž se pakt zaměřuje na posílení integrace a spolupráce v oblasti vývoje technologií, vědy, průmyslových základen a dodavatelských řetězců v souvislosti s posílením bezpečnosti a obranných kapacit s cílem zajistit svobodný a otevřený Indo-Pacifik. Ihned po oznámení vzniku paktu AUKUS bylo zahájeno 18měsíční časové období pro konzultaci úspěšné implementace paktu AUKUS a vymezení plánu pro dodání a následnou výrobu nových ponorek na jaderný pohon. Pakt stojí na dvou pilířích, tím prvním je asistence Austrálii získat ponorky na jaderný pohon, nikoliv konvenčně poháněné ponorky, které Austrálie plánovala pořídit od Francie. Druhý pilíř se poté zaměřuje na posílení společných schopností a provázanosti v oblastech kybernetiky, umělé inteligence, kvantových technologií a dalšího rozvoje podmořských technologií (U. S. Department of Defense 2023). V současné situaci je Indo-Pacifik globálním ekonomickým a geopolitickým centrem. Všechny tři země bezpečnostního paktu společně sdílí zájem podpořit a zajistit otevřený, bezpečný, prosperující a propojený Indo-Pacifik. Australské ministerstvo obrany avizuje, že pro naplnění výše zmíněné vize Indo-Pacifiku, dosažení absence zastrašování ze strany některého aktéra regionu a také pro redukci pravděpodobnosti konfliktu, je potřeba, aby bezpečnostní pakt AUKUS vznikl. Tato snaha může být naplněna budováním společných kapacit mezi partnery paktu AUKUS, tedy mezi Austrálií, Velkou Británií a USA (Commonwealth of Australia 2023: 13).

V tomto kontextu potřebuje Austrálie posílit své schopnosti, aby potenciálně mohla odvrátit hrozby pro národní bezpečnost, ale také pro bezpečnost regionu jako takového. Flotila ponorek na jaderný pohon bude Austrálii poskytovat unikátní námořní schopnosti, které významně dopomohou zemi naplňovat své zahraničně-politické cíle a zájmy. Austrálie používá své ponorky k ochraně klíčových obchodních a námořních tras. Dále jsou taková plavidla, zvláště pro ostrovní zemi, významná z toho důvodu, že díky nim je Austrálie schopna chránit své území, zájmy a pomocí nich může participovat na kolektivních akcích v australském zájmu. Zvýšením námořních kapacit států bezpečnostního paktu AUKUS v regionu, a rovněž kooperací

s dalšími regionálními partnery, mohou společně lépe docílit dosažení hlavního cíle Austrálie v regionu, jímž je stabilní, prosperující a bezpečný Indo-Pacifik. AUKUS také, podle australského ministerstva obrany, dopomůže vytvořit region, který respektuje suverenitu zemí, právo států na vlastní rozhodnutí, mezinárodní právo a ve kterém se konflikty řeší mírovým způsobem (tamtéž: 13).

V průběhu 18měsíčního časového rozmezí, po oficiálním vyhlášení vzniku bezpečnostního paktu AUKUS, si Austrálie, Velká Británie a USA vymezily ambiciózní úkol, a to definovat optimální způsob, na základě kterého by Austrálie získala bezpečně a v nejkratším možném čase konvenčně vybavené ponorky na jaderný pohon v souladu se smlouvou o nešíření jaderných zbraní. Všechny tři strany dosáhly konsenzu a vypracovaly plán, který umožní v následujících dekádách realizaci výše zmíněného plánu a Austrálie se stane teprve 7. zemí (viz Příloha č. 6) na světě, jenž bude disponovat ponorkami na jaderný pohon. Z vývoje ponorek a technologií spojených s prvním a druhým pilířem paktu nebenefituje pouze Austrálie, ale taktéž i zbylé dva státy aliance. Vysocí představitelé všech tří zúčastněných zemí se sešli od konce roku 2021 do počátku roku 2023 celkem 12krát a předmětem těchto schůzek bylo vyhodnocování možností, jak Austrálii dodat ponorky na jaderný pohon, a rovněž se posuzovaly i možná rizika a požadavky jednotlivých států. Počátkem roku 2023 se spojil australský vojenský a civilní personál s britským a americkým námořnictvem a získali přístup k průmyslovým základnám, ve kterých se vyrábí ponorky Velké Británie a USA. Taktéž Velká Británie a USA navýší počátkem roku 2023 počet návštěv svých jaderných ponorek do australských přístavů. Na začátku roku 2027 Velká Británie a USA plánují zahájit rotační přítomnost svých ponorek v oblasti západní Austrálie. Počátkem 30. let se plánuje prodej třech amerických ponorek na jaderný pohon třídy Virginia⁵ s tím, že Austrálie bude mít možnost pořídit další dvě ponorky, pokud vláda rozhodne, zda bude potřeba (Ali et al. 2023). Nyní se stále čeká na podpis prodeje ze strany amerického kongresu. Tento prodej zajistí, že nedojde k nedostatku pokročilých námořních kapacit, jelikož současné konvenčně poháněné

⁵ Ponorky třídy Virginia jsou nejnovější americké útočné ponorky na jaderný pohon, které disponují pokročilými technologiemi pro sběr zpravodajských informací, proti odhalení a také jsou součástí i moderní zbraňové systémy (Military.com nedatováno).

ponorky třídy Collins⁶, které australské námořnictvo v současnosti užívá, budou postupem času vyřazené z provozu. V průběhu těchto vymezených časových milníků Velká Británie a USA, jež disponují rozsáhlými zkušenostmi ve výrobě ponorek, předají australské straně schopnosti, jak do budoucna bezpečně spravovat a provozovat ponorky s jaderným pohonem. Tento avizovaný plán, vycházející ze vzájemné dohody všech tří stran paktu AUKUS, bude rozvíjet schopnosti a kapacity Austrálie k dosažení připravenosti bezpečně a zodpovědně vlastnit, udržovat, provozovat a regulovat vlastní kapacity ponorek na jaderný pohon. Na základě takto vytyčeného plánu budou signatáři paktu posilovat námořní přítomnost v regionu a postupně budou připravovat Austrálii na modernizaci a následnou výrobu moderních ponorek pro svou armádu, jež budou nést název SSN⁷-AUKUS (Doherty – Hurst 2023). Ponorky třídy SSN-AUKUS se stanou budoucími plavidly pro australské i britské námořnictvo, které budou vycházet z moderního Britského designu ponorek a budou vybavené technologiemi vyvinutými všemi stranami paktu, z čehož budou v konečném důsledku benefitovat všechny tři státy. SSN-AUKUS budou vybaveny nejmodernějšími technologiemi pro alokování zpravodajských informací, monitorování, podmořské války a mise. Austrálie by měla tato plavidla uvést do provozu na počátku 40. let (Commonwealth of Australia 2023: 23).

Technologická část paktu AUKUS je obecně chápána jako druhý pilíř smlouvy. Tato část paktu je rovněž velmi strategicky důležitá a dlouhodobě perspektivní. Druhý pilíř cílí na posílení a získání komparativní výhody Austrálie, Velké Británie a USA nad státy indo-pacifického regionu a také má srovnávat technologický pokrok Číny. Kooperace těchto tří zemí se zaměřuje primárně na kritické technologie pro dosažení pokročilých vojenských schopností. Země pod rámcem paktu budou spolupracovat na výrobě autonomních podmořských plavidel, které významně posílí námořní sílu všech tří armád, přičemž první experimenty těchto plavidel jsou plánované již na tento rok, tedy rok 2023. Dále si dávají státy společně za cíl urychlit investice do modernizace

⁶ Ponorky třídy Collins jsou australské ponorky kombinující elektrický a diesellový pohon, které slouží k ochraně australských zájmů a k pozorování a monitorování v Indickém a Pacifickém oceánu (Submarine Institute of Australia nedatováno).

⁷ Ve zkratce SSN písmena SS označují ponorku (*submarine*) a písmeno N poukazuje na jaderný pohon (*nuclear power*) (Naval Technology 2023).

kvantových technologií. Primárně se jedná o kvantové technologie pro určování polohy, navigování a časování, přičemž experimenty s těmito technologiemi budou probíhat od roku 2025. Třístranná spolupráce v oblasti umělé inteligence je další klíčovou oblastí kooperace. Posílení schopností umělé inteligence by mělo navýšit schopnosti ozbrojených sil členských států, jelikož ta by právě měla zlepšit rychlost, přesnost a odolnost autonomních rozhodovacích procesů v Indo-Pacifiku. Tento vývoj by měl také posílit schopnosti čelit hrozbám, jež jsou s umělou inteligencí spojené. Dále státy spolupracují na vývoji pokročilých kybertechnologií, jejichž záměrem je ochrana klíčových operativních a komunikačních systémů. Nelze vynechat ani vývoj technologií spojených s elektronickou válkou, hypersonickými a proti-hypersonickými technologiemi a s vývojem kapacit pro sdílení zpravodajských a citlivých informací (The White House 2022). Dle Caples (2023) Čína významně rozvíjí a investuje do výše zmíněných technologií, a proto si partnerské státy paktu AUKUS nemohou dovolit jednotlivé pilíře rozvíjet postupně, ale měly by je rozvíjet simultánně. Byť první pilíř smlouvy, kterým je dodat Austrálii ponorky na jaderný pohon, je od finální kompletnosti několik let vzdálený, druhý pilíř je aktuální a se zásadním efektem na národní bezpečnost a zahraničně politické cíle a zájmy signatářských států. Čína je dle Gaida et al. (2023: 5) ve vývoji technologií a systému ve výše zmíněných oblastech dále, než si řada států uvědomuje.

Austrálie a Velká Británie začnou s procesem výroby moderních ponorek ve svých domácích loděnicích koncem 20. let. V Austrálii začnou první práce pro výstavbu areálu zaměřujícího se na konstruování jaderných ponorek ve městě Osborne na jihu země (Polychronis 2023). Austrálie plánuje zhotovit vlastní ponorky SSN-AUKUS na počátku 40. let, přičemž Velká Británie se chystá zhotovit své první ponorky třídy SSN-AUKUS koncem 30. let (Commonwealth of Australia 2023: 19–20). Pro budoucí bezpečnostní výzvy v Indo-Pacifiku jsou ponorky na jaderný pohon pro australskou armádu potřebné, jelikož konvenčně poháněné ať již vlastní ponorky, nebo ty, které měly být dodány Francií, nebudou splňovat australské zahraničně-politické potřeby v regionu. Námořnictva Velké Británie a USA vyřadily z provozu své poslední konvenčně poháněné ponorky počátkem 90. let 20. století a to z toho důvodu, že ponorky na jaderný pohon jsou rychlejší, manévrovatelnější, vytrvalejší a

hůř detekovatelné v porovnání s konvenčně poháněnými (Iain Ballantyne 2014, Suci 2021). Austrálii tento přechod teprve v následujících dekádách čeká. Jaderné ponorky jsou klíčovou modernizací podmořských kapacit australské armády. Konkrétně jsou tyto ponorky pokročilejší v náročnosti detekování jejich pohybu a aktivit. Ponorky mohou operovat s významně menší šancí jejich odhalení ze strany nepřítele. Dále jsou rychlejší než konvenčně poháněné ponorky a rovněž se mohou pohybovat ve vysoké rychlosti déle, aniž by byla ovlivněna doba, po kterou mohou setrvat pod hladinou. Jaderné ponorky jsou taktéž konstruované za tím účelem, aby jejich rozsah operování odpovídal enormním rozlohám oceánům. Australským jaderným ponorkám nebude muset, v průběhu jejich operování, být doplňováno palivo jako v případě konvenčně poháněných ponorek. To znamená, že plavidla budou moci hlídkovat a naplňovat své cíle v regionu o poznání déle, budou pouze limitovány potřebou doplnit zásoby pro členy posádky. Tyto charakteristiky budoucí flotily ponorek, jimiž Austrálie bude v budoucnu disponovat, by měly více dopomoci k udržení námořní bezpečnosti všech tří států paktu AUKUS v současnosti, ale i v následujících dekádách (Commonwealth of Australia 2023: 15).

Chránit a bránit je role, kterou australská vláda novým ponorkám připisuje, jelikož ponorky mohou operovat v široké škále úkolů ve snaze dosáhnout svých zahraničně-politických zájmů. Ponorky na jaderný pohon je vysoce náročné odhalit a také disponují trvalou schopností čelit nepřátelským lodím a ponorkám, což může potenciálně odrazovat daný stát od agrese. Dosah a výdrž ponorek může sloužit k tomu, že námořní hrozby budou udrženy mnohem dále od australského teritoria. Sníží se i riziko, že by se nepřátelské síly mohly přiblížit k Austrálii, aniž by byly odhaleny. Kromě toho ponorky mohou přispět i k posílení regionální bezpečnosti. Pomocí nich bude moci Austrálie participovat na společných partnerských operacích s cílem zajistit bezpečnost a stabilitu regionu. Posílí se tím tak celkové podmořské schopnosti všech států paktu a navýší se tím potenciálně i odstrašení užití vojenské moci v Indo-Pacifiku. Vzhledem k velmi dlouhé možnosti hlídkování v regionu a také díky jejich rychlosti mohou ponorky monitorovat a případně reagovat na hrozby, které by mohly ohrozit současnou ekonomickou prosperitu a bezpečnost regionu. Tudíž ochrana námořních komunikačních a ekonomických tras je další klíčovou rolí pro

australské ponorky v budoucnu. V neposlední řadě jejich náročná detekovatelnost a široké pole působnosti dovoluje ponorkám sbírat cenné informace o protivníkových schopnostech, pohybech a také eventuálně i o samotných záměrech (Commonwealth of Australia 2023: 16). Australská vláda odhaduje, že výdaje spojené s paktem AUKUS se mohou vyšplhat až na hodnotu 368 miliard dolarů v příštích 30 letech (Jackson 2023).

4.2.2 Otázka jaderného rozšiřování

Austrálie je signatářem Smlouvy o nešíření jaderných zbraní (*Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons - NPT*), dále je součástí smlouvy z Rarotongy z roku 1985, která vymezuje oblast jižního Pacifiku jako bezjadernou zónu a je rovněž členem Mezinárodní agentury pro atomovou energii (*International Atomic Energy Agency - IAEA*). Australská vláda, vzhledem k budoucímu získání plavidel s jaderným pohonem, deklarovala, že dodrží své závazky k nešíření jaderných zbraní. Austrálie se taktéž zavázala k tomu, že nebude přijímat, vyrábět ani jinak získávat jaderné zbraně. Podle NPT nesmí ty státy, které nevlastní jaderné zbraně, usilovat o jaderné zbraně a musí přijmout ochranné záruky, které jsou v souladu s IAEA a jejím systémem záruk, a to za účelem kontroly a ověření plnění závazků daného států vycházejících z výše zmíněné smlouvy a s cílem zabránit modifikaci jaderného materiálu z mírového využití na jaderné zbraně či jiná jaderná výbušná zařízení. NPT však umožňuje a dovoluje státům nevlastnící jaderné zbraně výrobu ponorek na jaderný pohon (Macartney 2023). Velká Británie a USA používají ve svých jaderných ponorkách vysoce obohacený uran a použití tohoto materiálu v reaktorech nerozporuje se smlouvou o nešíření, jelikož obě země již jadernými zbraněmi disponují. Lze však očekávat dle Nichollse et al. (2021: 25), že i jaderné reaktory uvnitř plánovaných ponorek SSN-AUKUS budou ke svému provozu využívat stejný materiál, tedy vysoce obohacený uran, kdežto například Francie zakládá pohon svých jaderných ponorek na lehce obohaceném uranu, který není vhodný pro výrobu jaderných zbraní (Acton 2021, World Nuclear Association nedatováno).

Export vysoce obohaceného uranu do Austrálie vytvoří bezprecedentní situaci, jelikož ta nedisponuje jadernou zbraní. Bez ohledu na veřejně deklarované záměry

australské vlády, že nebude usilovat o výrobu jaderné zbraně, tak jakmile je stát držitelem vysoce obohaceného uranu, mohl by odhadem do jednoho roku vyvinout právě jadernou zbraň (Nicholls et al. 2021: 25). Během 18měsíčního konzultačního časového období mezi třemi státy paktu došlo k mnoha technickým jednáním s IAEA ohledně jaderných ponorek a užití jaderného materiálu. Na základě toho došlo k ujednání, že agentura bude moci ověřovat tři technické cíle, mezi které patří kontrola, že v Austrálii nedochází ke zneužití jaderného materiálu, žádnému zneužití jaderných zařízení a také k žádné neohlášené jaderné činnosti (Commonwealth of Australia 2023: 33). Všechny tři partnerské státy jsou otevřené a transparentní v budoucím procesu předání technologie jaderného pohonu a od původního oznámení vzniku paktu AUKUS dávaly pravidelné aktualizace IAEA. Austrálie rovněž zahájí jednání s agenturou ohledně vytvoření robustního balíčku ověřovacích opatření, která budou aplikované na program vývoje ponorek na jaderný pohon za účelem plnění výše zmíněných třech technických cílů, jež mohou být agenturou ověřovány po celou dobu životnosti jaderných ponorek.

Tím, že Austrálie, která nedisponuje jadernými zbraněmi, od svých partnerů získá vysoce obohacený uran pro mírové účely, vzniká významný precedent, jenž může umožnit i jiným státům, jako například Číně či Rusku, prodat vlastní zásoby vysoce obohaceného uranu svým partnerům za účelem vývoje ponorek na jaderný pohon. Avšak jedná se o materiál, který lze využít k vývoji jaderné zbraně a může tak dojít k určitému rozšiřování jaderné hrozby. V tomto případě by pak bylo pro USA náročné snažit se přesvědčit ostatní státy, aby na daný stát uvalily sankce, jako tomu například bylo v případě Indie a jejího jaderného programu, vzhledem k tomu, že samy předaly takovýto materiál Austrálii (Roblin 2021). Jak jsem výše zmínil, NPT nezakazuje státu, který nemá jadernou zbraň, vyvíjet a provozovat ponorky na jaderný pohon. Ovšem některá ochranná opatření plynoucí z NPT nelze z praktických důvodů zajistit, jelikož lokalita ponorek je udržovaná v tajnosti a jsou v podstatě nepřístupné, protože mohou být velmi dlouho pod hladinou bez nutnosti doplnit palivo. Výsledkem je, že dohoda o komplexních bezpečnostních zárukách (*Comprehensive Safeguards Agreement*), která doplňuje agendu IAEA, dovoluje státům nevlastnící jaderné zbraně vyloučit jaderný materiál z bezpečnostních záruk, a to pro použití v nezakázaných

vojenských činností, tedy v jaderných námořních reaktorech. Jedná se o potenciální zásadní mezeru v bezpečnostních zárukách IAEA a novou bezprecedentní situaci, jelikož dosud tyto reaktory provozovaly pouze státy, které již vlastnily jaderné zbraně anebo nebyly signatáři NFT, přičemž od vzniku dohody o komplexních bezpečnostních zárukách tato mezera ve smlouvě nebyla žádným státem využita (Acton 2021). Proto zde vyvstávají obavy ohledně budoucnosti exportu vysoce obohaceného uranu a jeho využití vzhledem k tomu, že tento materiál může být vyňat z komplexních bezpečnostních záruk, pokud je jeho cílem využití pro nezakázané vojenské činnosti, což jaderné reaktory v ponorkách splňují. Materiál tedy může být z těchto záruk stažen, nicméně to neznamená, že ostatní bezpečnostní záruky plynoucí z NPT nemohou být implementovány. Proto Austrálie a zbylí dva partneři paktu AUKUS cílí na to, aby společně s IAEA vytvořili robustní ověřovací mechanismy a nástroje, které budou garantovat to, že materiál nebude využit na jiné než zamýšlené a avizované účely, a také aby byly naplněny výše zmíněné tři technické cíle, jež agenturou mohou být neustále kontrolovány a ověřovány. Podle australské vlády by tak měl být do budoucna vytvořen precedent, který bude garantovat, že takovýto materiál nebude moci další potenciální stát, usilující o ponorky na jaderný pohon, využít na nezakázané vojenské činnosti (Acton 2021, Commonwealth of Australia 2023: 34, Nicholls et al. 2021: 25–26).

4.2.3 Co AUKUS není

Bezpečnostní pakt AUKUS má jednoznačný a zřetelně vymezený cíl, kterým je program na pořízení a výrobu ponorek na jaderný pohon. Ovšem bezpečnostní pakt jde taktéž do větší hloubky spolupráce v řadě klíčových technologických oblastí, které jsou důležité pro národní zájmy jednotlivých států a bezpečnost Indo-Pacifiku v současnosti, ale také i v budoucnosti. Nejedná se tedy pouze o pakt, na základě kterého Austrálie získá pouze nejmodernější jaderné ponorky, pomocí kterých by mohla odstrašovat potenciálního agresora, ale o pakt, ve kterém mimo tyto ponorky budou tři partnerské země spolupracovat na zajištění výhody v oblasti umělé inteligence, kybertechnologií, kvantových technologií a v oblasti podmořských technologií. Je důležité zmínit, že se nejedná o novou alianci, která obsahuje závazky stanovující povinnost vzájemně si pomáhat v době krize či konfliktu. Austrálie

nepotřebuje nové bezpečnostní záruky s členskými státy paktu. S USA má již podepsanou smlouvu ANZUS a australsko-britské bilaterální vztahy jsou rovněž velmi blízké, tudíž v době krize či konfliktu by vzájemná pomoc a podpora byla vysoce pravděpodobná. Navíc všechny tři země jsou členy aliance Pět očí, jejíž význam a cíle jsem popisoval v předešlé kapitole. Bezpečnostní pakt AUKUS taktéž nemá odsunout význam další klíčové multilaterální instituce zvané Quad, která sdružuje významné demokratické státy Indo-Pacifiku, a to Austrálii, USA, Indii a Japonsko. Uskupení Quad má svou bezpečností, ale také technologickou sekci, přičemž uskupení jako takové se zakládá na podpoře svobodného, otevřeného a inkluzivního Indo-Pacifiku (Miller 2023). To znamená, že Quad je o podpoře sdílené vize zúčastněných států a o bližší bezpečnostní spolupráci, jejímž cílem má být schopnost odradit čínský režim od použití vojenské síly a zastrašovacích nástrojů k dosažení svých vytyčených cílů. AUKUS má zvyšovat vojenskou sílu Austrálie, USA a Velké Británie tím, že pomocí paktu by měla být posílena rovnováha moci vzhledem k rostoucí moci Číny, tudíž AUKUS v určitých oblastech doplňuje alianci Quad s cílem přispět ke svobodnému, otevřenému a inkluzivnímu Indo-Pacifiku (Shoebridge 2021: 2–3).

Austrálie rovněž dle autora bude pokračovat v aktivní participaci v současných regionálních institucích zabývajících se diplomacií, bezpečnostními výzvami a ekonomickými otázkami, které jsem rovněž rozebíral v předešlé části textu. Ovšem USA a Velká Británie jsou důležitými mocnostmi, které jsou klíčovými partnery pro samotnou Austrálii a strategii vyvažování moci. Spolupráce a dialog jsou důležitými činnostmi, nicméně pro úspěšně vyvažování moci jsou potřeba reálné prvky odstrašování a protiváhy vůči potenciálnímu agresorovi. Tudíž Austrálie vznikem paktu nedává signál, že se bude méně angažovat v aktuálních regionálních multilaterálních institucích, pouze reflektuje současný geopolitický kontext a pro svou strategii vyvažování moci bude úzce spolupracovat i s USA a Velkou Británií, přičemž reálně posílí i své vojenské kapacity. Technologické zaměření paktu AUKUS se do určité míry překrývá i s agendou instituce Pět očí, kterou kromě třech členů paktu AUKUS doplňuje Nový Zéland a Kanada (Tarapore 2021). Nejmodernější zpravodajské schopnosti v sobě zahrnují uplatnění kybertechnologií, kvantových technologií a umělé inteligence. Primární účel organizace Pět očí tkví ve sdílení

zpravodajských informací, přičemž tyto informace jsou většinou klasifikovány jako přísně tajné, tudíž přístup k těmto informacím je dle Shoebridge (2021: 3) pro armády nebo národní bezpečnostní komunity komplikovanější či zpomalenější. Vedoucí představitelé států paktu AUKUS si tento fakt uvědomují a díky užší spolupráci třech zemí by měly informace směřovat jejich armádám rychleji a neměly by být závislé zpracování ze strany zpravodajských komunit Pěti očí. Vznikem paktu AUKUS se nenahrazuje Pět očí, pouze se posiluje zrychlení získávání zpravodajských informací a také užší spolupráce Austrálie, Velké Británie a USA na technologiích, které jsou pro zpravodajské informace klíčové (Kang 2022).

4.3 AUKUS a rovnováha moci

Členské státy paktu AUKUS jsou sjednoceny v přesvědčení, že dodání ponorek třídy SSN-AUKUS Austrálii a užší spolupráce v řadě technologických oblastí dopomůže ke stabilnějšímu, bezpečnějšímu a prosperujícímu indo-pacifickému regionu. Od konce studené války se indo-pacifický region stal jedním z geopoliticky nejdynamičtějších regionů na světě. Eskalace řady konfliktů uvnitř regionu může ovlivňovat chod regionu jako takového. Velmi aktivní a asertivní v indo-pacifickém regionu je Čína, která pokračuje v rozšiřování svého vlivu, což naopak vede ke vzniku napětí mezi dalším mocenským centrem Indo-Pacifiku, kterým jsou USA. Tato situace vede ke vzniku napjaté atmosféry podobné té, která v mezinárodním prostředí panovala za studené války (Baruah et al. 2022). Bezpečnostní pakt AUKUS zapadá do vize Bidenovy administrativy, jež klade důraz na oživení a posílení existujících amerických partnerství a aliancí. Také lze na AUKUS nahlížet jako na nástroj, který může do určité míry dopomoci USA přistupovat k Číně ze silnější pozice, jelikož dle Chenga (2022: 1–2) je Čína jedinou zemí s ekonomickou, politickou, vojenskou a technologickou silou, která může seriózně zpochybnit všechny hodnoty, pravidla a partnerství, pomocí kterých svět funguje takovým způsobem, jakým si USA přejí. Čína ochotu konfrontovat USA a jejich partnery v regionu již konkrétně ukazuje a rovněž podniká kroky, které jsou v rozporu s australskou vizí Indo-Pacifiku, ale i s vizí USA, Velké Británie a dalších blízkých partnerů Austrálie v regionu, která je ve zkratce založená na bezpečném, svobodném a prosperujícím Indo-Pacifiku. Ovšem čínský

režim již onu ochotu podnikat významné kroky proti zájmům ostatních států regionu bez větších obav, že by to Číně nemuselo v mezinárodním prostředí projít. Konkrétními příklady výše zmíněného je militarizace Jihočínského moře a okupace sporného území v této oblasti. Dále Čína porušuje britsko-čínskou dohodu o Hongkongu, agresivně jedná i v oblasti čínsko-indických hranic, v oblasti Východočínského moře a v okolí Tchaj-wanu. Nehledě na to, že Čína neustále investuje do svých vojenských kapacit, čímž modernizuje a posiluje svou armádu (Shoebridge 2021: 2). Díky struktuře mezinárodního systému je umožněno, aby mocensky silná a rostoucí Čína podnikala tyto kroky, aniž by jí to nějaká nadřazená autorita mohla bezpodmínečně zakázat.

V teoretické části práce jsem definoval koncept rovnováhy moci, a jak na tento koncept pohlíželi dva významní vědci mezinárodních vztahů. H. Morgenthau a K. Waltz. Oba autoři shodně tvrdí, že cílem jednotlivých států, které rovněž oba vnímají jako hlavní jednotky v mezinárodním systému, je zajistit si bezpečnost a přežití. Taktéž oba autoři jsou toho názoru, že mezinárodní systém je anarchický, což znamená, že nadřazená autorita, která by měla kapacity a možnosti zabránit konfliktům či odradit jednotlivé státy od vykonání určitých zahraničně-politických aktivit, v mezinárodním prostředí neexistuje. Tato skutečnost vede k tomu, že státy si bezpečnost musí zajistit samy. Nástrojem, který by do určité míry mohl dopomoci státům zajistit stabilitu, mír a tedy bezpečnost, je podle samotných autorů rovnováha moci. Pokud je rovnováha moci vychýlená z toho důvodu, že jeden stát či koalice nabyla větší moci, očekává se, že zájmem států bude podniknout určité kroky k obnovení rovnováhy moci. Vychýlení rovnováhy moci může být v tomto konkrétním případě mocenský růst a rozšiřující vliv Číny v Indo-Pacifiku, přičemž dochází ke střetům zájmů Číny s ostatními státy regionu, jako například s Austrálií, USA, Indií a mnoha dalšími. Spory a střety národních zájmů vedou jednotlivé státy k tvorbě aliancí, pomocí kterých chtějí dosáhnout rovnováhy moci a vyhnout se tak konfliktu, jenž by mohl být ve výsledku fatální pro jednu ze soupeřících stran. K. Waltz na tvorbu aliancí kladl ve své definici velký důraz, jelikož dle jeho domněnky je proces zakládání aliancí nucen samotnou strukturou mezinárodního systému a ony aliance slouží jako nástroj k zajištění bezpečnosti, hlavního cíle států, protože pomocí nich mohou vyvažovat

silnější stát či alianci. Ve zkratce státy dle obou autorů mají v povaze vyvažovat mocnější stát za tím účelem, aby zajistily rovnováhu moci a stabilitu v regionálním, či globálním mezinárodním systému. Nedávné zahraničně-politické kroky Číny poukazují na snahy Pekingu být dominantním státem v Indo-Pacifiku, což je ze strany USA, člena paktu AUKUS, vnímáno jako hrozba pro postavení USA ve světě a pro jejich zájmy a partnery (Türkcan 2022: 2).

Austrálie a její ekonomický růst je vysoce spjat s ekonomickým partnerstvím s čínskou stranou. Navzdory tomu se Austrálie váže v bezpečnostních otázkách primárně na USA. Tato situace staví australskou vládu do pozice, ve které spolupracuje s oběma státy. Avšak Austrálie si uvědomuje a dokonce sama pocítuje rostoucí agresivitu v čínské zahraniční politice za poslední roky, což sehrává zásadní roli v tom, že se Austrálie důrazněji přiklání na stranu USA. Nehledě na fakt, že v posledních letech, jak jsem popisoval v kapitole o australských partnerstvích, byly vztahy mezi Čínou a Austrálií na nejnižším bodě od oficiálního navázání diplomatických vztahů z roku 1972 (Türkcan 2022: 3). Austrálie si začala být vědoma čínské asertivity v poslední době a začala tuto výzvu adresovat, přičemž podnikla řadu určitých kroků vůči Číně. Austrálie konkrétně zakázala určité čínské telekomunikační technologie vzhledem k tomu, že by mohly představovat bezpečnostní riziko pro stát. Dále se v nedávné historii Čína aktivně pokoušela ovlivnit volby v Austrálii a veřejné mínění ve prospěch Číny, což vedlo ke vzniku zákona o zahraničním vměšování s cílem zamezit tomuto negativnímu chování a ohrožování ať již ze strany Číny, tak jakéhokoliv jiného státu systému (BBC 2018). Taktéž byla Austrálie hlasitým zastáncem vyšetřování původu pandemie Covid-19 a byla v tomto kroku na straně Trumpovy administrativy, která volala po tom samém, přičemž sám D. Trump opakovaně vinil Čínu ze zavinění celé pandemie. Došlo tedy k zásadnímu zhoršení bilaterálních vztahů mezi Canberrou a Pekingem, které vyústilo v ekonomické sankce a k uvalení dalších obchodních bariér ze strany Číny, jež se Austrálie naopak mezi svými partnery snaží redukovat. Takovýto ekonomický nátlak ze strany Číny je jednak v rozporu s australskou vizí regionu a za druhé se významně podílel na rozhodnutí stát na straně USA a jejich společných partnerských zemích v otázkách bezpečnosti (Türkcan 2022: 3).

AUKUS jako takový může být jedním z klíčových komponentů, pomocí kterého mohou signatářské strany podporovat své vymezené vize Indo-Pacifiku, a také může posloužit vzhledem k charakteru smlouvy jako odstrašující nástroj vůči agresorovi, který by potenciálně mohl být hrozbou pro zahraničně-politické cíle a zájmy Austrálie, Velké Británie a USA v regionu. Pakt tím pádem cílí na zachování rovnováhy moci v dynamicky vyvíjecím Indo-Pacifiku (Townshed 2023). Pod záštitou bezpečnostního paktu AUKUS bude australská armáda vybavena ponorkami na jaderný pohon v co nejrychlejším možném časovém rozmezí. Toho má být dosaženo tím, že Austrálie nakoupí tři až pět amerických ponorek třídy Virginia do počátku 30. let, přičemž tento nákup musí ještě schválit americký senát. Dalším důležitým prvkem paktu je následná spolupráce všech stran na vývoji nové třídy ponorek s názvem SSN-AUKUS, které by měly být využívány australským námořnictvem na počátku 40. let. S tím je spjata i spolupráce v mnoha klíčových technologických oblastech a ve vývoji průmyslových základen pro posílení námořních a celkově vojenských kapacit všech tří států. Ovšem dle Townsheda (2023), z hlediska konfrontování a odstrašování čínské agrese v bližší budoucnosti, je trilaterální dohoda významná v rychlejší zapojení ponorek na jaderný pohon, která je pod záštitou paktu AUKUS. Na základě tohoto paktu se v roce 2027 zahájí rotační přítomnost čtyř amerických a jedné britské jaderné ponorky na západním pobřeží Austrálie, konkrétně na námořní základně Stirling. Tato přítomnost zdůrazňuje, že bezpečnostní pakt AUKUS může rozvíjet strategii kolektivního odstrašování v mnohem kratším časovém horizontu. Taktéž to poukazuje i na snahu Austrálie, Velké Británie a USA jednat ještě rychleji, než bude Austrálie schopna pořídit a vyvinout vlastní ponorky, s cílem zachovat rovnováhu moci ve stále spornějším Indo-Pacifiku. Pokud se dle autora budou státy držet vymezeného plánu a harmonogramu, který jsem již v této kapitole zmiňoval, tak by se počet partnerských ponorek na jaderný pohon mohl na západě Austrálie zdvojnásobit k roku 2031. Následně by tyto ponorky měly být doplněny o ponorky, které Austrálie pořídí od USA a počet rotačně operujících ponorek by se tak mohl ještě navýšit.

Je tedy možné, že by se počet jaderných ponorek před tím, než Austrálie vyrobí a uvede v provoz první ponorky třídy SSN-AUKUS, mohl pohybovat kolem 25 ponorek všech tří partnerů, které by byly permanentně nasazené či by se rotačně

pohybovaly mezi Havají, Guamem a Perthem, jenž leží na západním pobřeží Austrálie. Ponorky na jaderný pohon jsou významným prvkem, pomocí kterého lze posílit kolektivní odstrašení a dopomoci k udržení rovnováhy moci. Jsou to těžko detekovatelná rychlá plavidla, která dokáží vydržet pod vodní hladinou dlouhou dobu, což z nich činí klíčový prostředek pro operování ve sporných oblastech. Ponorky mohou tajně pronásledovat protivníkovy válečné lodě a ponorky, taktéž lze pomocí nich kontrolovat významné škrťící body, námořní obchodní trasy, či mohou projektovat svou sílu pomocí raket, kterými mohou být vybaveny. Výše zmíněné vlastnosti z nich činí efektivní a účinný nástroj pro zkomplikování vojenských aktivit a vojenského plánování potenciálního agresora. V tomto případě, byť to státy paktu AUKUS explicitně ve smlouvě nezmiňují, mají ponorky na jaderný pohon právě komplikovat čínské vojenské aktivity v regionu, na čemž se shoduje mnoho autorů (Forrest 2023, Grieco – Kavanagh 2023, Ljunggren – Shakil 2022) a relevantních internetových zdrojů, mezi které lze zařadit například agenturu Reuters, The Guardian či Australian Strategic Policy Institute. Tyto ponorky by měly donutit Peking důkladněji přemýšlet o použití vojenské síly v Indo-Pacifiku, než tomu bylo doposud. Skutečnost, že budou v Indo-Pacifiku zprvu operovat britské a americké jaderné ponorky, k čemuž se později připojí australské koupené a následně vyrobené ponorky operující jako společná síla, která bude moci přinutit Čínu k uvědomění, že jakákoliv vojenská akce vůči plavidlu či námořní základně jednoho ze členů paktu AUKUS by potenciálně mohla vyvolat zapojení a reakci zbylých partnerů aliance. Kapacity kolektivního odstrašování jsou pro všechny tři státy paktu klíčové, jelikož pomocí nich mohou podpořit své zahraničně-politické zájmy v regionu a také mohou dopomoci k zajištění rovnováhy moci, jež by měla vést z pohledu Austrálie, Velké Británie a USA ke stabilnímu, bezpečnému a prosperujícímu Indo-Pacifiku. Ovšem panují zde i obavy některých států, že zapojení ponorek na jaderný pohon tří zemí může vyvolat ještě větší napětí v regionu a závody ve zbrojení, které by eventuálně mohly region naopak destabilizovat, ovšem reakce na pakt AUKUS představím v následujícím textu. Dle Townsheda (2023) využití australské námořní základny Stirling zvyšuje odstrašující kapacity v blízké budoucnosti. Tato základna poskytuje britskému a americkému námořnictvu možnost využívat další prostor, pomocí kterého mohou být

plavidla více rozptýlena po regionu, což více stíží Číně možnost zaměřovat a sledovat pohyb těchto ponorek. Rovněž základna Stirling disponuje strategickou výhodou vzhledem k jejímu umístění, jelikož je blízko potenciálním ohniskům napětí v Indickém a Pacifickém oceánu. Austrálie se tak má stát klíčovým partnerem Velké Británie a USA ve snaze společně udržet rovnováhu moci v regionu a odstrašit Čínu ve snaze redukovat její agresivnější chování v regionu.

Z pohledu USA je AUKUS zásadní demonstrací posílení závazků směrem ke svým partnerům. Taktéž to poukazuje i na fakt, že v bezpečnostně komplikovanějším prostoru, ve kterém dochází k proměně distribuce moci, se USA pokoušejí posílit své partnery a rozšířit jejich schopnosti k vyvažování a odstrašování. AUKUS je praktická ukázka toho, že USA včetně Velké Británie jsou ochotny sdílet své špičkové technologie a *know-how* za účelem dosažení svých zájmů v regionu. Tento fakt také poukazuje na to, že Austrálie je velmi blízkým a významným partnerem USA a Velké Británie. USA svou technologii jaderných ponorek doposud sdílela pouze s Velkou Británií (Shoebridge 2021: 1). Bezpečnostní pakt AUKUS je tedy dle Edela (2021) vzhledem k potřebnému množství důvěry, s ohledem na oblasti spolupráce, možný jen mezi nejbližšími možnými partnery. Anthony Blinken, současný ministr zahraničních věcí USA v Bidenově administrativě, se po čínském ekonomickém nátlaku směrem k Austrálii nechal slyšet, že USA nenechají Austrálii čelit takovéto formě nátlaku a „šikanování“, přičemž Blinken dále ujistil, že Austrálie nebude v tomto sporu bez americké podpory (Psaedakis – Lewis 2021). Ze strategického hlediska pomocí paktu AUKUS by měli vzniknout tři aktéři s velkým množstvím kapacit schopní reflektovat měnící se mocenské kapacity a ambice Číny, a také by měli být schopní vytvořit regionální mocenskou rovnováhu (Edel 2021). Státy v rámci paktu AUKUS společně agregují své kapacity, než aby musely spoléhat pouze na svoje vlastní zdroje a kapacity, což jednotlivým státům ulehčuje od množství výdajů, které by samy musely použít a společně jsou tak schopni adekvátně čelit novým bezpečnostním výzvám, což z paktu AUKUS činí ideální příklad aliance vytvořené za účelem rovnováhy moci (Adamy 2022: 152). Taktéž se dá AUKUS charakterizovat dle teorie rovnováhy moci jako příklad externího vyvažování pomocí zakládání aliancí, kdy více států vytvoří alianci se společným zájmem akumulovat mocenské kapacity vůči třetí straně, kterou

státy aliance kolektivně považují za hrozbu, s cílem zajistit onu rovnováhu moci. Nejedná se o interní vyvažování, kdy stát A zbrojí vůči státu B ve snaze dosáhnout mocenské parity. Pomocí paktu AUKUS se náklady na mocenské kapacity efektivně rozdělují mezi více stran, což v konečném důsledku ulevuje rozpočtům zúčastněných států aliance (Morgenthau 1948: 134–137, Turkcan 2022: 2).

K. Waltz se ve svém definování rovnováhy moci věnoval konceptu naskočení na rozjetý vlak (*bandwagoning*). Tento předpoklad spočívá v tom, že stát by se měl přidat na stranu evidentně silnějšího státu či aliance vůči svému protivníkovi, ve snaze dosáhnout svého zájmu přežití. Tento proces se ovšem dle autora v mezinárodním systému neděje, jelikož státy si zpravidla vybírají tu slabší stranu, aby tak došlo k nastolení rovnováhy moci. Děje se to z toho důvodu, že zajištění bezpečnosti a přežití je hlavní a primární cíl států, přičemž když se stát přidá na silnější stranu, ohrožuje tím tak svou bezpečnost a autonomii, jelikož by se daný stát mohl dostat eventuálně pod kontrolu onoho silnějšího státu dané aliance. Dle Edela (2021) Čína v posledních letech významně investovala do svých vojenských a technologických kapacit, což rapidně posílilo čínské zdroje moci, přičemž USA, Austrálie a další jejich partneři neudrželi s čínskou stranou v tomto ohledu krok. Byť dle autora USA stále disponují celkovou vojenskou převahou nad Čínou, pomyslná mezera se mezi těmito dvěma globálními mocnostmi neustále zmenšuje a v některých technologických oblastech již byla smazaná. Tuto vzniklou situaci si členové paktu AUKUS uvědomují a bez reflexe současného trendu a urgentní reakce se může rovnováha moci v regionu naklonit ve prospěch Číny. Jednou z odpovědí, aby byla rovnováha v Indo-Pacifiku zachována, by měly být právě ponorky na jaderný pohon a spolupráce v řadě technologických oblastí, které tvoří druhý pilíř paktu AUKUS. Čína doposud nevyvinula silné protiponorkové systémy a kapacity, tudíž prezence nejmodernějších ponorek na jaderný pohon v regionu může významně kompenzovat některé výhody, jimiž Čína v současnosti disponuje. Čína dle Needhama (2023) a Gaida et al. (2023: 5) vede ve výzkumu v 19 z 23 technologických oblastí, které si Austrálie, Velká Británie a USA stanovují jako prioritu bezpečnostního paktu AUKUS. Čína podle nich má konkrétně významnou převahu v hypersonických a proti-hypersonických technologiích. Hypersonické zbraně přesahují několikanásobně rychlost zvuku, což je činí vysoce

komplikované pro detekci. Dále má čínská strana převahu v technologiích spojených s elektronickou válkou či v podmořských kapacitách, konkrétně v autonomních podmořských plavidlech, které mohou podnikat mise na dlouhé vzdálenosti bez přítomnosti obsluhy těchto plavidel. Druhý pilíř paktu AUKUS tudíž adresuje tyto nedostatky signatářských stran a zavazuje je k bližší spolupráci v těchto odvětvích, ve kterých vůči Číně státy paktu AUKUS ztrácí, ale i v řadě dalších technologických oblastí, jenž jsem rozebíral v textu výše. To lze tedy vnímat jako snahu dorovnat ztrátu, nikoliv naskočit na rozjetý vlak. Pakt AUKUS se tedy nezaměřuje pouze na jaderné ponorky, ale také disponuje druhým technologickým pilířem, pomocí kterého chtějí partnerské státy paktu zachovat rovnováhu moci v Indo-Pacifiku.

4.4 Vztah mezi aliancemi ANZUS a AUKUS

V předešlé kapitole jsem částečně představil bezpečnostní alianci ANZUS, která byla utvořena mezi Austrálií, Novým Zélandem a USA v roce 1951. Bezpečnostní pakt AUKUS vznikl 70 let od založení ANZUSu. Byť názvy obou aliancí se mohou na první pohled zdát do určité míry podobné, existují mezi těmito institucemi zásadní rozdíly. Uskupení ANZUS se skládá, respektive skládalo, ze tří výše zmíněných zemí, z čehož je odvozen název aliance. Avšak členství Nového Zélandu, jehož establishment deklaroval bezjadernou zónu na novozélandském území v roce 1984, bylo v této organizaci pozastaveno, jelikož Nový Zéland striktně do svých přístavů zakazoval přístup amerických ponorek na jaderný pohon nebo ponorek, které by eventuálně mohly nést jaderný materiál. O dva roky později na to reagovaly USA tím, že pozastavily všechny závazky směrem k Novému Zélandu plynoucí ze smlouvy ANZUS (Catalinac 2010: 317). Nicméně tyto závazky jsou v současnosti nadále zachovány na bilaterální úrovni mezi Austrálií a USA (Dean 2021). Mezi klíčové závazky patří článek 3, který pojednává o tom, že státy spolu budou konzultovat, když podle názoru jedné ze signatářských stran bude ohrožena územní integrita, bezpečnost či politická nezávislost kterékoliv ze stran. Článek 4 formálně zavazuje všechny strany k tomu, že jakýkoliv ozbrojený útok na jednu ze stran aliance v oblasti Pacifického oceánu je hrozbou pro mír a bezpečnost všech členů, přičemž členové aliance deklarují, že budou spolupracovat v redukování hrozeb a budou společně čelit

potenciálnímu nebezpečí či ozbrojenému útoku. Článek 5 poté zmiňuje, že za ozbrojený útok se považuje ozbrojený útok na metropolitní oblast kterékoliv ze tří stran nebo na ostrovní území, jež spadá v oblasti Pacifického oceánu pod správu jedné ze stran, anebo na její ozbrojené síly, letadla či plavidla v Pacifickém oceánu (Parliament of Australia nedatováno, Pugh 1989: 192).

Bezpečnostní pakt AUKUS je aliancí relativně odlišného charakteru. Jeho součástí jsou opět USA, nicméně Nový Zéland byl nahrazen Velkou Británií, z čehož se rovněž odvíjí název paktu. Aliance AUKUS, na základě informací výše, disponuje 2 základními pilíři, na kterých je trilaterální spolupráce založena. Cílem paktu je dodat ponorky na jaderný pohon Austrálii, která touto technologií prozatím nedisponuje a stane se teprve 7. zemí světa, která bude tyto plavidla vlastnit. Již v následujících několika letech bude Austrálie poskytovat základnu pro rotační působení 4 amerických a 1 britské jaderné ponorky a při téhle příležitosti budou součástí i australští námořníci, kteří se budou na tomto projektu podílet, a bude to připravovat australské námořnictvo na situaci, kdy budou vlastnit své ponorky na jaderný pohon. Dle vytyčeného harmonogramu by na počátku 30. let měla Austrálie pořídit 3 až 5 ponorek od USA, a na počátku následující dekády by pak měla uvést do provozu první vlastně vyrobenou ponorku třídy SSN-AUKUS (Commonwealth of Australia 2023: 7). Druhým pilířem je poté spolupráce v několika technologických oblastech, které chtějí signatářské státy posílit či ve kterých se snaží dohnat ztrátu vůči čínskému technologickému pokroku. Obecným cílem paktu AUKUS je dlouhodobá kooperace v prohlubování sdílení technologií a informací. Taktéž pakt cílí na posílení spolupráce v oblasti technologií, vědy, průmyslových základen a dodavatelských řetězců a to s cílem posílení bezpečnosti a obranných kapacit, jež mají zajistit bezpečný, svobodný a otevřený Indo-Pacifik.

Na rozdíl od aliance ANZUS pakt AUKUS nedisponuje článkem, který by nastiňoval a zavazoval státy ke kolektivní obraně jako je tomu v případě článků 3, 4 a 5 smlouvy ANZUS. Dále se ANZUS explicitně zaměřuje na zajištění bezpečnosti a spolupráce v oblasti Pacifického oceánu, přičemž pakt AUKUS reflektuje geopolitický vývoj a význam relativně nově vzniklého prostoru zvaného Indo-Pacifik, na který se

dle bezpečnostních expertů či prohlášení Bílého domu členské státy paktu zaměřují (The White House 2023). Lze tedy říci, že obě aliance se navzájem doplňují a koexistují spolu, nejedná se tím pádem o nahrazení jedné aliance tou druhou. ANZUS jako takový ve svém původním složení neexistuje od roku 1986, kdy USA pozastavily své závazky směrem k Novému Zélandu. Ovšem bilaterální vztahy a závazky plynoucí z aliance ANZUS byly mezi Austrálií a USA zachovány, což australské vlády ve svých prohlášeních od vzniku aliance soustavně podporují a oblibu tato aliance má i uvnitř australské veřejnosti (Dean 2021). Dle znění smlouvy ANZUS se oblast spolupráce výhradně zaměřovala na oblast Pacifiku, nicméně takto úzce vymezená oblast již nerefletovala současné dění v mezinárodním systému, což dopomohlo ke vzniku trilaterálního bezpečnostního paktu AUKUS ve snaze zajistit zahraničně-politické cíle a zájmy všech tří signatářských stran aliance v aktuálním mezinárodním prostředí, konkrétněji v ekonomicky a geopoliticky dynamickém Indo-Pacifiku.

4.5 Reakce regionálních států na pakt AUKUS

4.5.1 Čína

Když Austrálie, Velká Británie a USA veřejně deklarovaly vznik bezpečnostního paktu AUKUS, Čína očekávatelně reagovala s rozhořčením a pakt odsoudila. Čínské ministerstvo zahraničí proneslo, že tyto tři země se vydávají po špatné a nebezpečné cestě pro jejich geopolitické zájmy. Mluvčí ministerstva zahraničí W. Wenbin se nechal slyšet, že vznik této trilaterální aliance vychází z typické studenovélečné mentality, která bude nutit státy k závodům ve zbrojení, poškodí to relevanci mezinárodního režimu o nešíření jaderných zbraní a také to může ublížit regionální bezpečnosti a míru, což Čína kritizovala i na půdě OSN (AP News 2023, Hawkins 2023). Rovněž Čína obviňuje členy paktu AUKUS ze snahy vytvořit regionální verzi aliance NATO, jež by měla přímo sloužit k mocenskému posilování USA, což dle Garamona (2023) se vylučuje, protože pro USA není nějaká obdoba asijského NATO relevantní z toho důvodu, že již v současnosti jsou USA v mnoha multilaterálních bezpečnostních organizacích či platformech pro dialog, a také se svými regionálními partnery posiluje bilaterální bezpečnostní vztahy. Na základě paktu AUKUS získá v brzké době Austrálie minimálně 3 ponorky na jaderný pohon s tím, že v brzké době

bude v regionu dohromady dalších celkem 5 amerických a britských ponorek na rotační misi. Nehledě na získání ponorek na jaderný pohon budou země paktu AUKUS spolupracovat i v mnoha technologických oblastech na posílení svých schopností, na snaze eliminovat rozdíl čínského technologického vývoje, který je v mnoha vojenských klíčových oblastech před státy paktu. To má vyvážit Čínu, která je mnohými autory (Forrest 2023, Grieco – Kavanagh 2023, Ljunggren – Shakil 2022) a internetovými zdroji, mezi které lze zařadit například agenturu The Guardian, Reuters, či Australian Strategic Policy Institute, vnímána jako hrozba v Indo-Pacifiku. Čínský prezident naopak obviňuje USA ze snah zadržet a zpomalit rozšiřování čínského růstu (Hawkins 2023).

Čínská média obviňují trojici států paktu AUKUS z podvodu ve vztahu s NPT, jelikož základní součástí dohody AUKUS je převod jaderné technologie a materiálu Austrálii, která však není jaderným státem (Hawkins 2023). Mezinárodní organizace dohlížející na rozšiřování jaderných zbraní, jaderní fyzici a skupiny bojující proti jaderným zbraním vnímají AUKUS jako potenciálně nebezpečný. Podepsání smlouvy AUKUS s cílem předat technologii jaderných ponorek státu, který nedisponuje jadernými zbraněmi, může být do budoucna velmi nebezpečný krok. Na základě tohoto precedentu je možnost, že v budoucnosti bude docházet k rozšiřování této technologie, která obsahuje jaderný materiál, jenž bude pod velmi slabými, či dokonce žádnými ochrannými a monitorovacími mechanismy. Až Austrálie uvede své první plavidlo s jaderným pohonem, bude první zemí, která nevlastní jadernou zbraň, přičemž využije mezeru v NPT, což jí umožní pracovat s jaderným materiálem, čímž může obejít inspekční systém IEAE (Cheema 2021: 88).

Jak jsem psal výše v textu, obavy plynou z toho, jak státy s touto nově vzniklou situací naloží, jelikož v budoucnu by šlo pod záštitou programu na výrobu jaderného pohonu pro ponorky zneužít pro vývoj jaderné zbraně (Katz 2021). Čínský think-tank Centrum pro Čínu a Globalizaci (*Center for China and Globalization*) na tuto mezeru poukazuje a tvrdí, že pokud by například Pákistán předal technologii jaderných ponorek jiné zemi, tak by tento krok byl silně odsouzen, přičemž v téhle situaci, kdy USA a Velká Británie sdílí technologii s Austrálií, takové mezinárodní kritice tento

krok nepodléhá (Hawkins 2023). Čína na půdě IAEA pronesla, že partnerství AUKUS obsahuje nelegální převod jaderného materiálu, ze kterého lze vytvořit zbraň hromadného ničení, jelikož australské ponorky budou poháněné vysoce obohaceným uranem, což v podstatě podle Číny je akt jaderného rozšiřování (Murphy 2022). Čína rovněž navrhla rezoluci, která se staví vůči tomu, že pod rámcem AUKUS bude Austrálie vybavena ponorkami na jaderný pohon, ačkoliv budou konvenčně vybaveny. Dle Číny tento akt je nelegální a rozporuje s NPT. Čína však nezískala pro prosazení této rezoluce dostatečnou podporu mezi členy a svou rezoluci nakonec stáhla (Rajagopalan 2022). Tudiž kromě výše zmíněné ostré kritiky vůči nově vzniklému paktu AUKUS a jeho geopolitickým důsledkům, se čínská strana rovněž silně vymezuje proti možnosti potenciálního jaderného rozšiřování v budoucnu a také proti, z jejich pohledu, dvojímu metru, kdy USA a Velká Británie dopomohou předat technologii jaderných ponorek zemi, která nedisponuje jadernou zbraní, bez větších mezinárodních obstrukcí a kritiky (Wang 2022).

4.5.2 Indie

Indičtí političtí představitelé a bezpečnostní experti bezprostředně po vyhlášení vzniku paktu AUKUS nenalézají konsenzus, zda Indie benefituje ze vzniku tohoto trilaterálního uskupení, či je nějakým způsobem škodlivý pro indické zájmy. Pozitivum pro Indii a její partnery v Indo-Pacifiku spočívá v tom, že vlastnosti paktu AUKUS implikují záměr odstrašit čínské chování v regionu. Tím, že Indie není součástí paktu, se otevírají nové možnosti diplomacie Indie s Čínou, dvou regionálních mocností, které rovněž mezi sebou mají řadu sporů. Vzhledem k tomu, že francouzská nabídka na dodání nových konvenčně poháněných ponorek byla zamítnuta, tak se otevírá možnost spolupráce Francie a Indie v oblasti vývoje ponorek, která již v současnosti probíhá (Raghuvanshi 2023). Pro Indii nebýt v paktu, který je mnohými vnímán jako protičínská aliance, je v určitých oblastech výhodné vzhledem k probíhajícím teritoriálním sporům na severní indické hranici. Jelikož Indie, která je partnerem Washingtonu, není součástí paktu AUKUS, disponuje určitou volností ve vztazích s Čínou. Indie se tak může soustředit na své zájmy a rozvojové cíle aniž by byla členem aliance, jež má odstrašovat Čínu, přičemž její partneři budou podnikat kroky k utvoření rovnováhy moci a stability v Indo-Pacifiku (Singh 2021).

Na druhou stranu zamýšlený cíl paktu AUKUS může vyvolat, dle některých indických bezpečnostních expertů, nové bezpečnostní výzvy a narušit současný řád Indo-Pacifiku. Ti vnímají AUKUS jako jasnou provokaci vůči Číně, jež by potenciálně mohla destabilizovat oblast západního Pacifiku, což by negativně ovlivnilo i státy v regionu Indického oceánu. Tím, že se posílí námořní kapacity Austrálie a dojde k technologickému vývoji států paktu, se nijak neredukují teritoriální nároky Číny na severní hranici Indie. Pakt AUKUS nahradil francouzskou nabídku na moderní ponorky pro Austrálii a byly tím poškozeny francouzské zájmy v regionu, což vedlo k diplomatickému sporu a ztráty důvěry Paříže ve státy paktu AUKUS. Nicméně Francie a její záměr udržení regionu založeného na pravidlech koresponduje s indickým identickým záměrem, což vede k prohloubení bezpečnostních vztahů mezi těmito dvěma státy (Jaybhay 2023). Dle Singh (2021) Indie vítá skutečnost, že její partner a člen aliance Quad bude disponovat ponorkami na jaderný pohon, ovšem když tyto australské ponorky, ale i ponorky zbylých partnerů paktu AUKUS, budou operovat v oblasti Indo-Pacifiku či v oblasti východního Indického oceánu, může dojít k oslabování indického vlivu a autority v regionu. Hypoteticky může AUKUS vést Čínu k negativní reakci, konkrétně by mohlo dojít k vyprovokování Pekingu k větším aktivitám nikoliv v již tak sporném Jihočínském moři, ale také ve vodách Indického oceánu, kde Čína byla doposud relativně klidná. Čína by tak mohla rozmístit své válečné lodě na východním Indickém oceánu s cílem demonstrovat svou sílu, což by vyvíjelo tlak na indické námořnictvo. Čína již v současnosti je relativně aktivní v oblasti Indického oceánu. Dle Baruah (2022) nenápadně posiluje a prohlubuje své závazky od východního po západní Indický oceán z důvodu jeho geopolitického významu, a to skrz ekonomické, diplomatické a vojenské aktivity.

AUKUS by podle Indie mohl z dlouhodobého hlediska oslabit význam aliance Quad. Quad, od jeho obnovení z roku 2017, měl představovat alianci mířenou na růst a další rozvoj členských států, na druhou stranu měl být protiváhou růstu a aktivitám Číny. Panují zde obavy, že vojenská a bezpečnostní spolupráce bude primárně probíhat pod rámce paktu AUKUS. Indická vláda je velmi opatrná při formulování oficiálního postoje ohledně paktu AUKUS. Pro Indii je podstatné podpořit své partnery vzhledem k současnému dění, kdy roste napětí mezi Čínou a řadou států

regionu. Ovšem existují zde i obavy, že AUKUS negativně ovlivňuje indické zájmy (Singh 2021). Na půdě IAEA odsoudily Rusko a Čína státy paktu AUKUS za šíření ponorek s jaderným pohonem z toho důvodu, že to může vytvořit závažný problém v otázce rozšiřování jaderného materiálu, který může být využit pro tvorbu jaderné zbraně. Indie naopak v tomto konkrétním případě podpořila státy paktu AUKUS s tím, že se nejedná o nelegální aktivitu a odmítla čínskou rezoluci směřovanou vůči státům AUKUS. Ta v konečném důsledku svou rezoluci stáhla, jelikož na půdě této organizace nezískala většinovou podporu (Rajagopalan 2022).

4.5.3 Japonsko, Nový Zéland, Jižní a Severní Korea

Japonsko na vznik paktu AUKUS reaguje vesměs pozitivně vzhledem ke své vytyčené vizi svobodného a otevřeného Indo-Pacifiku. Japonský velvyslanec S. Yamagami v Austrálii se nechal slyšet, že Japonsko je ochotno poskytnout podporu zajistit Austrálii, Velké Británii a USA, aby bezpečnostní pakt AUKUS byl úspěšný. Primární záměr paktu je dodat Austrálii jaderné ponorky, nicméně Japonsko může asistovat na rozvoji druhého pilíře, konkrétněji v oblastech umělé inteligence, kyberbezpečnosti a kvantových technologií, na které se druhý pilíř paktu AUKUS zaměřuje. Japonsko je dle slov japonského velvyslance v Austrálii ochotno kooperovat se státy paktu a rovněž se chce do určité míry podílet na jeho úspěchu. AUKUS je podle Japonska významný z toho důvodu, že dopomůže k posílení odstrašujících kapacit svých partnerů, což by mělo dopomoci k vytvoření stabilního Indo-Pacifiku. K dosažení tohoto cíle by měl dopomoci nejen AUKUS, ale také aliance Quad, jejíž součástí je Japonsko, Austrálie, Indie a USA. Quad je prostředkem pro dosažení sdílené vize Indo-Pacifiku, jelikož poskytuje prostor pro spolupráci těchto podobně smýšlejících zemí (*like minded countries*) v regionu. K udržení kýženého regionálního řádu, jenž je Čínou ohrožen, jsou potřebné odstrašující kapacity, které má pakt AUKUS k udržení rovnováhy moci dodat (Norton 2021).

Dle slov japonského ministra zahraničí Japonsko vítá AUKUS primárně z toho důvodu, že budou členské státy paktu AUKUS významněji angažované v regionu ve snaze vyvážit čínské narůstající námořní kapacity a její vliv (Brooke-Holland et al. 2021: 7). To by mělo zajistit rovnováhu moci ve vztahu k Číně. Japonsko tedy

významně podporuje zvýšenou přítomnost těchto tří zemí v regionu, na druhou stranu dle Tsuruoka (2021) Japonsko nezdůrazňuje význam jaderných ponorek jako takových. V Japonsku stále probíhá diskuze ohledně jaderných ponorek a o vlastním programu na jejich výrobu. Neexistuje zde shoda na jejich konkrétním účelu pro Japonsko. Dále kdyby se Japonsko rozhodlo podniknout svůj vlastní program na výrobu ponorek, není zde jistota, zda by se Japonsku dostalo asistence ze strany partnerů paktu AUKUS, jelikož Bidenova administrativa zdůraznila, že AUKUS je unikátní dohoda pro speciální partnery. AUKUS rovněž může dle autora hypoteticky redukovat důležitost Japonska pro USA ve snaze vyvažovat Čínu, jelikož na základě paktu by měla Austrálie hrát větší roli v bezpečnostní struktuře Indo-Pacifiku.

Bezpečnostní pakt AUKUS a jeho první pilíř se týká jaderných ponorek a technologie jaderného pohonu, který má být Austrálii dodán. Není tedy v rozporu s NPT ani se smlouvou z Rarotongy, která vymezuje oblast jižního Pacifiku jako bezjadernou zónu. Nový Zéland je dlouhodobý odpůrce jaderných technologií, což mimo jiné vyústilo v odchod z aliance ANZUS. Nový Zéland prohlásil, že nově získané australské ponorky nebudou mít přístup do novozélandských teritoriálních vod, i přestože jsou tyto země v mnoha oblastech velmi blízkými partnery (Brooke-Holland et al. 2021: 20, McClure 2021). Nicméně vláda Nového Zélandu nedávno potvrdila, že diskutuje o připojení ke druhé nejaderné části paktu AUKUS. Dle slov novozélandského ministra obrany A. Littla byla zemi nabídnuta možnost pohovorů k připojení se k druhému pilíři paktu, načež ministr naznačil, že Nový Zéland je ochotný tuto nabídku zvážit. Členstvím v paktu by Nový Zéland mohl benefitovat z vývoje technologií, které by mohly dopomoci k ochraně vojenského personálu a země jako takové (The Guardian 2023). Ovšem pohled na pakt AUKUS není mezi všemi politiky a bezpečnostními experty jednoznačný. Jeden názorový tábor pakt vnímá jako snahu reagovat na měnící se distribuci moci v regionu, přičemž AUKUS by právě měl zajistit rovnováhu moci a stabilitu v Indo-Pacifiku. Dále někteří eventualitu být součástí druhého pilíře paktu vnímají tak, že by Novému Zélandu technologicky, bezpečnostně a politicky mohla pomoci. Ovšem například bývalá premiérka H. Clark se nechala slyšet, že být součástí paktu není v zájmu Nového

Zélandu, jelikož dle jejího názoru by asociace Nového Zélandu s paktem mohla mít negativní vliv na nezávislost zahraniční politiky (Knott 2023).

Jihokorejský prezident a premiér Velké Británie společně diskutovali pakt AUKUS pár dní po jeho deklarování. Dle slov mluvčí jihokorejského prezidenta by bezpečnostní pakt v regionu neměl způsobit nové bezpečnostní výzvy, spíše se jihokorejská strana domnívá, že pakt bude přispívat k regionální stabilitě a prosperitě. Armáda Jižní Koreje plánovala vyvinout vlastní ponorky na jaderný pohon, což stálo i ve volebním programu bývalého prezidenta J. Moona. Když Jižní Korea oslovila USA o spolupráci s vývojem jaderných ponorek, žádost byla ovšem v roce 2020 zamítnuta. Nicméně vzhledem ke snaze udržet neutrální postoj na bezpečnostní pakt v kontextu americko-čínské rivality, Jižní Korea dle Li (2022: 269) vyjádřila pozitivní postoj vůči relativně nově vzniklé alianci. Naopak díky tomu, že USA a Velká Británie si vybraly Austrálii k vývoji ponorek, se Jižní Koreji dává určitá nezávislost a volnost v diplomatických vztazích s Čínou (Pekanan 2022). Odlišný přístup lze zaznamenat od představitelů severokorejského režimu. Severní Korea pakt AUKUS odsoudila a je toho názoru, že tato spolupráce může porušit strategickou rovnováhu v regionu. Režim rovněž varoval, že uzavřením paktu AUKUS se jedná o vysoce nežádoucí a nebezpečný čin, který vzhledem k narušení regionální rovnováhy moci může spustit řetězovou reakci závodů ve zbrojení, obdobně reagovala Čína (Brooke-Holland et al. 2021: 8).

4.5.4 Státy organizace ASEAN

Reakce států ASEAN na vznik paktu AUKUS lze dle Li (2022: 270–271) rozdělit na tři tábory. První tábor, který tvoří Malajsie a Indonésie, veřejně projevil určité obavy a znepokojení z rizika šíření jaderných zbraní a z možnosti závodů ve zbrojení v regionu, přičemž tyto země se výslovně proti paktu nepostavily. Bezprostředně po oznámení vzniku paktu AUKUS vydal ministr zahraničních věcí Indonésie prohlášení, ve kterém demonstruje pochybnosti ohledně australského rozhodnutí získat ponorky na jaderný pohon, které způsobuje závody ve zbrojení v regionu (Barrett – Rompies 2023). Indonésie klade důraz na to, aby Austrálie splnila všechny své závazky k NPT. Jakarta se taktéž obává negativního důsledku na regionální stabilitu a na snahy

nerozšiřovat jaderné technologie či materiál. Jedná se však spíše o vyjádření obav než explicitně negativního postavení vůči Austrálii či paktu AUKUS jako celku. Negativněji, oproti Indonésii, se vyjádřili političtí představitelé Malajsie. Ti prohlásili, že AUKUS by mohl představovat spouštěč jaderných závodů ve zbrojení a rovněž se obávají i nově vzniklého precedentu, kdy USA a Velká Británie předají jaderné technologie a materiál pro jaderný pohon, avšak když například Čína bude chtít pomoci Severní Koreji získat ponorky na jaderný pohon, tak Malajsie nebude moct tomuto kroku odporovat, protože AUKUS vytvořil precedent pro tuto možnost (Associated Press 2022). AUKUS podle Malajsie tedy může způsobit eskalaci závodů ve zbrojení a napětí mezi dvěma globálními velmocemi v oblasti Indo-Pacifiku (Li 2022: 271–272).

Druhý tábor tvoří Thajsko, Kambodža, Brunej, Laos a Myanmar. Thajsko, jakožto spojenec USA, ale také blízký partner Číny, nevydalo žádné oficiální stanovisko týkajícího se paktu AUKUS. Země tak učinila z obav, aby nebyla vnímána a obviňována, že straní tříčlenné alianci, jejíž součástí jsou USA, nebo že stojí na straně Číny a pakt by odsuzovala. Dle Li (2022: 272) Kambodža sdílí podobný neutrální postoj na AUKUS, nicméně ministr zahraničních věcí Kambodži doufá, že pakt AUKUS nespustí zbytečné soupeření a napětí v regionu. Brunejští představitelé se vyjadřují obdobně a dodávají, že AUKUS může zahájit větší napětí mezi Čínou a západními mocnostmi. Laos a Myanmar se rozhodly zdržet otevřených a jednoznačných oficiálních prohlášení na vznik paktu AUKUS. Autor interpretuje postoje výše zmíněných států jako tacitní souhlas a přijetí existence paktu. Poslední skupinu poté tvoří Vietnam, Filipíny a Singapur, které vznik paktu určitým způsobem podporují. Singapur je toho názoru, že pakt AUKUS může konstruktivně přispět k míru a stabilitě a doplnit již existující bezpečnostní strukturu Indo-Pacifiku. Podle vietnamského ministerstva zahraničních věcí bude AUKUS pozitivní silou pro regionální stabilitu. Vietnam pouze upozornil na to, aby jaderná energie byla vyvíjena a využívána pouze pro mírové účely, jelikož mír, stabilita, spolupráce a rozvoj v regionu i na globální úrovni by měl být cíl každého státu (Li 2022: 272–273, Nguyen 2021).

Co se týče Filipín jakožto posledního státu tohoto tábora, tak kromě bývalého prezidenta R. Duterta, který se obává, že pakt AUKUS může způsobit závody v jaderném zbrojení, vysocí představitelé zahraniční a bezpečnostní politiky projevují silnou podporu paktu. Samotné ministerstvo zahraničních věcí pakt explicitně vítá a podporuje rozhodnutí Austrálie být součástí posilující trilaterální bezpečnostní aliance s USA a Velkou Británií a také zdůrazňuje, že posílené vojenské kapacity dopomůžou k rovnováze moci v regionu a k vypořádání se s bezpečnostními výzvami v oblasti Jihočínského moře (Department of Foreign Affairs 2021). Toto jsou individuální postoje států ASEAN na AUKUS, nicméně na úrovni organizace ASEAN neexistuje společný postoj a nachází se zde velmi limitovaná společná diplomatická reakce na pakt. Li (2022: 271) vyvozuje, že rok po ohlášení vzniku paktu ASEAN jako takový, včetně většiny členských států, AUKUS určitým způsobem přijaly.

Závěr

Bezpečnostní pakt AUKUS je trilaterální aliance mezi Austrálií, Velkou Británií a USA, která vznikla 15. září 2021. Hlavním cílem této diplomové práce je zhodnotit důvody, jež vedly ke vzniku bezpečnostního paktu AUKUS. V této práci jsem si rovněž vymezil, že na vznik paktu budu pohlížet z australské perspektivy. Dále jsem v práci definoval geopoliticky významný a relativně nově vzniklý region, který nese název Indo-Pacifik. AUKUS jako takový primárně na tuto oblast cílí, proto jsem se taktéž zaměřil na představení geopolitického významu Indo-Pacifiku pro Austrálii. Pakt AUKUS je založen na dvou základních pilířích. První pilíř paktu se zaměřuje na dodání ponorek na jaderný pohon Austrálii. Ta, jakožto jediný člen aliance, technologií jaderných ponorek prozatím nedisponuje. Dle stanoveného časového harmonogramu by měla Austrálie získat minimálně 3 ponorky na jaderný pohon od USA na počátku 30. let, což ze země učiní teprve 7. stát na světě, který tento typ ponorek bude vlastnit. Na počátku následující dekády by poté měla Austrálie zkonstruovat a zařadit do svých námořních kapacit vlastní ponorky třídy SSN-AUKUS, které budou vycházet z britského designu a budou vybaveny technologiemi, na jejich vývoji se podílí všechny tři strany aliance. Druhý pilíř se následně zaměřuje na kooperaci členských států paktu v mnoha technologických oblastech, například se jedná o spolupráci ve vývoji umělé inteligence, kvantových technologií, kybertechnologií, technologií spojených s elektronickou válkou, hypersonických a proti-hypersonických systémů, autonomních podmořských plavidel či technologií pro sdílení citlivých a zpravodajských informací (The White House 2022). Druhý pilíř paktu cílí na vyvážení rapidního technologického vývoje Číny a také na dosažení komparativní výhody v některých oblastech, které dopomůžou naplnit sdílenou regionální vizi třech států paktu, která se zakládá na svobodném, otevřeném a prosperujícím Indo-Pacifiku.

Jedním z hlavních důvodů vzniku paktu AUKUS je dle mého názoru snaha vytvořit rovnováhu moci v Indo-Pacifiku, a to primárně s ohledem na asertivní čínské zahraničně-politické kroky a také vzhledem k rapidnímu růstu čínské moci a vlivu v posledních letech. Čína své ambice a moc již konkrétně v regionu demonstruje.

Některé čínské zahraničně-politické aktivity v regionu jsou vnímány zdejšími státy jako nebezpečné a destabilizující. Čína v indo-pacifickém regionu militarizuje ostrovy v Jihočínském moři, buduje zde umělé ostrovy a nárokuje si tím větší teritorium, do jisté míry provokuje státy, které si zde rovněž nárokují dle mezinárodního práva území, porušuje dohodu o Hong Kongu, jež má uzavřenou s Velkou Británií, podniká agresivní kroky ke Tchaj-wanu a na indicko-čínské hranici či ekonomicky vyhrožuje Austrálii, aniž by toto čínské agresivní počínání mohla nějaká mezinárodní autorita zastavit. Proto se domnívám, že výše zmíněné kroky jsou umožněné z toho důvodu, jelikož v mezinárodním systému neexistuje nadřazená autorita, která by měla schopnost tyto kroky zakázat či eliminovat. Na skutečnosti, že mezinárodní systém je anarchický, se shodnou K. Waltz a H. Morgenthau, dva přední vědci oboru mezinárodních vztahů, z jejichž teorie jsem v práci vycházel. Dále oba autoři shodně tvrdí, že hlavními aktéry v mezinárodním prostředí jsou státy, jejichž hlavním cílem je zajistit si bezpečnost a přežití. Jelikož v systému není nadřazená autorita garantující státům bezpečnost, musí si ji tedy zajistit svépomocí. Podle výše zmíněných autorů nástroj, který by mohl dopomoci státům zajistit mír, stabilitu a bezpečnost, je rovnováha moci. Mocenská rovnováha je dynamická a v průběhu času se mění. Pokud je vychýlena, protože jeden stát či koalice států nabyla větší moc vůči druhé straně, je v zájmu slabší strany podniknout takové kroky, jako je zbrojení či uzavírání aliancí, aby rovnováhu moci obnovily. Rychlý nárůst čínské moci může rovnováhu moci v regionu významně změnit, na což dle mého soudu reagují USA, Velká Británie a Austrálie založením paktu AUKUS (Hijar-Chiapo 2020: 80). Vznik aliancí dopomáhá rozdělit náklady, které by jednotlivé státy musely vynaložit do vlastních snah o zajištění mocenské rovnováhy, a taktéž formování aliancí by mělo pro agresora navýšit jeho náklady na vedení války (Türkcan 2022: 2). Sám K. Waltz klade ve své teorii velký důraz na tvorbu aliancí pro nastolení rovnováhy moci. Dle jeho předpokladu je proces tvorby aliancí způsoben charakterem mezinárodního systému, jelikož je anarchický. Proto ve snaze zajistit nejhlavnější cíl státu, přežít, se státy pokouší aliancemi vyvažovat silnější stát či silnější nepřátelskou alianci a vytvořit tak určitou stabilitu na globální, či regionální úrovni, a tím pádem přežít.

Bezpečnostní pakt AUKUS z mého pohledu vzniká za účelem dosažení rovnováhy moci v regionu a také pro zajištění bezpečnosti a stability v Indo-Pacifiku, což je klíčovou součástí vize Indo-Pacifiku ze strany Austrálie, ale i zbylých dvou partnerů paktu. Pakt rovněž poukazuje na narůstající geopolitický význam Indo-Pacifiku ze strany světově významných hráčů, jimiž USA a Velká Británie jsou. Ty mají v regionu rovněž své vlastní zahraničně-politické cíle a zájmy. Na základě paktu získá Austrálie moderní ponorky na jaderný pohon, což signifikantně posílí její námořní kapacity a bude tak moci aktivně participovat po boku svých partnerů na prosazování své vize Indo-Pacifiku. Jaderné ponorky, vzhledem k jejich vlastnostem, budou hrát významnou odstrašující roli pro potenciálního agresora v regionu, což je dalším důvodem pro vznik paktu AUKUS. Aliance se však nezaměřuje pouze na dodání ponorek Austrálii, prohlubuje také spolupráci v kritických technologických odvětvích, které mají sloužit pro ochranu jednotlivých států, jejich zájmů a také pro zajištění stability v regionu jako takovém. Čína již v současnosti předstihla státy paktu v některých vojensky významných technologických oblastech, na což státy reagují 2. pilířem smlouvy, který má tento rozdíl a čínský náskok redukovat (Edel 2021). Proto se rovněž domnívám, že se nejedná o proces naskočení na rozjetý vlak ze strany Austrálie, Velké Británie a USA. Proces spočívá v předpokladu, že silnější státy, za účelem maximalizace moci a zajištění bezpečnosti, by se měly přidat na stranu silnějšího států či aliance. To se dle Waltze v mezinárodním systému neděje, jelikož by stát byl pod zásadním vlivem silnějšího státu, což by mohlo vést ke ztrátě části své suverenity a autonomie. Bezpečnost daného státu by tedy byla ve finálním důsledku ohrožena. Proto cílem států paktu AUKUS není maximalizace moci a stát se případným hegemonem v regionu. Posilování moci je dle Waltze nástrojem pro dosažení hlavního cíle států, čímž je zajištění bezpečnosti a přežití. AUKUS tedy reflektuje mocenský růst Číny a jeho cílem je zajistit rovnováhu moci pomocí hlubší trilaterální spolupráce. Členské státy se touto aliancí snaží nastavit mocenskou rovnováhu v regionu a dorovnat úroveň čínské vědy a technologického vývoje. Pro Austrálii je cílem podpořit rovnováhu v Indo-Pacifiku, aby mohla naplňovat své zájmy a priority v regionu. Austrálie již ve své Bílé knize o zahraniční politice z roku 2017

zmiňovala, že moc a vliv Číny se vyrovnává, či dokonce převyšuje moc a vliv USA (Australian Government 2017: 4, 25).

Bezpečnostní pakt by tedy měl být jedním z předních nástrojů, jak rovnováhu moci nastolit, a tím zajistit i bezpečný a stabilní Indo-Pacifik. Snahu nastolit rovnováhu moci v Indo-Pacifiku vnímám ze strany USA, Velké Británie a Austrálie jako hlavní důvod pro vznik trilaterálního paktu AUKUS, jelikož v mezinárodním prostředí se vyskytly nové bezpečnostní výzvy v posledních letech, které AUKUS zohledňuje. Dalším důvodem vzniku paktu AUKUS je záměr USA a Velké Británie dodat technologii ponorek na jaderný pohon Austrálii, která prozatím těmito ponorkami nedisponuje. Tyto dvě strany posílí obranné kapacity svého blízkého partnera a efektivně se rozdělí náklady na vyvažování moci. Nedílnou součástí paktu je taktéž prohloubení spolupráce a zajištění dlouhodobé kooperace v řadě klíčových vojenských a technologických oblastech. Dalším zásadním důvodem vzniku paktu je podle mého názoru snaha zajistit a ochránit zahraničně-politické cíle a zájmy ze strany Austrálie, USA a Velké Británie. USA paktem AUKUS poukazují na význam, které indo-pacifickému regionu přidělují. Taktéž má aliance sloužit k prohlubování již existujících partnerství v mezinárodním prostředí, což spadá pod cíle administrativy J. Bidena. Pro Velkou Británii může pakt sloužit jako nástroj, pomocí kterého bude rozšiřovat svůj vliv na mezinárodním poli, což je v souladu s vizí Globální Británie, která vytyčuje charakter a směr zahraniční politiky této země v pobrexítové éře. Nehledě na to, že pakt AUKUS dle mého názoru a pohledu dalších autorů je o snaze vyrovnat mocenský nárůst Číny a do určité míry konfrontovat její nedávné zahraničně-politické kroky, mohou ponorky a nové technologie rovněž dopomoci k redukci bezpečnostních výzev, mezi které lze zařadit například terorismus, organizovaný zločin či pirátství. V Indo-Pacifiku budou přítomné australské, britské a americké jaderné ponorky, což může dopomoci k posílení stability a bezpečnosti také škrtících bodů a námořních tras v Indo-Pacifiku. Výše zmíněné důvody považuji za nejvýznamnější a nejdůležitější, které vedly ke vzniku bezpečnostního paktu AUKUS.

Nahradil bezpečnostní pakt AUKUS dříve vzniklou alianci ANZUS? Na základě získaných informací AUKUS nenahrazuje ANZUS, jehož vznik se datuje do

roku 1951. Obě aliance víceméně navzájem koexistují a doplňují se mezi sebou. Aliance se primárně liší v členské základně, teritoriálním vymezení své působnosti a také je odlišný charakter obou uskupení. AUKUS, jak jsem výše detailněji popisoval, je pakt zaměřující na dodání ponorek na jaderný pohon Austrálii a také na prohloubení kooperace v mnoha technologických oblastech. Primárně se pakt zaměřuje na velmi dynamický a rychle se vyvíjející indo-pacifický region. Na druhou stranu ANZUS je, respektive byl, tvořen Austrálií, Novým Zélandem a USA. Nový Zéland však v roce 1984 své území prohlásil jako bezjadernou zónu a na základě tohoto rozhodnutí zakázal vstup americkým jaderným ponorkám do svých přístavů. Na což USA reagovaly pozastavením všech závazků, které na základě smlouvy k Novému Zélandu plynuly. Ovšem mezi Austrálií a USA k takovému kroku nedošlo, tudíž závazky byly na bilaterální úrovni nadále zachovány (Dean 2021). Smlouva o alianci ANZUS disponuje články 3, 4 a 5, které zavazují státy ke kolektivní obraně, toto naopak ve smlouvě o paktu AUKUS zaneseno není. ANZUS se rovněž explicitně v zakládající smlouvě zaměřuje na definování hrozeb, spolupráci a zajištění bezpečnosti v Pacifickém oceánu. Nicméně takto úzce vymezená geografická oblast již nezohledňuje současné dění a proměnu mezinárodního systému. AUKUS naopak reflektuje nově vzniklý indo-pacifický region a jeho geopolitický význam (The White House 2023). To mimo jiné potvrzuje i to, že Austrálie odstoupila od smlouvy o koupi francouzských konvenčně poháněných ponorek, jelikož Austrálie potřebovala reagovat na nově vzniklé bezpečnostní výzvy kapacitami, které jsou tomu adekvátní. Pakt AUKUS by rovněž neměl nahrazovat jiné již existující regionální bezpečnostní organizace, jejichž součástí Austrálie je. Pro australskou zahraniční politiku a její cíle a zájmy je AUKUS klíčový, přičemž jeho význam pro Austrálii jsem již v závěru znázornil. Ovšem aliance ANZUS, Quad, Pět očí či například Regionální fórum ASEAN budou i nadále významné platformy pro vymezování hrozeb v regionu a pro nalezení vhodného řešení jak udržet region bezpečný, stabilní, otevřený, prosperující a inkluzivní, jak jsem také v dřívějším textu práce nastiňoval.

Mnohokrát jsem zmiňoval Indo-Pacifik, jakožto region klíčový pro zahraniční a bezpečnostní politiku Austrálie. Ovšem v čem spočívá geopolitický význam Indo-Pacifiku? Indo-Pacifik je relativně „čerstvě“ vykonstruovaný region, který se dostal do

širšího povědomí v mezinárodním prostředí na počátku 21. století. Konkrétně v roce 2007 japonský premiér jako jeden z prvních státníků definoval tento prostor ve svém proslavu v indickém parlamentu, přičemž Austrálie Indo-Pacifik definuje a reflektuje ve svých vládních dokumentech o zahraniční či obranné politice. Konkrétně v Bílé knize o zahraniční politice z roku 2017 je prostor Indo-Pacifiku definován jako region od východního Indického oceánu po Tichý oceán, který se propojuje v jihovýchodní Asii a zahrnuje Indii, severní Asii a USA (Australian Government 2017: 1). Základní cíl států, jak jsem v teoretické části práce zmiňoval, je přežít a zajistit si bezpečnost. Bezpečnost a prosperita Austrálie bude posílena, pokud se v regionu Indo-Pacifiku bude respektovat mezinárodní právo a normy, a také tím, že se budou eliminovat překážky volnému obchodu (tamtéž: 37). Jedná se tedy o strategicky velmi významný region, jehož součástí Austrálie je, a který se země snaží podporovat politikami zaměřující se na svobodný, stabilní a prosperující Indo-Pacifik. Samotný Indický oceán v posledních letech nabývá na geopolitickém významu, z historického hlediska byl však jeho význam upozadován Atlantickým či Pacifickým oceánem. Region se dostává do popředí zájmů regionálních, ale i mimoregionálních států zejména vzhledem k mocenskému a ekonomickému růstu Číny a Indie, dvou významných mocností regionu. Samotný Indický oceán nabízí obrovská ložiska energetických surovin, jedná se zejména o ropu a zemní plyn. K roku 2012 bylo potvrzeno, že v regionu se vyskytuje kolem 58 % světových zásob ropy a 46 % zásob zemního plynu (Herbert – Burns 2012: 89). Indický oceán je rovněž velmi bohatý na zdroje minerálů, některé z nich, jako například kobalt či nikl, patří v současnosti k velmi důležitým surovinám pro výrobu moderních technologií. Indickým oceánem prochází, z pohledu mezinárodního obchodu, mnoho životně důležitých námořních komunikačních tras, které vedou skrze škrťící body. V tomto oceánu se nachází většina globálně významných škrťících bodů, jejichž význam jsem popisoval dříve v textu. Konkrétně se jedná se o Malackou úžinu, Suezský průplav, Hormuzský záliv, průliv Báb-al-Mandab a Mozambický průliv.

Jak již ze samotného názvu vyplývá, druhou základní složkou Indo-Pacifiku je Pacifický oceán. Opět se jedná o plochu, která disponuje významnými zásobami ropy a zemního plynu. Mezi zásadní naleziště těchto strategických energetických surovin

patří Jihočínského moře. Dále je v tomto ohledu důležité Východočínské moře, Ochotské moře či Bassův průliv, který zvláště pro Austrálii je velmi významný, jelikož se nachází mezi ní a Tasmánií. Oblast Jihočínského moře je v Pacifiku významná a v současnosti ji lze vnímat jako ohnisko napětí, jelikož v této oblasti se střetávají zájmy mnoha zainteresovaných států, přičemž nejaktivněji zde působí Čína vzhledem ke svým teritoriálním nárokům, militarizaci uměle vytvořených ostrovů a porušováním ekonomicky výlučných oblastí dalších lokálních států. Navíc v této oblasti se nachází z pohledu světového obchodu velmi významný škrťací bod Malacká úžina, která propojuje Indický a Pacifický oceán a skrz tento bod prochází enormní množství energetických surovin primárně do Číny, Japonska, Jižní Koreji (Zulkifli 2020: 11–12). Lze tedy tuto oblast chápat jako jednu z nejvýznamnějších obchodních tepen na světě. Na druhé straně oceánu se poté nachází Panamský průplav, který region propojuje s trhy na východním pobřeží Severní a Jižní Ameriky. Geopolitickému významu Pacifického oceánu přidává i fakt, že v tomto prostoru jsou, obdobně jako v případě Indického oceánu, obrovská naleziště důležitých minerálů. Naleziště jsou často v ekonomicky výlučných zónách nezávislých ostrovních států, což vede větší hráče regionu ke snahám rozšiřovat svůj vliv a investovat do těžby. Určitá rivalita nad prosazování svého vlivu nad jednotlivými ostrovními státy v Pacifiku probíhá mezi Čínou a USA, což jsou pro Austrálii významní partneři. Propojením Indického a Pacifického oceánu vzniká tedy obrovská, geopoliticky významná a relativně nová oblast, kterou jsem se ve své práci pokusil představit.

Pro Austrálii, jakožto ostrovní zemi, je existenčně důležité, aby námořní komunikační trasy a škrťací body byly osvobozeny od jakéhokoliv typu hrozeb. Modernizace armády a konkrétně jaderné ponorky, vzhledem k jejich náročnosti na detekování, rychlosti, možnosti být pod hladinou velmi dlouho dobu a manévrovatelnosti, by měly dopomoci k bezpečnosti a stabilitě regionu jako takového. Rovněž Indo-Pacifik nabízí množství energetických surovin, minerálů, zdrojů pro rybolov nebo se zde nacházejí významné námořní trasy a škrťací body, což jsou všechno skutečnosti zásadní pro chod, ekonomiky a taktéž pro energetickou bezpečnost států. Zajištění bezpečnosti, stability a prosperity Indo-Pacifiku může dopomoci k posílení moci a v neposlední řadě k zajištění bezpečnosti, což je

v národním zájmu Austrálie. Proto je oblast a vize bezpečného, stabilního a prosperujícího Indo-Pacifiku zásadním cílem australské zahraniční politiky, na který svými politikami cílí. Dále k tomu využívá navazování bilaterálních ekonomických partnerství s cílem eliminovat největší možný počet překážek pro volný obchod, jelikož Indo-Pacifik nabízí obrovský potenciál pro mezinárodní obchod a prosperitu. Dále Austrálie navazuje bezpečnostních partnerství se státy, které sdílí podobnou vizi Indo-Pacifiku, a je taktéž aktivní v mnoha regionálních multilaterálních uskupeních či bezpečnostních fórech, pomocí kterých chce svého kýženého cíle dosáhnout a eliminovat jakékoliv formy agresivního chování či nátlaku v regionu. Mimo výše zmíněné zahraničně-politické aktivity je Austrálie rovněž aktivní v posilování svého jména a prestiže pomocí investic do rozvoje některých zemí, zejména do ostrovních států Pacifiku. Tyto zahraničně-politické aktivity považují jako zásadní pro podporu a dosažení svobodného, bezpečného a prosperujícího Indo-Pacifiku z pohledu Austrálie. Z geopolitického pohledu je Indo-Pacifik absolutní prioritou Austrálie, vzhledem ke svým zdrojům a potenciálu, které nabízí. Jakékoliv negativní ovlivnění stability Indo-Pacifiku dle mého názoru může mít signifikantní dopad na prosperitu a bezpečnost samotné Austrálie, čemuž se výše zmíněnými kroky snaží tato země předejít.

Posledním cílem práce je představení reakce aktérů, na které má pakt AUKUS určitý vliv, či se k paktu určitým způsobem vyjadřují. Když 15. září roku 2021 tři strany aliance veřejně deklarovaly vznik paktu, jeden evropský stát to cítil jako zradu a bodnutí nože do zad. Tím státem byla Francie. Austrálie zrušila lukrativní obchodní dohodu s francouzskou protistranou, která se týkala nákupu konvenčně poháněných ponorek z roku 2016. E. Macron byl tímto rozhodnutím negativně překvapen, což vyústilo v odvolání francouzských diplomatů z Austrálie a USA a k ochlazení vzájemných vztahů (Cohen – Shear 2021). Rozhořčeně, byť z diametrálně odlišných důvodů, reagovala Čína na vznik paktu AUKUS. Ta je však významným ekonomickým partnerem Austrálie. Čínský režim pakt kritizuje za to, že vznik této aliance vyvstává z typické studenoválečné mentality, jež donutí zdejší státy k závodům ve zbrojení. Taktéž režim kritizuje, že vznik aliance může poškodit regionální mír a stabilitu a také obviňuje členské státy paktu z toho, že tento krok může poškodit význam a relevanci NPT (AP News 2022, Hawkins 2023). Čína se taktéž ostře staví

vůči přenosu jaderného materiálu do státu, který doposud nevlastní jaderné zbraně. Tento krok Čína považuje za nelegální a nebezpečný, protože pod záštitou iniciativy pro výrobu jaderného pohonu pro ponorky se bude jednat o přenos vysoce obohaceného uranu, ze kterého lze vytvořit zbraň hromadného ničení (Murphy 2022). Z technických důvodů je pak jaderný materiál z bezpečnostních záruk IAEA vyňat či je pod velmi slabou kontrolou, což jsem detailněji rozebíral v kapitole o otázce jaderného rozšiřování. To však může do budoucna vytvořit závažný precedent v otázce rozšiřování jaderného materiálu. Čína, společně s Ruskem, odsoudily AUKUS na půdě IAEA a rovněž se pokoušely vytvořit rezoluci kritizující vznik paktu. Ovšem na půdě této organizace Čína nezískala většinovou podporu a svou rezoluci po neúspěchu stáhla (Cheema 2021: 88). Taktéž Čína odsuzuje dvojí metr, který s paktem AUKUS dle jejího pohledu souvisí. Režim je toho názoru, že pokud by sama Čína chtěla s někým sdílet technologii jaderných ponorek a jaderný materiál, dostalo by se jí ostré kritiky ze strany mezinárodního společenství. Ovšem když USA a Velká Británie nyní dělá totéž, k zásadnějšímu odporu vůči tomuto kroku podle Číny nedochází (Hawkins 2023). Aby se zabránilo zneužití tohoto precedentu ve smyslu rozšiřování jaderného materiálu, státy paktu se zavázaly k tomu, že IAEA bude moci ověřovat tři základní technické cíle, mezi které patří kontrola toho, že v Austrálii se nijak nezneužívá jaderný materiál ani jaderná zařízení pro jiné účely, a také že nedochází k žádné neohlášené jaderné činnosti (Commonwealth of Australia 2023: 33).

Indie shledává na paktu AUKUS pozitivní to, že se jedná o nástroj, který může odstrašit čínské agresivní chování v Indo-Pacifiku. Taktéž skutečnost, že Indie není součástí aliance, jí dává určitou volnost ve své diplomacii směrem k Číně, se kterou má řadu sporů. Na druhou stranu někteří indiští političtí představitelé a bezpečnostní experti vidí na paktu negativní to, že AUKUS může být vnímán jako aliance zaměřená primárně proti Číně, což Čínu může vyprovokovat k agresivnějším zahraničně-politickým krokům a ve výsledku tak může dojít k destabilizaci regionu. Rovněž zde panují i obavy, že nyní bude upozaděn význam aliance Quad, jejíž součástí Indie je. Indická vláda je obecně velmi opatrná ve formulování oficiálního stanoviska na pakt, nicméně na půdě IAEA podpořila státy paktu AUKUS a čínskou rezoluci odmítla, jelikož neshledává, že by šlo o nelegální aktivitu (Rajagopalan 2022, Singh 2021).

Japonsko, Jižní Korea i Nový Zéland reagovaly na vznik paktu vesměs pozitivně. Japonsko se domnívá, že aliance dopomůže k zajištění bezpečnosti v Indo-Pacifiku a také dopomůže k nastolení rovnováhy moci vzhledem k růstu čínské moci a vlivu. Jižní Korea s Japonskem sdílí přesvědčení, že AUKUS přispěje k regionální stabilitě a prosperitě, i přestože Jižní Korea uvažovala o vlastní flotile jaderných ponorek, nicméně podaná žádost USA ohledně asistence při jejich výrobě byla v roce 2020 zamítnuta. Nový Zéland, který již v historii demonstroval svůj negativní postoj vůči jaderným ponorkám, je odpůrcem těchto plavidel i nadále. Australské ponorky, i přestože jsou tyto dvě země velmi blízké, nebudou mít přístup do tamějších přístavů. Ovšem Nový Zéland, stejně jako Japonsko, podporuje druhý pilíř paktu. Země dokonce obdržela pozvánku ke spolupráci na této nejaderné části paktu a naznačila, že tuto možnost ochotně zváží. Země se však shodne s výše zmíněnými státy na tom, že AUKUS by mohl zajistit rovnováhu moci a stabilitu regionu (Knott 2023). Lze tedy říci, že i přes určité výhrady je AUKUS těmito státy přijat pozitivně. Severní Korea však AUKUS odsoudila a severokorejsí představitelé jsou toho přesvědčení, že touto aliancí může být narušena rovnováha moci v regionu, která v konečném důsledku může vést k závodům ve zbrojení a destabilizaci regionu (Brooke-Holland et al. 2021: 8).

Reakce států ASEAN je rovněž důležitá, neboť geograficky leží na pomyslném spoji Indického a Pacifického oceánu, čili v centru Indo-Pacifiku. Na základě získaných informací lze tyto státy rozdělit do třech skupin. Malajsie a Indonésie, které tvoří první skupinu, projevíly určité obavy spojené s paktem AUKUS, ale explicitně jej neodsoudily. Konkrétně jejich obavy stojí na potenciální možnosti zahájení závodů ve zbrojení v Indo-Pacifiku a také na vzniklém precedentu předání jaderného materiálu státu bez jaderné zbraně, který může do budoucna způsobit jaderné rozšiřování. Druhá skupina, která se skládá z Thajska, Kambodži, Bruneje, Laosu a Myanmaru, neprezentuje oficiální stanoviska, která by pakt pozitivně přijala či naopak odsoudila. Dle Li (2022: 272) se tedy jedná o neutrální postoje a tacitní přijetí existence paktu. Závěrečnou skupinu poté tvoří Singapur, Filipíny a Vietnam, jež pakt přijímají pozitivně. Tyto státy jsou názoru, že AUKUS může podpořit stabilitu regionu a

rovnováhu moci. Na úrovni samotného ASEANu společný postoj na pakt neexistuje, přičemž diplomatická reakce na AUKUS je velmi limitovaná (tamtéž: 271).

Z pohledu zúčastněných států paktu AUKUS, včetně jejich partnerů, bude aliance do budoucna představovat klíčové multilaterální uskupení pro regionální stabilitu. Plán dodat Austrálii ponorky na jaderný pohon je dle Grossman (2023) pouze jednou z částí prohlubování bezpečnostní spolupráce, která se zaměřuje na Čínu a její nedávné, současné a budoucí aktivity v regionu. Další částí je ona technologická část, která mimo kooperaci v mnoha technologických oblastech taktéž umožní přístup USA a Velké Británii na australské vojenské základny, což těmto dvěma státům zajistí rychlejší a snazší přístup do Indo-Pacifiku. Proto pro dosažení regionální rovnováhy moci je pakt AUKUS velice významný a důležitý. AUKUS však nenahrazuje již existující regionální bezpečnostní organizace. Dle autora je AUKUS unikátní v tom ohledu, že se jedná o dlouhodobou hlubokou kooperaci s primárním zaměřením na technologickou modernizaci a posílení propojenosti vojenských kapacit členských států k odstrašení Číny, či eventuálně k poražení Číny v potenciálním konfliktu. Vyjma reakcí samotné Číny, Severní Koreji a Ruska, se většina států Indo-Pacifiku k paktu AUKUS vyjadřuje vesměs pozitivně, či alespoň pakt veřejně neodsuzují, což dle mého soudu naznačuje, že mnoho regionálních států má jisté obavy z nárůstu čínské moci, armády a ambicí v regionu. AUKUS do budoucna může znamenat platformu, která by mohla být vhodná pro navázání partnerství s dalšími potenciálními spojenci v době míru, a to čistě za účelem odstrašení a donucení agresora zvážit své zahraničně-politické kroky. Takové rozšíření paktu by se dle Panda (2022) mohlo například nazývat „AUKUS Plus“.

Japonsko by mohlo být jedním z dalších spojenců paktu, jelikož v aktualizovaném dokumentu o národní bezpečnostní strategii popisuje aktivity čínského režimu jako bezprecedentní a také jako největší strategickou výzvu. Grossman (2023) tvrdí, že Tokio shledává druhý pilíř paktu jako vhodný pro vzájemnou spolupráci, z čehož by mohly benefitovat všechny zainteresované strany. Obdobně pohlíží na druhý pilíř paktu i Nový Zéland, který svou účast na nejaderné části zvažuje (The Guardian 2023). Indie by se rovněž teoreticky mohla stát spojencem

a aktivním členem paktu, pokud by v regionu vznikly bezpečnostní výzvy, které by buď sama, či v již současných aliancích, nebyla schopna vyřešit. Austrálie s Indií na základě komplexního strategického partnerství z roku 2020 vzájemně propojují a posilují své obranné kapacity, obdobně tak posiluje Indie spolupráci i s Velkou Británií ve vojenských technologiích. Výše zmíněné státy by tedy v budoucnu mohly usilovat o částečnou spolupráci se státy paktu, pokud by situace v Indo-Pacifiku byla komplikovaná, mocenská rovnováha vychýlená na stranu potenciálního agresora a bezpečnost států by byla ohrožena. Do budoucna by teoreticky mohly z paktu benefitovat také Jižní Korea a Tchaj-wan, jelikož pakt dodá odstrašující kapacity jejich blízkým partnerům, což může dopomoci ke stabilitě regionu, i když samy nejsou součástí aliance. Otázkou je, jak se do budoucna budou stavět státy organizace ASEAN, jejichž postoje se individuálně liší. Pakt byl odsouzen Čínou, Ruskem a Severní Koreou. Společné odmítnutí aliance AUKUS tyto země může v regionu politicky ještě více sblížit. Eventuálně by tak mohla vzniknout opoziční aliance, která by byla protiváhou paktu, což by vedlo k bipolární distribuci moci v regionu. Sama Čína tvrdí, že státy paktu svými jednáními demonstrují studenoválečnou mentalitu, jelikož aliance vzniká za účelem zadržování Číny. Bude tedy zásadní otázkou, zda pakt AUKUS nastolí takovou rovnováhu moci, která dopomůže k bezpečnému a stabilnímu Indo-Pacifiku, ve kterém dojde k deeskalaci současných či budoucích sporů, nebo se zformují dva protichůdné bloky a budou „zahájeny“ regionální závody ve zbrojení, což může být druhý scénář, který by mohl v následujících letech nastat. Otázkou dále bude, jaký efekt bude mít skutečnost, že Austrálie, jakožto stát bez jaderné zbraně, obdrží od USA a Velké Británie, které již touto zbraní disponují, jaderný materiál pro vývoj jaderného pohonu, kterým dle Borger (2023) bude vysoce obohacený uran. Státy paktu, ve snaze limitovat možné jaderné rozšiřování, se dohodly na nových kontrolních mechanismech, které by této situaci do budoucna měly zabránit. Nicméně pro účely vývoje pohonu jaderných ponorek je tento materiál z praktických důvodů pod slabými mezinárodními kontrolními mechanismy. Proto tento precedent může představovat vážné riziko pro šíření jaderných zbraní do budoucna, což mimo jiné ostře kritizovala Čína společně s Ruskem na půdě IAEA.

Seznam použité literatury

Acton, J. M. (2021). Why the AUKUS Submarine Deal Is Bad for Nonproliferation— And What to Do About It. *Carnegie Endowment for International Peace*. 21. 9. 2021 (<https://carnegieendowment.org/2021/09/21/why-aukus-submarine-deal-is-bad-for-nonproliferation-and-what-to-do-about-it-pub-85399>, 22. 6. 2023).

Adamy, M. I. R. (2022). AUKUS and Australia's Nuclear-Powered Submarine: A Reinforced Strategic Culture. *Jurnal Hubungan Internasional* 15 (1), s. 147–164.

Akram, N. (2022). Geographical Significance and Natural Reserves in the south China Sea. *Modern Diplomacy*. 6. 1. 2022 (<https://moderndiplomacy.eu/2022/01/06/geographical-significance-and-natural-reserves-in-the-south-china-sea>, 17. 1. 2023).

Al Ashwal, A. (2021). Yemen and the Curse of Geography: Bab al- Mandab Disputed by Great Power Rivalries. *Carnegie Endowment for International Peace*. 18. 5. 2021 (<https://carnegieendowment.org/sada/84558#:~:text=Bab%20al%2DMandab's%20significance%20drastically,of%20trade%20from%20East%20Asia>, 21. 3. 2023).

Al Jazeera (2021 a). *Australia, South Korea sign \$717m defence deal* (<https://www.aljazeera.com/news/2021/12/13/australia-south-korea-sign-680m-defense-deal>, 28. 5. 2023).

Al Jazeera (2021 b). *Macron tells Europe to 'stop being naive' after AUKUS row* (<https://www.aljazeera.com/news/2021/9/28/macron-tells-europe-to-stop-being-naive-after-aukus-row>, 7. 12. 2022).

Alessio, D. – Renfro, W. (2021). Building empires literally in the South China Sea: artificial islands and contesting definitions of imperialism. *International Politics* 59 (4), s. 687–706.

Alexander, R. (2015). Living with the fence: militarization and military spaces on Guahan/Guam. *Gender, Place & Culture* 23 (6), s. 869–882.

Ali, I. et al. (2023). Exclusive: Australia expected to buy up to 5 Virginia class submarines as part of AUKUS. *Reuters*. 9. 3. 2023 (<https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/australia-expected-buy-up-5-virginia-class-submarines-part-aukus-sources-2023-03-08>, 20. 6. 2023).

AP News (2022). *Australia FM stresses AUKUS will not create nuclear weapons* (<https://apnews.com/article/china-asia-australia-global-trade-b3bb95edec2baa9584fb8faead271222>, 8. 7. 2023).

AP News (2023). *China says AUKUS on 'dangerous path' with nuclear subs deal* (<https://apnews.com/article/china-aukus-nuclear-submarines-f6ecf854646e2dbddd6ebeaa2f2e971d>, 5. 7. 2023).

Augé, B. (2015). *Oil and Gas in Eastern Africa: Current Developments and Future Perspective* (Paříž: Note de l'Ifri).

Augustyn, A. (nedatováno). *Collective security* (<https://www.britannica.com/topic/collective-security>, 6. 3. 2023).

Australian Government (2017). *2017 Foreign Policy White Paper*, dostupné online na: <https://www.dfat.gov.au/sites/default/files/2017-foreign-policy-white-paper.pdf> (Canberra: Australian Government).

Asian Development Bank (2022). *The Regional Comprehensive Economic Partnership Agreement: A New Paradigm in Asian Regional Cooperation?* (<https://www.adb.org/sites/default/files/publication/792516/rcep-agreement-new-paradigm-asian-cooperation.pdf>, 17. 3. 2023).

Banerji, A. (2018). Race to the bottom? India plans deep dive for seabed minerals. *The Reuters*. 5. 12. 2018 (<https://www.reuters.com/article/us-oceans-rights-india-idUSKBN1O403M>, 20. 3. 2023).

Barden, J. (2019). The Strait of Hormuz is the world's most important oil transit chokepoint. *U. S. Energy Information Administration*. 27. 12. 2019

(<https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=42338#:~:text=The%20Strait%20of%20Hormuz%2C%20located,that%20flow%20through%20the%20strait,21.3.2023>).

Barrett, C. – Rompies, K. (2023). ‘AUKUS created for fighting’: Push for Indonesia to refuse access to subs. *The Sydney Morning Herald*. 14. 3. 2023 (<https://www.smh.com.au/world/asia/aukus-created-for-fighting-push-for-indonesia-to-refuse-access-to-subs-20230314-p5crzz.html>, 8. 7. 2023).

Baruah, D. M. (2018). Islands as Game Changers in the Indian Ocean. *Asia Maritime Transparency Initiative*. 20. 4. 2018 (<https://amti.csis.org/islands-game-changers-indian-ocean>, 22. 3. 2023).

Baruah, D. M. (2021). What Is Happening in the Indian Ocean? *Carnegie Endowment for International Peace*. 3. 3. 2021 (<https://carnegieendowment.org/2021/03/03/what-is-happening-in-indian-ocean-pub-83948>, 22. 3. 2023).

Baruah, D. M. (2022). Maritime Competition in the Indian Ocean. *Carnegie Endowment for International Peace*. 12. 5. 2022 (<https://carnegieendowment.org/2022/05/12/maritime-competition-in-indian-ocean-pub-87093>, 6. 7. 2023).

Baruah, D. M. et al. (2022). The New Pivot: Shifting Power Dynamics in the Indo-Pacific. *Carnegie Endowment for International Peace*. 8. 12. 2022 (<https://carnegieendowment.org/2022/12/08/new-pivot-shifting-power-dynamics-in-indo-pacific-pub-87881>, 25. 6. 2023).

Basi, S. (2022). Dire straits for flow of trade through Malacca. *The Insurer*. 14. 9. 2022 (<https://www.theinsurer.com/viewpoint/dire-straits-for-flow-of-trade-through-malacca/#:~:text=According%20to%20the%20report%2C%20%243.5,volume%20of%20all%20worldwide%20trade,21.3.2023>).

Bateman, J. (2022). *U.S. – China Technological “Decoupling”: A Strategy and Policy Framework* (Washington D. C.: Carnegie Endowment for International Peace).

BBC (2016). *France wins A\$50bn Australia submarine contract* (<https://www.bbc.com/news/world-australia-36136628>, 11. 6. 2023).

BBC (2018). Australia passes foreign interference laws amid China tension. *BBC*. 28. 6. 2018 (<https://www.bbc.com/news/world-australia-44624270>, 27. 6. 2023).

BBC (2020). *Australia accuses China of undermining trade agreement* (<https://www.bbc.com/news/world-australia-55240898>, 23. 5. 2023).

Beazley, K. (2022). AUSMIN 2022 delivered the US and Australia a major strategic reset. *Australian Strategic Policy Institute – The Strategist*. 22. 12. 2022 (<https://www.aspistrategist.org.au/ausmin-2022-delivered-the-us-and-australia-a-major-strategic-reset>, 3. 6. 2023).

Bennett, J. (2017). India no longer fears racial attacks on its students in Australia. *ABC News*. 6. 4. 2017 (<https://www.abc.net.au/news/2017-04-07/india-no-longer-fears-students-at-risk-of-racial-attacks/8424124>, 26. 5. 2017).

Boekenstein, G. (2023). Taking Japan–Australia defence cooperation to the next level. *Australian Strategic Policy Institute – The Strategist*. 27. 3. 2023 (<https://www.aspistrategist.org.au/taking-japan-australia-defence-cooperation-to-the-next-level>, 28. 5. 2023).

Bolanos, J. A. (2016). The Gulf Region and the Future of Oil. *Konrad Adenauer Stiftung*. 2016 (https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=f66f6674-4ee9-b9f9-351a-f3b65b4e00e1&groupId=252038, 18. 3. 2023).

Borger, J. (2023). Aukus nuclear submarine deal loophole prompts proliferation fears. *The Guardian*. 14. 3. 2023 (<https://www.theguardian.com/world/2023/mar/13/aukus-australian-submarine-nuclear-loophole-proliferation-fears>, 25. 7. 2023).

Borunda, A. (2021). Why is California still drilling for oil despite its ambitious climate goals? *National Geographic*. 5. 10. 2021 (<https://www.nationalgeographic.com/environment/article/why-is-california-still-drilling-for-oil-despite-its-ambitious-climate-goals>, 26. 3. 2023).

Brewster, D. (2022). Indo-Pacific lynchpins – Building Australia’s unified regional strategy through the Indo-Pacific concept. In: Hakata, K. – Cannon, B. J., *Indo-Pacific Strategies – Navigating Geopolitics at the Dawn of a New Age* (New York: Routledge), s. 43–62.

Brooke-Holland, L. et al. (2021). The AUKUS agreement. *House of Commons Library*. 11. 10. 2021 (<http://assets-powerstores-com.s3.amazonaws.com/data/org/18176/media/doc/cbp-9335-7567b5b0402dd204951eb5f53a296d45.pdf>, 7. 7. 2023).

Caples, A. et al. (2023). AUKUS: three partners, two pillars, one problem. *Australian Strategic Policy Institute – The Strategist*. 6. 6. 2023 (<https://www.aspistrategist.org.au/aukus-three-partners-two-pillars-one-problem>, 21. 6. 2023).

Catalinac, A. L. (2010). Why New Zealand Took Itself out of ANZUS: Observing “Opposition for Autonomy” in Asymmetric Alliances. *Foreign Policy Analysis* 6 (4), s. 317–338.

Clark, A. L. (2018). A “Golden Era“ for Mining in the Pacific Ocean? Perhaps Not Just Yet. *East-West Center*. 6. 4. 2018 (<https://www.eastwestcenter.org/news/east-west-wire/%E2%80%9Cgolden-era%E2%80%9D-mining-in-the-pacific-ocean-perhaps-not-just-yet>, 27. 3. 2023).

Cohen, R. – Shear, M. D. (2021). Furious Over Sub Deal, France Recalls Ambassadors to U.S. and Australia. *The New York Times*. 17. 9. 2021 (<https://www.nytimes.com/2021/09/17/world/europe/france-ambassador-recall-us-australia.html>, 19. 7. 2023).

Cohen, S. F. (1964). Review of Alliance Against Hitler: The Origins of the Franco-Soviet Pact. *Political Science Quarterly* 79 (4), 600–602.

Commonwealth of Australia (2023). *The AUKUS nuclear-powered submarine pathway – a partnership for the future* (Canberra: Commonwealth of Australia).

Cooper, L. (2023). Australia eyes opportunity with India's rising middle class, growing population with trade agreement. *ABC News*. 4. 4. 2023 (<https://www.abc.net.au/news/rural/2023-04-05/australia-free-trade-agreement-export-opportunities-india/102171032>, 26. 5. 2023).

Corben, T. et al. (2021). What is the AUKUS Partnership. *United States Studies Centre*. 16. 9. 2021 (https://www.ussc.edu.au/analysis/explainer-what-is-the-aukus-partnership?gclid=Cj0KCQjw7aqkBhDPARIsAKGa0oKyvpz_wKGctvi3n7zDXv1M5ccepyY_0G8zj5oQNh68LoEEpYJ3BdwaAnIxEALw_wcB, 14. 6. 2023).

Council on Geostrategy (2022). *The geopolitics of AUKUS* (<https://www.geostrategy.org.uk/research/the-geopolitics-of-aukus>, 28. 7. 2023).

Crabtree, J. (2023). Britain's Surprisingly Enduring Tilt to Asia. *Foreign Policy*. 11. 4. 2023 (<https://foreignpolicy.com/2023/04/11/uk-britain-tilt-indo-pacific-asia-strategy-review-aukus-cptpp-geopolitics>, 13. 6. 2023).

Craymer, L. (2022). Australia reaches settlement with France over scrapped submarine deal. *Reuters*. 11. 6. 2022 (<https://www.reuters.com/world/australia-reaches-settlement-with-france-over-scrapped-submarine-deal-2022-06-11>, 12. 6. 2023).

Craymer, L. (2023). Pacific 'family' free to form any ties but need to work together, says New Zealand Deputy PM. *Reuters*. 22. 2. 2023 (<https://www.reuters.com/world/asia-pacific/pacific-family-free-form-any-ties-need-work-together-says-new-zealand-deputy-pm-2023-02-22>, 25. 4. 2023).

Das, S. (2023). India-Australia Defence Cooperation and Collaboration in the Indo-Pacific. *Australian Institute of International Affairs*. 31. 1. 2023 (<https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/india-australia-defence-cooperation-and-collaboration-in-the-indo-pacific>, 25. 5. 2023).

Dean, P. J. (2021). ANZUS Invoked: September 11 and Interpreting the Treaty. *Australian Institute of International Affairs*. 11. 9. 2021 (<https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/anzus-invoked-september-11-and-interpreting-the-treaty>, 3. 6. 2023).

Department of Defence (2020). *Defence Strategic Update 2020* (Canberra: Australian Government).

Department of Foreign Affairs (2021). *Statement of Foreign Affairs Teodoro L. Locsin, jr. on the Australia-United Kingdom-United States (AUKUS) Enhanced Trilateral Security Partnership* (<https://dfa.gov.ph/dfa-news/statements-and-advisoriesupdate/29484-statement-of-foreign-affairs-teodoro-l-locsin-jr-on-the-australia-united-kingdom-united-states-aukus-enhanced-trilateral-security-partnership>, 9. 7. 2023).

Department of Foreign Affairs and Trade (nedatováno a). *ASEAN Regional Forum (ARF)* (<https://www.dfat.gov.au/international-relations/regional-architecture/asean-regional-forum-arf>, 2. 6. 2023).

Department of Foreign Affairs and Trade (nedatováno b). *Asia-Pacific Cooperation (APEC)* (<https://www.dfat.gov.au/trade/organisations/apec/asia-pacific-economic-cooperation-apec>, 5. 4. 2023).

Department of Foreign Affairs and Trade (nedatováno c). *Pacific islands regional organizations* (<https://www.dfat.gov.au/international-relations/regional-architecture/pacific-islands/pacific-islands-regional-organisation>, 5. 4. 2023).

Department of Foreign Affairs and Trade (nedatováno d). *Regional Comprehensive Economic Partnership Agreement (RCEP)* (<https://www.dfat.gov.au/trade/agreements/in-force/rcep>, 10. 5. 2023).

Dev, A. (2022). China's Rise and the Implications for the Indo-Pacific. *Observer Research Foundation*. 27. 4. 2022 (<https://www.orfonline.org/expert-speak/chinas-rise-and-the-implications-for-the-indo-pacific>, 25. 11. 2022).

Dirzauskaite, G. – Ilinca, N. C. eds. (2017). *Understanding "Hegemony" in International Relations Theories* (Dánsko: Aalborg University).

Doherty, B. – Hurst, D. (2023). What is the Aukus submarine deal and what does it mean? – the key facts. *The Guardian*. 14. 3. 2023

(<https://www.theguardian.com/world/2023/mar/14/what-is-the-aucus-submarine-deal-and-what-does-it-mean-the-key-facts>, 20. 6. 2023).

Domonoske, C. (2016). Beijing's Claims To South China Sea Are Invalid, International Tribunal Says. *NPR*. 12. 7. 2016 (<https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2016/07/12/485666758/beijings-claims-to-south-china-sea-are-invalid-international-tribunal-says>, 16. 7. 2023).

Doyle, T. – Rumley, D. eds. (2019). *The Rise and Return of the Indo–Pacific* (Velká Británie: Oxford University Press).

Edel, Ch. (2021). What drove the United States to AUKUS. *Australian Strategic Policy Institute – The Strategist*. 3. 11. 2021 (<https://www.aspistrategist.org.au/what-drove-the-united-states-to-aucus>, 13. 6. 2023).

Edwards, S. et al. (2022). ‘Tilting’ or Toppling: Assessing the UK’s Indo-Pacific Policy One Year on. *The Diplomat*. 16. 3. 2022 (<https://thediplomat.com/2022/03/tilting-or-toppling-assessing-the-uks-indo-pacific-policy-one-year-on>, 26. 11. 2022).

Fallon, S. (nedatováno). Australia’s security relationships. *Parliament of Australia*. Nedatováno (https://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_departments/Parliamentary_Library/pubs/BriefingBook47p/AustraliaSecurityRelationships, 20. 5. 2023).

Fathi, R. (2021). Why the Australia-France submarine deal collapse was predictable. *Flinders University*. 24. 9. 2021 (https://researchnow-admin.flinders.edu.au/ws/files/48042776/Why_the_Australia_France_submarine_deal_collapse_was_predictable.pdf, 12. 6. 2023).

Fava M. (2022 a). Pacific Ocean: a Detailed Map. *UNESCO – Intergovernmental Oceanographic Commission*. 9. 5. 2022 (<https://oceanliteracy.unesco.org/pacific-ocean>, 23. 3. 2023).

Fava, M. (2022 b). Which is the largest ocean? *UNESCO – Intergovernmental Oceanographic Commission*. 7. 6. 2022 (<https://oceanliteracy.unesco.org/the-largest-ocean/#:~:text=The%20Indian%20Ocean%20basin%20is,fit%20the%20USA%205.5%20times!,> 17. 3. 2023).

Forrest, A. (2023). Why China is a national security threat to Australia. *Australian Strategic Policy Institute – The Strategist*. 1. 6. 2023 (<https://www.aspistrategist.org.au/why-china-is-a-national-security-threat-to-australia>, 16. 7. 2023).

Fraenkel, J. – Woolrych, K. (2018). NZ and Australia: Big Brothers or Distant Cousins? *Lowy Institute*. 1. 8. 2018 (<https://www.lowyinstitute.org/the-interpret/nz-australia-big-brothers-or-distant-cousins>, 4. 6. 2023).

Frühling, S. (2018). Is ANZUS Really an Alliance? Aligning the US and Australia. *Survival – Global Politics and Strategy* 60 (5), s. 199–218.

Gaida, J. (2023). *ASPI's Critical Technology Tracker: The global race for future power* (Canberra: Australian Strategic Policy Institute).

Galeon, A. P. N. (2022). S. Korea, Australia to Boost Bilateral Defense Cooperation. *The Defense Post*. 25. 11. 2022 (<https://www.thedefensepost.com/2022/11/25/korea-australia-defense-cooperation>, 28. 5. 2023).

Galloway, A. (2021). What's the Indo-Pacific – and how does the Quad work? *The Sydney Morning Herald*. 16. 9. 2021 (<https://www.smh.com.au/national/forget-asia-pacific-it-s-the-indo-pacific-we-live-in-now-where-is-that-exactly-20210810-p58hku.html>, 16. 3. 2023).

Garamone, J. (2023). Tailoring U.S. Outreach to Indo-Pacific Allies, Partners. *U. S. Department of Defense*. 15. 6. 2023 (<https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3430129/tailoring-us-outreach-to-indo-pacific-allies-partners>, 6. 7. 2023).

Gardner, F. (2021). Five Eyes: Is the alliance in trouble over China? *BBC*. 4. 5. 2021 (<https://www.bbc.com/news/world-56970640>, 1. 6. 2023).

Ghosh, A. K. et al. (2022). Security, Economy, and Ecology: Setting Priorities for Cooperation in the Indo-Pacific. *Observer Research Foundation*. 25. 2. 2022 (<https://www.orfonline.org/research/security-economy-and-ecology>, 17. 1. 2023).

Gopal, D, – Ahlawat, D. (2015). Australia-India Strategic Relations: From Estrangement to Engagement. *India Quarterly* 71 (3), s. 206–220.

Grare, F. – Samaan, J.-L. eds. (2022). *The Indian Ocean as a New Political and Security Region* (Švýcarsko: The Palgrave Macmillan).

Green, M. J. – Glaser, B. S. (2017). What Is the U.S. “One China“ Policy, and Why Does it Matter? *Center for Strategic and International Studies*. 13. 1. 2017 (<https://www.csis.org/analysis/what-us-one-china-policy-and-why-does-it-matter>, 6. 4. 2023).

Grieco, K. A. – Kavanagh, J. (2023). The Indo-Pacific Has Already Chosen Door No. 3. *Foreign Policy*. 31. 5. 2023 (<https://foreignpolicy.com/2023/05/31/us-china-indo-pacific-asia-biden-diplomacy-competition>, 16. 7. 2023).

Grossman, D. (2023). Why China Should Worry About Asia’s Reaction to AUKUS. *Foreign Policy*. 12. 4. 2023 (<https://foreignpolicy.com/2023/04/12/aucus-china-indo-pacific-asia-submarines-geopolitics>, 25. 7. 2023).

Haddad, M. (2021). Infographic: Are nuclear submarines better? *Al Jazeera*. 21. 9. 2021 (<https://www.aljazeera.com/news/2021/9/21/infographic-how-many-submarines-does-each-country-have-interactive>, 16. 7. 2023).

Hakata, K. – Cannon, B. J. (2022). Contextualizing the Indo-Pacific – The Indo-Pacific as an emerging geography of strategies. In: Hakata, K. – Cannon, B. J., *Indo-Pacific Strategies – Navigating Geopolitics at the Dawn of a New Age* (New York: Routledge), s. 3–22.

Hale, E. (2021). Do the US and China have a ‘Taiwan agreement’? *Al Jazeera*. 8. 10. 2021 (<https://www.aljazeera.com/news/2021/10/8/do-the-us-and-china-have-a-taiwan-agreement>, 3. 4. 2023).

Hawkins, A. (2023). ‘Path of error and danger’: China angry and confused over Aukus deal. *The Guardian*. 16. 3. 2023 (<https://www.theguardian.com/world/2023/mar/16/outrage-confusion-china-reaction-aukus-deal>, 5. 7. 2023).

Hemmings, J. (2023). How Might Japan Join the Five Eyes. *Center for Strategic and International Studies*. 6. 1. 2023 (<https://www.csis.org/analysis/how-might-japan-join-five-eyes>, 1. 6. 2023).

Hijar-Chiapo, M. A. (2020). Australia and the construction of the Indo-Pacific. In: Rossiter, A. – Cannon, B. J., *Conflict and Cooperation in the Indo-Pacific – New Geopolitical Realities* (New York: Routledge), s. 78–94.

History.com (2019). *Peloponnesian War* (<https://www.history.com/topics/ancient-greece/peloponnesian-war>, 16. 2. 2023).

HM Government (2021). *Global Britain in a competitive age The Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy* (Velká Británie: APS Group).

Cheema, S. A. (2021). AUKUS: Analysis of its Claimed Objectives in Asia – Pacific. *CISS Insight* 9 (2), s. 86–101.

Cheng, M. (2022). AUKUS: The Changing Dynamic and Its Regional Implications. *European Journal of Development Studies* 2 (1), s. 1–7.

Choong W. – Storey, I. (2021). Southeast Asian Responses to AUKUS: Arms Racing, Non-proliferation and Regional Stability. *ISEAS Perspective* 134, s. 1–12.

Chrisafis, A. – Boffey, D. (2021). ‘Stab in the back’: French fury as Australia scraps submarine deal. *The Guardian*. 16. 9. 2021 (<https://www.theguardian.com/world/2021/sep/16/stab-in-the-back-french-fury-australia-scrap-submarine-deal>, 12. 6. 2023).

Iain Ballantyne (2014). *Cold War Diesel Submarines: The Unsung Heroes* (<https://iainballantyne.com/cold-war-diesel-submarines-the-unsung-heroes>, 21. 6. 2023).

International Trade Administration (nedatováno). *U.S. – Australia Free Trade Agreement* (<https://www.trade.gov/us-australia-free-trade-agreement>, 20. 5. 2023).

IONS (2022). *About IONS* (<https://www.ions.global>, 22. 3. 2023).

IORA (2017). *Priorities and Focus Areas* (<https://www.iora.int/en/priorities-focus-areas/overview>, 22. 3. 2023).

Jackson, L. (2023). Australia's nuclear submarine plan to cost up to \$245 billion by 2055 -defence official. *Reuters*. 14. 3. 2023 (<https://www.reuters.com/world/asia-pacific/australias-nuclear-submarine-plan-cost-up-245-bln-by-2055-defence-official-2023-03-13>, 2. 7. 2023).

Jaybhay, R. (2023). The AUKUS Deal and India's Submarine Dilemma. *The Diplomat*. 14. 4. 2023 (<https://thediplomat.com/2023/04/the-aukus-deal-and-indias-submarine-dilemma>, 6. 7. 2023).

Jiang, Y. (2023). Undue suspicion of Chinese Australian scientists slows progress. *Lowy Institute*. 13. 1. 2023 (<https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/undue-suspicion-chinese-australian-scientists-slows-progress>, 5. 6. 2023).

Kang, J. (2022). Enhancing cyber capabilities through AUKUS. *Australian Strategic Policy Institute – The Strategist*. 16. 9. 2022 (<https://www.aspistrategist.org.au/enhancing-cyber-capabilities-through-aukus>, 24. 6. 2023).

Kaogh, E. (2023). AUKUS and the Future of UK Foreign Policy. *British Foreign Policy Group*. 22. 3. 2023 (<https://bfpgrp.co.uk/2023/03/aukus-future-of-uk-foreign-policy>, 13. 6. 2023).

Karasik, T. (2022). Who will call the shots in the Indian Ocean? *Arab News*. 24. 7. 2022 (<https://arab.news/63dry>, 18. 3. 2023).

Kassam, N. (2020). Great expectations: The unraveling of the Australia-China relationship. *Brookings*. 20. 7. 2020 (<https://www.brookings.edu/articles/great-expectations-the-unraveling-of-the-australia-china-relationship>, 24. 5. 2023).

Katz, J. (2021). Former Officials Call For AUKUS Submarine To Use Low Enriched Uranium. *Breaking Defense*. 6. 10. 2021 (<https://breakingdefense.com/2021/10/former-officials-call-for-aucus-australia-submarines-to-use-low-enriched-uranium>, 6. 7. 2023).

Katzenstein, P. J. (2002). Regionalism in Asia. In: Breslin, S., *New Regionalism in the Global Political Economy* (Londýn: Routledge), 104–119.

Khurana, G. S. (2007). Security of Sea Lines: Prospects for India-Japan Cooperation. *Strategic Analysis* 31 (1), s. 139–153.

Khurana, G. S. (2017). Trump's new Cold War alliance in Asia is dangerous. *The Washington post*. 14. 11. 2017 (<https://www.washingtonpost.com/news/theworldpost/wp/2017/11/14/trump-asia-trip>, 14. 3. 2023).

Kissinger, H. (2021). *Uspořádaní světa* (Praha: Prostor).

Knott, M. (2023). 'We're dividing the world': NZ no fan of AUKUS submarines. *The Sydney Morning Herald*. 23. 3. 2023 (<https://www.smh.com.au/politics/federal/we-re-dividing-the-world-nz-no-fan-of-aucus-submarines-20230323-p5cup9.html>, 8. 7. 2023).

Kolbe, J. – Devine, P. (2022). China Is Sweeping Up Pacific Island Allies. *Foreign Policy*. 1. 7. 2022 (<https://foreignpolicy.com/2022/07/01/pacific-island-countries-us-china-influence-strategy-cofa>, 28. 3. 2023).

Koonjul, J. (2020). Diego Garcia: The US has a clear choice. *The Lowy Interpreter* 14 (1), s. 1–3.

Köllner, P. (2021). Australia and New Zealand recalibrate their China policies: convergence and divergence. *The Pacific Review* 34 (3), s. 405–436.

- Krepon, M. (2008). LOOKING BACK: The 1998 Indian and Pakistani Nuclear Tests. *Arms Control Association*. 2008 (<https://www.armscontrol.org/act/2008-06/looking-back-1998-indian-pakistani-nuclear-tests>, 26. 5. 2023).
- Kwan, M. (2022). Was China Behind Kiribati's Withdrawal From the Pacific Islands Forum? *The Diplomat*. 19. 7. 2022 (<https://thediplomat.com/2022/07/was-china-behind-kiribatis-withdrawal-from-the-pacific-islands-forum>, 28. 3. 2023).
- Lanteigne, M. (2020). *Chinese Foreign Policy: An Introduction 4th edition* (Londýn a New York: Routledge).
- Lasater, M. L. (1993). *U. S. Interests in the New Taiwan* (New York: Routledge).
- Li, M. (2022). ASEAN's responses to AUKUS: implications for strategic realignments in the Indo-Pacific. *China International Strategy Review* 4 (1), s. 268–287.
- Liang, L. et al. (2022). Revisiting the Relationship Between Urbanization and Economic Development in China Since the Reform and Opening-up. *Chinese Geographical Science* 32 (1), s. 1–15.
- Lieberthal, K. G. (2011). The American Pivot to Asia. *Brookings*. 21. 12. 2011(<https://www.brookings.edu/articles/the-american-pivot-to-asia>, 13. 6. 2023).
- Lieser, E. K. (2021). How Much Oil and Gas Is Contained in the South China Sea? *The National Interest*. 22. 2. 2021 (<https://nationalinterest.org/blog/buzz/how-much-oil-and-gas-contained-south-china-sea-178587>, 23. 3. 2023).
- Liu, F. (2020). The recalibration of Chinese assertiveness: China's response to the Indo-Pacific challenge. *International Affairs* 96 (1), s. 9–27.
- Ljunggren, D. – Shakil, I. (2022). Canada to boost defence, cyber security in Indo-Pacific policy, focus on 'disruptive' China. *Reuters*. 28. 11. 2022 (<https://www.reuters.com/world/americas/canada-launches-new-indo-pacific-strategy-focus-disruptive-china-2022-11-27>, 16. 7. 2023).

Long, T. H. et al. (2022). Maritime Security in the Indo-Pacific Region: a View from the Geostrategic Position of the Malacca Strait. *Brazilian Journal of Strategy and International Relations* 11 (22), s. 115–131.

Macartney, S. (2023). Gatekeeping nuclear-powered submarines: What will the precedent be? *Center For Arms Control nad Non-proliferation*. 9. 5. 2023 (<https://armscontrolcenter.org/gatekeeping-nuclear-powered-submarines-what-will-the-precedent-be>, 10. 7. 2023).

Maizland, L. (2022). Hong Kong's Freedoms: What China Promised and How It's Cracking Down. *Council on Foreign Relations*. 19. 5. 2022 (<https://www.cfr.org/background/hong-kong-freedoms-democracy-protests-china-crackdown>).

Marafona, M. (2021). European Reactions to AUKUS and Implications for EU Strategic Autonomy. *JOINT Brief* 5 (1), s. 2–7.

Martina, M. et al. (2021). Contrary to intent, Biden's Afghan pullout could undermine Asia shift. *Reuters*. 20. 8. 2021 (<https://www.reuters.com/world/asia-pacific/contrary-intent-bidens-afghan-pullout-could-undermine-asia-shift-2021-08-19>, 13. 6. 2023).

Marine Insight (2021). *What are Maritime Chokepoints?* (<https://journalsofindia.com/maritime-choke-points-of-indian-ocean/#:~:text=Indian%20Ocean%20has%20some%20of,of%20them%20become%20strategically%20important>, 21. 3. 2023).

McClure, T. (2021). Aukus submarines banned from New Zealand as pact exposes divide with western allies. *The Guardian*. 16. 9. 2021 (<https://www.theguardian.com/world/2021/sep/16/aukus-submarines-banned-as-pact-exposes-divide-between-new-zealand-and-western-allies>, 8. 7. 2023).

Medcalf, R. (2011). *Crisis and confidence: major powers and maritime security in Indo-Pacific Asia* (Australie: Lowy Institute for International Policy).

Medcalf, R. (2019). An Australian Vision of the Indo–Pacific and What It Means For Southeast Asia. *Southeast Asian Affairs*, s. 53–60.

Military.com (nedatováno). *Virginia Class Attack Submarine – SSN* (<https://www.military.com/equipment/virginia-class-attack-submarine-ssn>, 20. 6. 2023).

Miller, G. (2022). AUKUS Door Held Ajar for New Zealand. *The Diplomat*. 16. 8. 2022 (<https://thediplomat.com/2022/08/aukus-door-held-ajar-for-new-zealand>, 4. 5. 2023).

Miller, M. C. (2023). The Quad’s Longevity Might Hinge on Its Health Plan. *Council on Foreign Relations*. 30. 5. 2023 (<https://www.cfr.org/article/quads-longevity-might-hinge-its-health-plan>, 24. 6. 2023).

Ministry of Defence (2018). *ANZ Joint Statement on Closer Defence Relations* (<https://www.defence.govt.nz/assets/publication/ce26ee3f18/260226-Closer-Defence-Relations-CDR-Statement-9-March-2018.pdf>, 4. 6. 2023).

Ministry of Foreign Affairs of Japan (2007). “*Confluence of the Two Seas*“. *Speech by H. E. Mr. Shinzo Abe, Prime Minister of Japan at the Parliament of the Republic of India* (<https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/pmv0708/speech-2.html>, 25. 11. 2022).

Monticone, R. C. (2008). The Changing Balance of Power. *Rivista di Studi Politici Internazionali* 75 (4), s. 498–514.

Moon, Ch. (2023). ASEAN Regional Forum. *Britannica*. 20. 3. 2023 (<https://www.britannica.com/topic/ASEAN-Regional-Forum/additional-info#history>, 2. 6. 2023).

Morgenthau, H. J. (1948). *Politics Among Nations* (USA: Alfred A. Knopf).

Murphy, F. (2022). China, AUKUS countries clash at IAEA over nuclear submarine plan. *Reuters*. 16. 9. 2022 (<https://www.reuters.com/world/china-aukus-countries-clash-iaea-over-nuclear-submarine-plan-2022-09-16>, 6. 7. 2023).

Nankervis, W. (2021). ASEAN and Australia: Advancing Our Comprehensive Strategic Partnership. *Fulcrum*. 10. 12. 2021 (<https://fulcrum.sg/asean-and-australia-advancing-our-comprehensive-strategic-partnership>, 30. 5. 2023).

Naval Technology (2023). *SSN-AUKUS-Class Nuclear Attack Submarines, UK* (<https://www.naval-technology.com/projects/ssn-aukus-class-nuclear-attack-submarines-uk>, 20. 6. 2023).

Needham, K. (2023). China leads tech race, highlighting need for AUKUS sharing, says think-tank. *Reuters*. 5. 6. 2023 (<https://www.reuters.com/world/china-leads-tech-race-highlighting-need-aukus-sharing-says-think-tank-2023-06-05>, 1. 7. 2023).

Ng, J. (2021). Regional countries react to AUKUS and Australia's nuclear-powered submarine ambition. *Asian Military Review*. 23. 9. 2021 (<https://www.asianmilitaryreview.com/2021/09/regional-countries-react-to-aukus-and-australias-nuclear-powered-submarine-ambition>, 6. 12. 2022).

Nguyen, H. H. (2021). Australia can count on Vietnam to support AUKUS. *Australian Strategic Policy Institute – The Strategist*. 27. 10. 2021 (<https://www.aspistrategist.org.au/australia-can-count-on-vietnam-to-support-aukus>, 9. 7. 2023).

Nicholas, J. et al. (2021). Pacific Plunder: The extraction of valuable resources from across the Pacific has made companies billions but comes at a sometimes catastrophic cost. *The Guardian*. 31. 5. 2021 (<https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2021/may/31/pacific-plunder-this-is-who-profits-from-the-mass-extraction-of-the-regions-natural-resources-interactive>, 28. 3. 2023).

Norton, J. (2021). Japan 'more than willing' to help ensure AUKUS success. *Australian Strategic Policy Institute – The Strategist*. 12. 11. 2021 (<https://www.aspistrategist.org.au/japan-more-than-willing-to-help-ensure-aukus-success>, 7. 7. 2023).

NS Energy (2019 a). *Sakhalin-1 Oil and Gas Project* (<https://www.nsenergybusiness.com/projects/sakhalin-1-oil-and-gas-project>, 26. 3. 2023).

NS Energy (2019 b). *Top five countries with the largest oil reserves in the Middle East* (<https://www.nsenergybusiness.com/features/countries-oil-reserves-middle-east>, 18. 3. 2023).

Panda, J. (2022). Making ‘Quad Plus’ a Reality. *The Diplomat*. 13. 1. 2022 (<https://thediplomat.com/2022/01/making-quad-plus-a-reality>, 31. 5. 2023).

Paul, T. V. (2004). Introduction: The Enduring Axioms of Balance of Power Theory and Their Contemporary Relevance. In: Paul, T. V. et al., *Balance of Power* (USA: Stanford University Press).

Parliament of Australia (nedatováno). *Appendix B- The ANZUS Treaty* (https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/Joint/Completed_Inquiries/jfadt/usrelations/appendixb, 2. 7. 2023).

Parry, M. (2022). Australia’s strategic view of the Indo-Pacific. *Think Tank – European Parliament*. 8. 2. 2022 ([https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/698917/EPRS_BRI\(2022\)698917_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/698917/EPRS_BRI(2022)698917_EN.pdf), 17. 4. 2023).

Patman, R. G. et al. (2022). From Asia-Pacific to Indo-Pacific: Diplomacy in an Emerging Strategic Space. In: Patman, R. G. – Köllner P. – Kiglics, B., *From Asia-Pacific to Indo-Pacific: Diplomacy in a Contested Region* (Singapur: Palgrave Macmillan), s. 1–29.

Pekanan, T. (2022). Opinion: South Korea’s stance on AUKUS shows 2022 will be vital year for US-Asia Pacific relations. *Thai Enquirer*. 4. 1. 2022 (<https://www.thaienquirer.com/36186/opinion-south-koreas-stance-on-aucus-shows-2022-will-be-vital-year-for-us-asia-pacific-relations>, 6. 7. 2023).

Perot, E. (2021). The AUKUS agreement, what repercussions for the European Union? *European issues* 608 (1), s. 1–5.

Pfluke, C. (2019). A history of the Five Eyes Alliance: Possibility for reform and additions. *Comparative Strategy* 38 (4), s. 302–315.

Plaček, M. (2022 a). Number of ships passing through the Malacca Straits from 2000 to 2017. *Statista*. 6. 4. 2022 (<https://www.statista.com/statistics/1251659/number-of-transits-through-the-malacca-straits>, 27. 3. 2023).

Plaček, M. (2022 b). Number of transits in the Panama Canal from 2014 to 2022. *Statista*. 28. 11. 2022 (<https://www.statista.com/statistics/710163/transits-panama-canal>, 27. 3. 2023).

Psaledakis, D. – Lewis, S. (2021). U.S. will not leave Australia alone to face China coercion –Blinken. *Reuters*. 13. 5. 2021 (<https://www.reuters.com/world/asia-pacific/us-will-not-leave-australia-alone-face-china-coercion-blinken-2021-05-13>, 29. 6. 2023).

Polychronis, G. (2023). Osborne shipyard to triple in size for AUKUS nuclear submarine. *The Advertiser*. 20. 3. 2023 (<https://www.adelaidenow.com.au/news/south-australia/osborne-shipyard-to-triple-in-size-for-aukus-nuclear-submarines/news-story/b6b26728893a55116bec267a59633f56>, 21. 6. 2023).

Pugh, M (1989). *The ANZUS Crisis, Nuclear Visiting and Deterrence* (Velká Británie: Cambridge University Press).

Pulipaka, S. – Musaddi, M. (2021). In Defence of the ‘Indo–Pacific’ Concept. *Issue Brief and Special Reports* 493 (1), s. 3–12.

Quansah, K. A. – Ahn, W. C. (2017). The Effect of the Korea-Australia Free Trade Agreement (KAFTA) on the Korea-Australia Trade Structure. *The Asian Journal of Shipping and Logistics* 33 (4), s. 229–235.

Ravenhill, J. (2001). *APEC and the Construction of Pacific Rim Regionalism* (Edinburg: Cambridge University Press).

Raghuvanshi, V. (2023). Indian lab teams up with France's Naval Group on submarine tech. *DefenseNews*. 24. 1. 2023 (<https://www.defensenews.com/industry/techwatch/2023/01/24/indian-lab-teams-up-with-frances-naval-group-on-submarine-tech>, 6. 7. 2023).

Rajagopalan, R. P. (2022). At IAEA, India Supports AUKUS. *The Diplomat*. 3. 10. 2022 (<https://thediplomat.com/2022/10/at-iaea-india-supports-aukus>, 6. 7. 2023).

Roblin, S. (2021). Does Giving Australia Submarines that Use Highly Enriched Uranium Fuel Risk Proliferating Nuclear Weapons? *The National Interest*. 22. 9. 2021 (<https://nationalinterest.org/blog/buzz/does-giving-australia-submarines-use-highly-enriched-uranium-fuel-risk-proliferating>, 22. 6. 2023).

Rossi, R. (2022). The Sino-Japanese Dispute Over Energy Resources In The East China Sea. *SpecialEurasia*. 18. 7. 2022 (<https://www.specialeurasia.com/2022/07/18/east-china-sea-japan-energy>, 24. 3. 2023).

Sajid, E. – Siddiqui, K. (2022). Big potential in Bay as 17-103 TCF gas hydrates found. *The Bussiness Standard*. 5. 1. 2022 (<https://www.tbsnews.net/bangladesh/gas-hydrate-found-bay-bengal-353539>, 21. 3. 2023).

Scott, D. (2020). US strategic re-positioning to the “Indo-Pacific“: a paradigm shift. In: Rossiter, A. – Cannon, B. J., *Conflict and Cooperation in the Indo-Pacific – New Geopolitical Realities* (New York: Routledge), s. 55–78.

Searight, A. (2020). Countering China's Influence Operations: Lessons from Australia. *Center for Strategic and International Studies*. 8. 5. 2020 (<https://www.csis.org/analysis/countering-chinas-influence-operations-lessons-australia>, 24. 5. 2023).

Seebeck, L. (2022). *Countering the hydra: A proposal for an Indo-Pacific threat centre* (Australie: The Australian Policy Institute).

Sheehan, M. (1996). *The Balance of Power – History and Theory* (Londýn: Routledge).

Shoebridge, M. (2021). What is AUKUS and what is it not? *Australian Strategic Policy Institute* 166 (1), s. 1–10.

Singh, A. (2021). India remains divided about AUKUS. *Lowy Institute*. 22. 12. 2021 (<https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/india-remains-divided-about-aucus>, 7. 12. 2022).

Singh, A. (2022). Securing Sea Lines of Communication in Asia. *Occasional Papers* 383 (1), s. 3–27.

Siriwardana, M. (2015). Australia's new Free Trade Agreements with Japan and South Korea : Potential Economic and Environmental Impacts. *Journal of Economic Integration* 30 (4), s. 616–643.

Smith, S. A. (2021). The Quad in the Indo-Pacific: What to Know. *Council on Foreign Affairs*. 27. 5. 2021 (<https://www.cfr.org/in-brief/quad-indo-pacific-what-know>, 31. 5. 2023).

Statista (2023). *Value of goods exported to leading trading partners from Australia in 2022* (<https://www.statista.com/statistics/622568/australia-export-partners-by-value>, 28. 5. 2023).

Stavridis, J. G. (2017). *Sea Power: The History and Geopolitics of the World's Oceans* (New York: Penguin Press).

Submarine Institute of Australia (nedatováno). *The Collins Class* (<https://www.submarineinstitute.com/submarines-in-australia/The-Collins-Class.html>, 20. 6. 2023).

Suciu, P. (2021). America's Last Diesel Attack Submarine Served into the 1990s. *The National Interest*. 30. 9. 2021 (<https://nationalinterest.org/blog/reboot/americas-last-diesel-attack-submarine-served-1990s-194530>, 20. 6. 2023).

Szechenyi, N. – Hosoya, Y. (2019). Working Toward a Free and Open Indo-Pacific. *Carnegie Endowment for International Peace*. 10. 10. 2019 (<https://carnegieendowment.org/2019/10/10/working-toward-free-and-open-indo-pacific-pub-80023>, 21. 3. 2023).

Tarapore, A. (2020). Building Strategic Leverage in the Indian Ocean Region. *The Washington Quarterly* 43 (4), s. 207–237.

Tarapore, A. (2021). AUKUS Is Deeper Than Just Submarines. *Stanford University*. 29. 9. 2021 (<https://aparc.fsi.stanford.edu/news/aukus-deeper-just-submarines>, 24. 5. 2023).

Thakur, R. (2018). Australia and the Quad. *Australian Strategic Policy Institute – The Strategist*. 5. 7. 2018 (<https://www.aspistrategist.org.au/australia-and-the-quad>, 31. 5. 2018).

The Diplomat (2023). *Where Are Australia-China Relations Headed?* (<https://thediplomat.com/2023/04/where-are-australia-china-relations-headed>, 24. 5. 2023).

The Guardian (2022 a). *China has fully militarized three islands in South China Sea, US admiral says* (<https://www.theguardian.com/world/2022/mar/21/china-has-fully-militarized-three-islands-in-south-china-sea-us-admiral-says>, 24. 3. 2023).

The Guardian (2022 b). *What is the Quad, and how did it come about?* (<https://www.theguardian.com/world/2022/may/24/what-is-the-quad-and-how-did-it-come-about>, 31. 5. 2023).

The Guardian (2023). *New Zealand may join Aukus pact's non-nuclear component* (<https://www.theguardian.com/world/2023/mar/28/new-zealand-may-join-aukus-pacts-non-nuclear-component>, 8. 7. 2023).

The White House (2022). *FACT SHEET: Implementation of the Australia – United Kingdom – United States Partnership (AUKUS)* (<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/04/05/fact->

sheet-implementation-of-the-australia-united-kingdom-united-states-partnership-aucus, 21. 6. 2023).

The White House (2023). *Joint Leaders Statement on AUKUS* (<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/03/13/joint-leaders-statement-on-aucus-2>, 10. 7. 2023).

The World Bank (2017). *Pacific Possible: Long-Term Economic Opportunities and Challenges for Pacific Island Countries* (Washington D. C.: International Bank for Reconstruction and Development).

Townshed, A. (2023). The AUKUS Submarine Deal Highlights a Tectonic Shift in the U.S.-Australia Alliance. *Carnegie Endowment for International Peace*. 27. 3. 2023 (<https://carnegieendowment.org/2023/03/27/aucus-submarine-deal-highlights-tectonic-shift-in-u.s.-australia-alliance-pub-89383>, 27. 6. 2023).

Tripathi, S. (2022). Indian scientists extract record uranium from seawater that could power nuclear plants. *India Today*. 11. 8. 2022 (<https://www.indiatoday.in/science/story/indian-researchers-extract-record-uranium-from-seawater-that-powers-nuclear-plants-1986196-2022-08-10>, 20. 3. 2023).

Tsuruoka, M. (2021). Japan's Ambivalent AUKUS Response. *The Diplomat*. 16. 11. 2021 (<https://thediplomat.com/2021/11/japans-ambivalent-aucus-response>, 7. 7. 2023).

Türkcan, M. L. (2022). AUKUS and the Return of Balance of Power Politics. *TRT World – Research Center*. 3. 1. 2022 (<https://researchcentre.trtworld.com/wp-content/uploads/2022/01/Aucus-1.pdf>, 26. 6. 2023).

U. S. Department of Defense (2023). *AUKUS: The Trilateral Security Partnership Between Australia, U. K. and U. S.* (<https://www.defense.gov/Spotlights/AUKUS/#:~:text=In%20September%202021%2C%20leaders%20of,building%20on%20longstanding%20and%20ongoing>, 16. 6. 2023).

Victoria State Government (2021). *Earth Resources* (<https://earthresources.vic.gov.au/geology-exploration/oil-gas/oil-and-gas-in-victoria>, 26. 3. 2023).

Wagner, R. H. (1993). What was bipolarity? *International organization* 47 (1), s. 77–106.

Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics* (USA: Addison–Wesley Publishing Company).

Walsh, M. (2021). Australia called for a COVID-19 probe. China responded with a trade war. *ABC News*. 2. 1. 2021 (<https://www.abc.net.au/news/2021-01-03/heres-what-happened-between-china-and-australia-in-2020/13019242>, 24. 5. 2023).

Walton, D. – Akimoto, D. (2022). What’s New in Australia and Japan’s Updated Joint Declaration of Security Cooperation? *The Diplomat*. 25. 10. 2022 (<https://thediplomat.com/2022/10/whats-new-in-australia-and-japans-updated-joint-declaration-of-security-cooperation>, 28. 5. 2023).

Wang, A. (2022). China slams ‘double standards’ of Aukus nuclear subs deal, warns of impact on Korea, Iran efforts. *South China Morning Post*. 20. 9. 2022 (<https://www.google.com/search?q=china+aukus+double+standard&oq=china+aukus+double+standard&aqs=chrome..69i57j33i160.9686j0j9&sourceid=chrome&ie=UTF-8>, 6. 7. 2023).

Whatarethe7continents (nedatováno a). *Indian Ocean* (<https://www.whatarethe7continents.com/indian-ocean>, 17. 3. 2023).

Whatarethe7continents (nedatováno b). *Pacific Ocean* (<https://www.whatarethe7continents.com/pacific-ocean>, 23. 3. 2023).

Westbrook, T. – Kaye, B. (2018). China’s Huawei slams Australia 5G mobile network ban as ‘politically motivated’. *Reuters*. 23. 8. 2018 (<https://www.reuters.com/article/us-australia-china-huawei-tech-idUSKCN1L72GC>, 24. 5. 2023).

Wilkins, T. (2021). The AUKUS Trilateral Security Partnership and what It Means for Australia. *The Sasakawa Peace Foundation*. 15. 11. 2021 (https://www.spf.org/iina/en/articles/thomas_03.html, 26. 11. 2022).

WTO (nedatováno). *Exclusiv Economic Zone (EEZ)* (https://www.wto.org/english/thewto_e/glossary_e/exclusive_economic_zone_eez_e.htm, 24. 3. 2023).

Wu, T. – Chadee, D. (2022). Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP): Implications for the Asia-Pacific Region. In: Wu, T. – Bu, N., *International Business in the New Asia-Pacific – Strategies, Opportunities and Threats* (Švýcarsko: Springer).

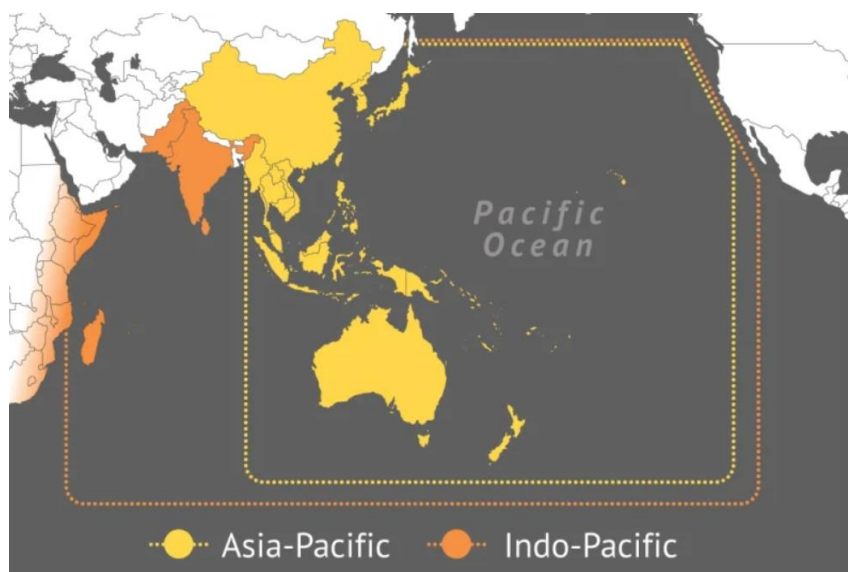
Xiang, H. et al. (2017). Impact of the China-Australia FTA on global coal production and trade. *Journal of policy modeling* 39 (1), s. 65–78.

Zeidan, A. (nedatováno). *Commonwealth* (<https://www.britannica.com/topic/Commonwealth-association-of-states>, 14. 3. 2023).

Zulkifli, N. et al. (2020). Maritime Cooperation in the Straits of Malacca (2016-2020): Challenges and Recommend For a New Framework. *Asian Journal of Research in Education and Social Sciences* 2 (2), s. 10–32.

Přílohy

Příloha č. 1: Vymezení asijsko-pacifického a indo-pacifického regionu

Zdroj: Galloway 2021

Příloha č. 2: Indický oceán

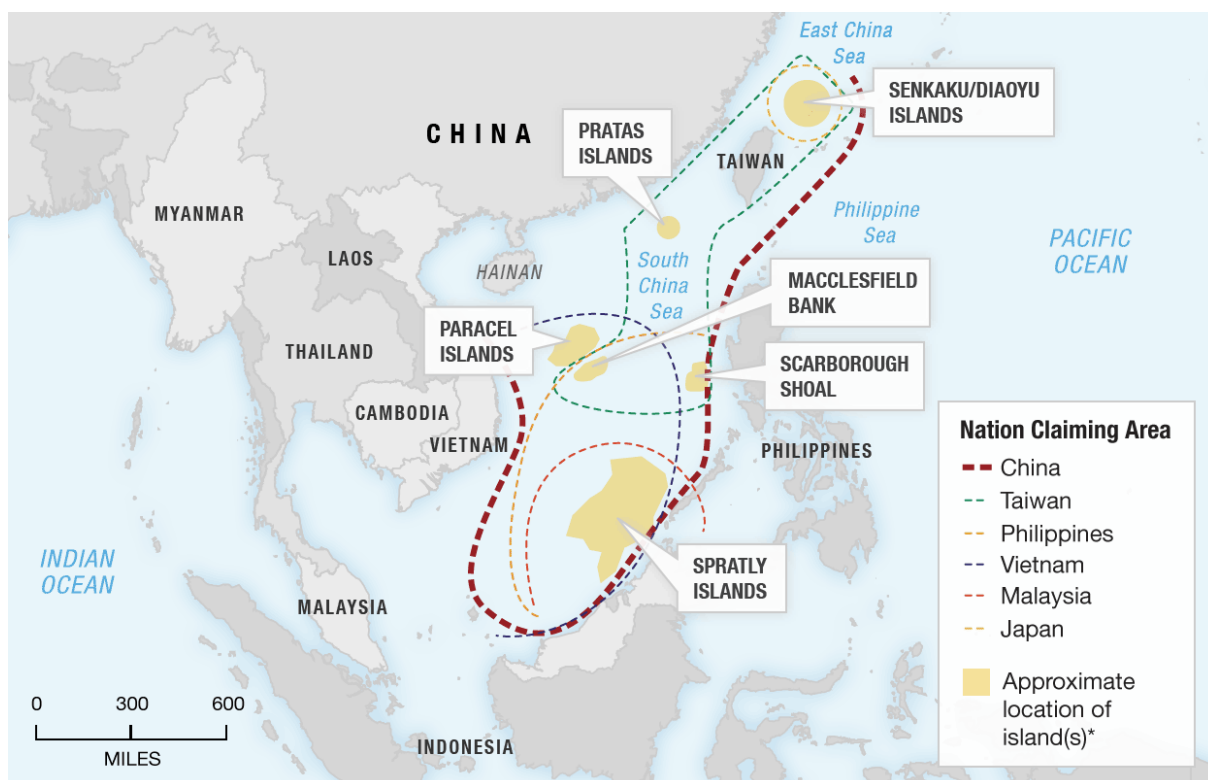
Zdroj: Whatarethe7continents nedatováno a

Příloha č. 3: Pacifický (Tichý) oceán

Zdroj: Whatarethe7continents nedatováno b

Příloha č. 4: Teritoriální nároky států v oblasti Jihočínského moře

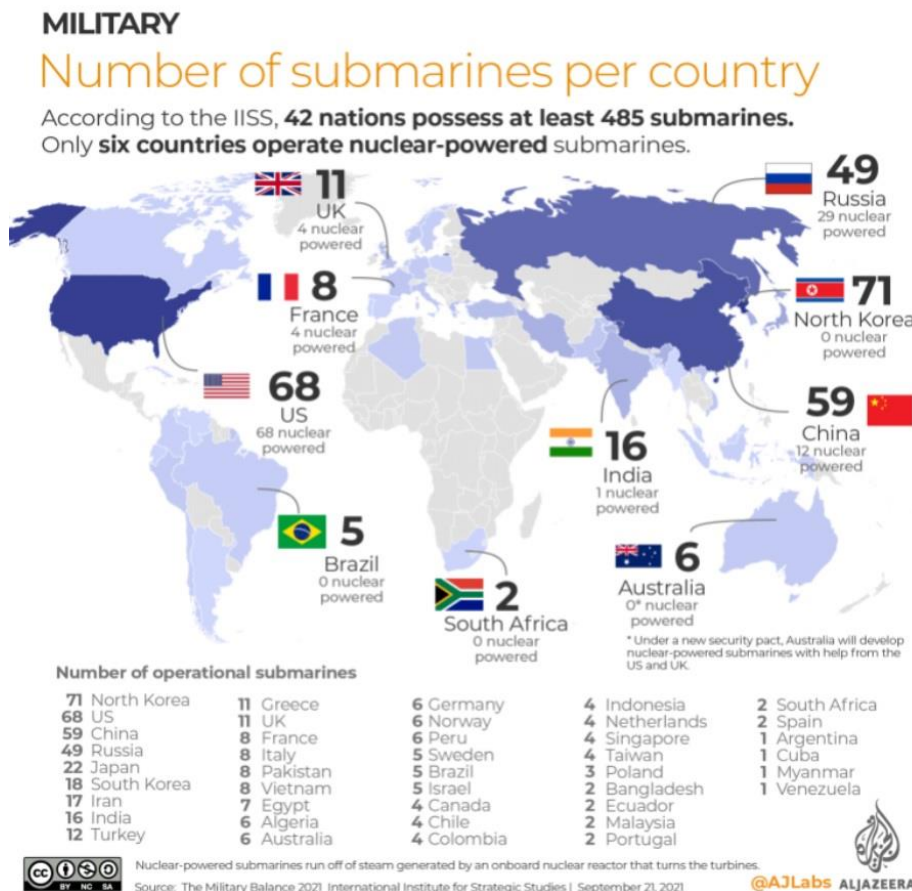
Zdroj: Domonoske 2016

Příloha č. 5: Nová hedvábná stezka (*Belt and Road Initiative*)

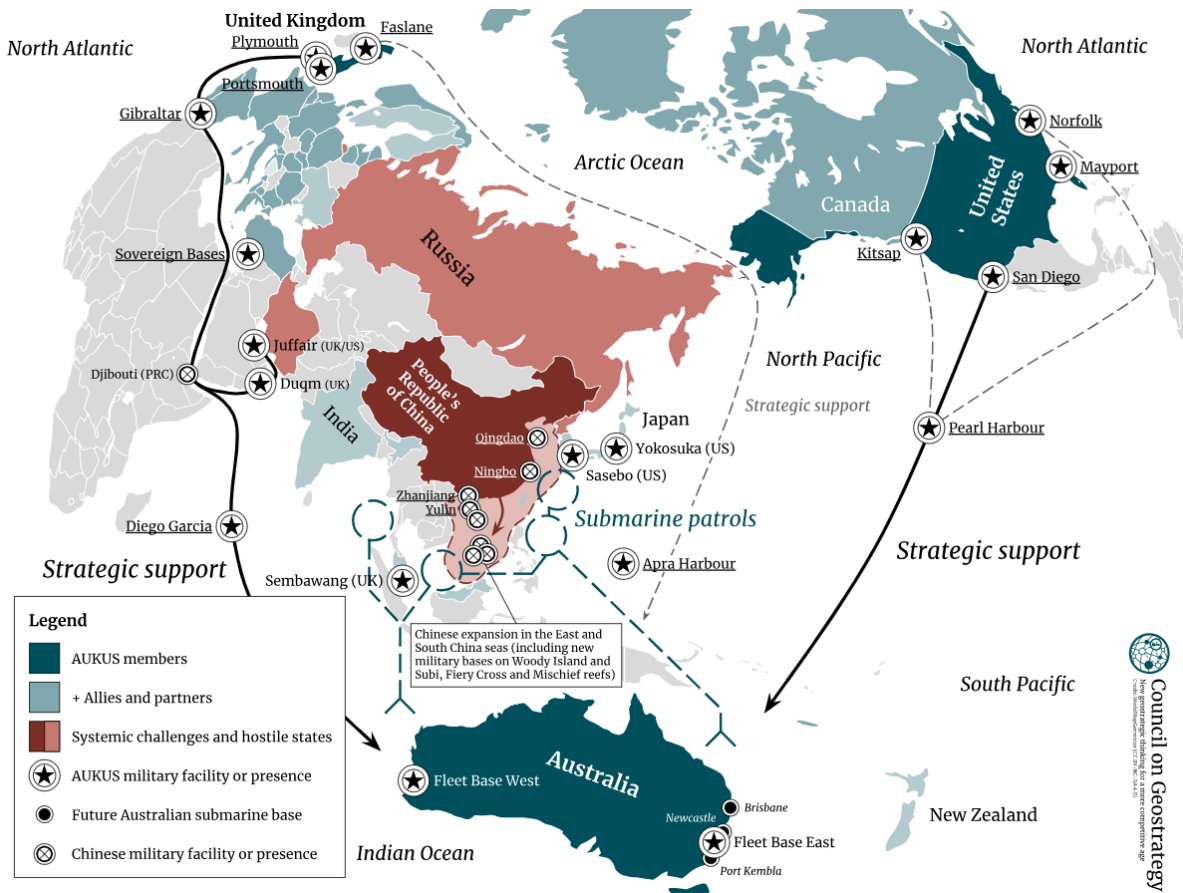
Zdroj: Wanandi 2019

Příloha č. 6: Počet ponorek (včetně ponorek na jaderný pohon) na stát

Zdroj: Haddad 2021

Príloha č. 7: geopolitický pohled na pakt AUKUS

Council on Geostrategy
 New geopolitical thinking for a more competitive US
 www.councilongeostrategy.org

Zdroj: Council on Geostrategy 2022

Resumé

My master thesis deals with the relatively newly created trilateral alliance between Australia, United States and United Kingdom called AUKUS. I decided to use Australian perspective on the AUKUS in the work. I set out three main goals of this thesis. First goal is to explain the reasons why security pact was formed. Because the operational spectrum of the alliance focuses on, again, relatively newly constructed region called Indo-Pacific. It leads to my second goal, which is to analyse the region and to show, why Indo-Pacific is so important for Australia and its partners. My last goal focuses on presenting views of other countries, which are somehow affected or to some extent influenced by the pact AUKUS.

The thesis is, for those reasons, divided in to two main parts, first part deals with the theoretical approach; and the second part is an empirical part. As my theory, which I define in first part and chapter of the work, I chose the theory of balance of power, according to K. H. Waltz and H. Morgenthau, two very important researches in the field of international relations. In my opinion, this theory describes the process of creating alliances in detail. This fact allows me to understand why the alliances are created and also it helps me to fullfil my first, most important, goal of the thesis.

Second chapter deals with the delineation of the region Indo-Pacific. Here I focus on the historical evolution of the concept and how this region is generally interpreted mainly by Australia, but also by the partners of Australia and important regional countries. Then I present the geopolitical importance of the region, because pact AUKUS aims at this region. Afterwards, in my third chapter, I analyse Australian foreign policy towards the region. I mention the goals, interests and partnerships there.

Fourth chapter then focuses on the security pact AUKUS, specifically on the geopolitical context, two pillars of the treaty, application of the theory, relation between AUKUS and ANZUS and the reaction of other states. Results of the thesis are, then, presented in the conclusion.